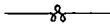




27285

# Olikani Slovenec.



Spisal

Ivan Vesel.

*nach Knigge und Wenzel  
frei bearbeitet (Sich Seite 132)*

Izdala in založila

**Matica Slovenska v Ljubljani.**

---

V LJUBLJANI.

Natisnil Jožef Blaznik.

1868.



# OLIKANI SLOVENEČ.

---

Spisal

Ivan Vesel.

Izdala in založila

Matica slovenska v Ljubljani.



---

V LJUBLJANI.

Natisnil Jožef Blaznik.

1868.



# Vvod.



Naj bode srce človekovo še tako izvrstno in plemenito, njegov um naj bode še tako razsvitljen, njegov duh naj je sprejel vse različne vednosti in znanosti, vendar je mogoče, da ni všeč ljudém, s kterimi se shaja.

To se zgodi, če nima lastnosti, ki se o prvem pogledu človeku prikupijo in ga očarajo z nepremagljivo močjo, to se zgodi, če nima všečnih lastnosti. Če ne razume človek umetnosti pokazati se pred drugimi pristojno in priljudno, če se ne zná v vsaki priliki tako vesti, kakor narav te prilike zahteva, če se ne vé pokazati s tiste strani, ki je všeč ogledovalčevemu očesu, in če mu vsega gibanja in ravnanja obraznih črt, jezika, postave, pogledov, hoje, sploh vsega djanja in nehanja ne prešinja neka prijetnost, ki je primerna njegovemu značaju in značaju tistega, s kterim govori in ima opraviti, tak človek ne bode nikoli prijeten ličnemu svetu, naj bode sam ná sebi še tako popolu, čednosten, učen, spreten. Takega moža čednosti bodo sicer cenili, njegovi vednosti in spretnosti bodo pravični — pa hrepeneli ne bodo po njegovi družčini, morebiti se jim bo zdel še smešen. Milovali ga bodo, ko ima toliko lepih prednosti, pa ravno tistih ne, ki so najbolj očitne, ktere zahtevajo najprvo njegovi tovarši, ki so tako rekoč okvir lepim podobam čednosti, spretnosti in vednosti. Očitalo se nam bode, da nimamo ličnega vedenja, nobene prave vljudnosti in oglajenosti, in ta zaničarnost in vnemarnost se nam ne bo odpustila; očitalo se nam bode, da zanemarjamo družčini spodobno spoštovanje, ker malo cenimo lastnosti, ktere vendar plemenitejši ljudje čislajo in potrebne štejejo. Marsikteri med njimi so skoro

nagnjeni odreči nam čednosti in vednosti; drugi se za te lepe lastnosti še zmenili ne bodo, kadar spazijo, da ne najdejo v nas ličnega, prijetnega in všečnega človeka. Kajti dušne lepote, dobre srčne lastnosti, vednosti, zasluge, pa brez vse vnanje prijetnosti, so lepote brez mičnosti, so prednosti, katerih ne vidimo, in katerih navadno tudi ne poiščemo, če zunanja ljubeznjivost človeka ne zvabi, da se napravi jih iskat.

Da more kdo človeka soditi po njegovi notranjosti, treba je marsikakih vednosti, ostrega opazovanja, zatajevanja samega sebe, časa in prilike; pri vsakem posameznem ne smemo kaj tacega iskati. Sploh nas svet presodi tako, kakor se mu pokažemo od zunaj. Dolžnost naša je tedaj, da se svetu tako pokažemo, da smo mu o prvem pogledu všeč, da mu je truda vredno, preiskovati nas, kakošni smo od znotraj.

Le prevečkrat se pa tudi notranji človek izdá po zunanjem. Pametnega, omikanega moža, razumno, krotko, nravno žensko poznamo lahko na pogledu, obrazu, gibanji, jeziku, glasu, na obleki in hoji; razuzdanost, nespamet se pa tudi zazna na zunanjih znamenjih. Gotovo je to dosti imeniten vzrok, da skrbimo za brezmadežno zunanost, da sami ne izbudimo neprijaznih razsodkov z napakami in pregreški, ki zoper nas pričajo.

Kdor hoče imeti srečo na svetu, mora všeč biti svetu; imeti mora nekaj, kar je po splošnji misli pametnih ljudi ljubeznjivo, priporočevalno. Če bi se hotel kaj posebno čudno vesti, bila bi neumnost, če ne norčavost; in res tak človek ne zasluži nobene prednosti, če se noče pokazati v tisti svetlobi, ktero za pravo kaže človeška omika.

O kolikrat se pregledajo prav bistre glavice, velike zasluge, najboljše srčne lastnosti, ker niso bile z zunanostjo v lepem soglasji; in kolikrat se povzdignejo možje veliko manje notranje vrednosti, ker se jim je pridružila zunanost, ki očitno kaže notranjo omiko in izobraženje.

A sama lepa zunanost ni še zadostna; zunanost je le lupinja, v kateri je prikrito notranje zrno. Ako je notranost res kaj vredna, ako je um človekov izobražen s temeljito učenostjo, z lepimi vednostimi in pravim krščan-

skim duhom, mora z nekoliko skrbjo zdravo zrno preriti trdo okorno lupinjo — in blagor človeku, v katerem je dušna lepota družena z lepo zunanostjo, da vse, kar se vidi na njem, dopade in mika; tak človek je dosegel namen stvarnikov, ki mu je vlil vse lepe darove; dosegel je tisto visoko stopinjo, ki ga dela častitljivega in ljubeznivega pred vsem svetom.

Zato je ta knjižica razdeljena na štiri poglavja; v prvem poglavju je kratko omenjeno, kako naj vstvarjeni človek skazuje spoštovanje in hvaležnost do nevstvarjenega bitja, kar tolikrat opušča sedanji omikani svet; v drugem poglavju so kratke črtice, ki obračajo človeka na samega sebe, da bo človek našel v samem sebi najprvo pravi pokoj in resnični mir. Tretje poglavje je pa razdeljeno na štiri razdelke, v katerih prvem so obravnane splošnje lastnosti, ki človeka v vsaki priliki življenja krasijo; v drugem je omenjeno vedenje z ljudmi različnega dušnega značaja, kateri moramo spoznati, ako se nočemo spotekniti; tretji razdelek ima več podrazdelkov, ki obsegajo različne razmere v človeškem življenji, kakor vedenje ljudi različne starosti, staršev in otrok, zakonskih ljudi, vedenje do krasnega spola, prijateljev, gospodov in slugov i. dr.; in v četrtem razdelku so omenjeni poglavitni stanovi, kakóve lastnosti ima vsak, kako se vsacemu prikupimo. V četrtem poglavju je povedano zarad popolnosti, kakih napak naj se varujemo v vedenji do neumne živine.

V tej kujigi, menim, ni najti pravil, katerih naj bi se sramoval pameten in pošten človek; morebiti je kaka beseda ostra ali presiljena videti, naj se sprejme blagovoljno v tistem smislu, v katerem jo je pisal pisatelj, v smislu resničnosti in prave vljudnosti.

J. V.



## I. Poglavje.

### Kako se vedimo proti Bogu.

#### 1.

„**L**jubi Gospoda, svojega Boga iz vsega svojega srca, in iz vse svoje duše in iz vse svoje misli. Ta je največa in prva zapoved.“ Mat. 22, 37. 38. Te besede so prvo pravilo vsega krščanstva, po katerem se je edina prava olika razširila po zapadnem svetu. Ljubezen krščanstva je oprostila uboge sužnje težkih okovov, v katerih vklenjeni so zdihovali toliko stoletij po zlati svobodi, po enakosti in bratinstvu. Krščanska ljubezen je rodila tisto čednost s katero omikani človek vsa, tudi sovražna srca sebi prikupi, rodila je ponižnost, ki je prva podlaga vsemu prijetnemu družinskemu življenju. Vse drugo vedenje, ki ne poganja kali iz tega samo krščanstvu lastnega in mogočega drevesa, imenuje se prav za prav olikana hinavščina, v lepi obleki zavita grda laž ali tudi mrzeči poklon pred višo oblastjo.

Ko spozna človek edino pravo načelo, pozna s tem tudi neskončno bitje, ki daje vsem stvarém začetek, rast in zoritev, ki osrečuje pametna bitja z najlepšimi darovi s pametjo in prosto voljo, ki ljubi vsako stvar res po očetovo; neizmerno to bitje, ki mu pravimo Bog, vsadilo je v vsacega človeka občutno srce večne ideje lepote, dobrote in resnice, napolnuje njemu vdano dušo z neko srečo, neko nadnatorno sladkostjo, z nekim zveličavnim pokojem, da se človek preseli v nadzračne svetove in ravnodušno gleda gibčnega svetá hlepenje in hlastanje po sreči, ktere pa doseči ne more. In to bitje, ki nas vse, s tako nepopisljivo ljubeznijo objema, ki vse napolnuje z blagostjo nadzemske sreče, to bitje ne bi vredno bilo

vse naše iskrene ljubezni, ne bi bilo vredno darovanja vseh naših moči? Res živo čutiti v srcu bi moral vsak besede apostola narodov: „Ne življenje, ne smrt; ne sedanje, ne prihodnje; ne moč, ne visokost, ne nizkost, tudi nobena druga stvar nas ne bo mogla ločiti od ljubezni Božje.“ Rim. 8, 38. 39.

Ako spoznamo, da je Bog najpopolnejša in edino izveličajoča dobrota, začetnik vsake prave sreče, naš vse-mogočni stvarnik, spodobi se mu vsa mogoča čast in vse spoštovanje; prepričan namreč je človeški duh, da ima vladarja nad seboj, ki mu daje potrebno moč, da dobro dela; kajti čuti v sebi neko nezmožnost, neko prirojeno slabost, ki ga ne more povzdigniti do blagodejne svetlobe svojega boljšega notranjega nagiba, temveč ga vleče z vedno železno težo v globoko temnico, kjer gospoduje nikdar nasitena strast. To čustvo lastne nezmožnosti spozná ravno, da vsa častitljiva mogočnost na svetu ima le odtod svojo pravo čast, ker je darilo Njegovih dobrotnih rok, ki je edino resnično častitljiv. Kakor krasni žarek izhaja in izvira iz nevsahljivega studenca svetlobe, iz solnea, tako izvira vsa častitljivost iz svetosti, veličastva in visoke častitljivosti večnega bitja samega. Zató pa, ker človek spozna, da vsa čast je le Gospodova, smé se veseliti in hvaliti zarad časti in sreče, ki mu jo je Njegova milost naklonila; in ker je vsa čast in sreča izvirek Njegove dobrote, zato naj daje nezmožna stvar čast in slavo tudi le Njemu, začetniku vse dobrote, vsemogočnemu daritelju prave naše sreče.

Kaka nehvaležnost tedaj, ako človek, pozabivši svojega Gospoda in dobrotnega Očeta, pripisuje vse dobro le samemu sebi; prejel je od Njega lepe dušne darove, s katerimi mu je bilo mogoče povzdigniti se nad druge, ki so manj darov prejeli, in zdaj na visoki stopinji, ko se mu vse uklanja, resnično ali hinavsko čast skazuje, ne vidi razun sebe družega — zaljubljen je v svojo visokost, pa ne vé, da mu je vse podelila blagodarina roka vladarja vsega sveta. In kaka krivica, ako v svojem srcu le sam sebe časti, minljivo svoje božanstvo malikuje, Njega dobrotnika pa poznati noče? Ali ako se sami tako ponižu-

jemo, da družih bogastva, učenosti, lepoto, kar se mnogo-krat zgodí, skoro po božje slavimo, ali ne delamo krivice Njemu, ki pravi: „Jaz sem Gospod, svoje časti nočem nikomur družemu prepustiti.“ Jes. 18. 11; ali se ne spolnuje nad takimi ostrá beseda, ki je bila rečena poganom in malikovalcem: „Ti so resnico Božjo z lažjo premenjali, ker so stvari častili in jim služili, in ne stvarniku.“ Rim. 1, 25. Kolikrat se bere in sliši, da sprejajo imenitni glediški pevki konje spred voza, ker je s telesnimi bajili in blagodejnim, umetnim glasom razdražila spohotnost poslušalcev. Čudno, ne spodobi se taki božanstveni ženski, da jo prepeljava neumna živina; pametna stvar, pozabivši večnega, vsemogočnega bitja in same svoje časti, misli, le s tem je mogoče pokazati viharna srčna čutja, pokazati neizmerno spoštovanje, da stopi na mesto neumne živine! O pamet in čast človeška!

## 2.

Največa čast in slava tedaj spodobi se le samemu najvišemu bitju; dolžnost pa nas veže, da to čast s tem na znanje dajemo, da imamo vedno pred očmi Njegovo najsvetejšo voljo, da iščemo v vsem djanji in nehanji pridobiti si Njegovo ljubezen in dopadajenje. Ravno v tem je tudi naša največa sreča, da spoznamo to ljubeznjivo bitje, in mu moramo skazovati vso spodobno čast, katero mu morejo darovati ravno pametne stvari in sicer prostovoljno iz spoznanja Njegove visokosti in svoje nizkosti. Ako spoznamo to dolžnost, gotovo bomo to čast razširjevali iz velike hvaležnosti do svojega stvarnika in priserčne ljubezni do bližnjega, da bode pri vseh pametnih stvareh v svojih neskončnih lastnostih spoznan, ljubljen, češčen in poveličan. Čast Božjo pri družih ljudeh pa najvpešneje množimo z lepim življenjem, z lastnim izgledom po pregovoru: Besede mičejo — izgledi vlečejo.

Poglejmo nekoliko različne okoliščine življenja! Ko se zjutraj zbudiš iz okrepčavnega spanca, pomisli, da omedlevici podoben je bil tvoj počitek, — kdo je skrbno varoval tvojega življenja iskro, da ni ugasnila in nisi umrl? Novo moč čutiš po udih in v duši; — kdo ti je v

spanji vložil to oživljajočo moč? Napočil je dan, tvoje oko je jasno in bistro, odprl tudi svojega duha okó, pogledi kviško k Njemu, pozdravi v prisrčni pobožnosti svojega Boga in Očeta, moli mogočnega duha, ki nebo in zemljo obsega, zahvali se mu, da tvoje ude pretaka zdravje in novo življenje, spomni se, da si prah in pepel pred Njegovim veličastvom.

In ko zvečer stopiš pred posteljo, ki ti bode kdaj smrtni oder, pomisli, kako ljubeznjivo je skrbel Bog zate ves dan; — imel si jelo in pilo, z vsakim dihlejtem si srkal nov zrak, več tisučkrat je tvoje srce bilo, gorkoto v krvi, moč v udih, delavnost počutkov, radost zdravja, vse ti je Bog podaril. In če te danes ni zadela nesreča, če nisi padel v smrten greh, če si imel dobre misli, če si mogel zopernosti voljno potrpeti, spomni se, bilo je vse le Njegova neskončna milost. Zahvali se mu, časti in slavi dobrotnega usmiljenega ohranjevalca!

In ko ideš z novo močjo na delo svojega poklica, in ti zarad mnogih skrbi stopi gorki znoj na čelo, spomni se, da delaš v čast Njemu, ki te je tako skrbno ohranil; da služiš prav za prav Bogú, ko služiš ljudem; da si pokoren Bogu, ko spolnuješ ljudém voljo. Glej, da boš pazil ves dan na to, da utihnejo v tebi mnogotere strasti lakomnosti, prevzetnosti in napuha, boječnosti in telesnega poželenja. Pazi, da noben dan ne bo zgubljen, da bi se imel pozneje kesati; podoben je tak dan poznemu jesenskemu jutru, ki s slano posmodi rahle cvetice in nežne rastlike. Prišla bo noč, v kateri boš z vse svetlejšimi očmi svojega duha gledal nekdanja djanja, ko ti bode vsako slabo delo napolnilo dušo z grozo in strahom, vsaka dobra misel pa neizmerno radost in sladkost vlivala v tresočé srce.

Mnogokrat te zadenejo tudi stiske in nadloge; v tacih britkih urah nikar ne obupuj, nikar ne toži Njegove premodre previdnosti, nikar ne dolži najpravičnejšega Boga, da ti krivico dela, saj vé, česa potrebuješ in ravná po nepregledljivi svoji modrosti. Trpljenje je nam najboljša učilnica življenja, v kateri postanemo godni za boljša, viša čustva; v nadlogah ravno se izučimo, da bolje obračamo življenja dragi čas in krepkejšé izpolnujemo nalogo, ki

nam jo je postavila viša nedosegljiva moč. Odpró se nam oči, da gledamo globokejšo in bistrejše v prej skrito nam ravnanje in sodimo pravičneje večkrat zasluženó osodo.

A kakor v težavnih časih ne smeš obupovati ali celo preklinjati odmerjene osode, tako naj se ti tudi v veselji ne prevzame polno srce; tudi minljivo veselje naj povzdiguje tvojega duha k darovalcu vse sreče, saj le v njem je mogoče pravo, čisto, nekaljeno veselje; spoznaj Njegovo dobrotljivost, pa spomni se tudi, da ti v medéno kupo radosti lahko prilije grenkega pelina žalosti, ako bi se brez Njega hotel veseliti. Vedi, kar tvojega dobrega Očeta žali, tudi tebi, Njegovemu otroku, ni pripuščeno; ne veseli se reči, ki bi jih v mirnih urah zavrгла tvoja bolja notranjost, katerih bi se z nejevoljo spominjalo srce, katerih bi se v poznejih časih sam pred seboj sramoval in bi te morebiti rdečica oblila in bi želel, da bi bilo nestorjeno in bi zaničeval tisti tebi nesrečni trenutek in se ga britko kesal. „Veselite se v Gospodu!“ pravi apostol.

Še nekaj o govorih, kar se tiče časti, ki smo jo dolžni Bogu. Gotovo se spodobi, da o najimennitnejšem bitju, o svojem Bogu govorimo z vso častjo, da opuščamo vse, kar žali Njegovo veličastvo; Njega pa tudi žali, ako bližnjega srce ranimo z nepremišljenim govorom, ako mu v še nedolžno dušo zasadimo strupeno sadiko nespodobnega in nesramnega mišljenja, ki sčasoma v njegovi notranjosti spremeni prvo od ljube matere mu vcepljeno krščansko čutje in ga naredí zvestega posnemovalca spridenega sveta, ki ima v neverstvu in nekrščanstvu zasajene korenike. Mnogokrat nespametna nepremišljena beseda v človeškem srcu tli ko živa iskra in vsplamení v velik požrešen ogenj, ki se ne dá skoro več pogasiti, in često vse človekovo življenje zavrne na drugo napačno pot.

Kaj hočemo tedaj reči o takem človeku, ki je v vsem mišljenji in želenji, v djanji in nehanji pahnil proč svojega stvarnika, svojega najboljšega Očeta, ko nepotrebno reč, za katero se ni treba nič pečati? Ali ni tako življenje bolj podobno življenju neumne živine, ki le po natornem nagibu životari in ni zmožna darovati svojih notranjih čustev višemu bitju? Tako srce odcepljeno od Boga, je

hudobno, surovo, nehvaležno in prava človeška omika ne prebiva v njem in se tudi v zunanjem ne izražuje; tak človek je pa tudi v svojem notranjem nesrečen, navdaja ga neka vedna praznota, ktere izpolniti tudi vse burne strasti ne premorejo; ako ga zadenejo nesreče in nadloge, ne dobi nikjer tolažbe, ker je ne išče tam, kjer je edino mogoča. Zato toliko strašnih umorov in samomorov, katerih izvestja prinašajo naši véliki listi vsak dan na kope, ktere pa tudi izgovarjajo, kar jim je le mogoče: nesrečnega se je čutil, kaj mu je tedaj življenje, če ne more več uživati njegovih sladnosti. To je navaden izgovor, ki kaže, v kako strašno brozgo polténega neverstva je pogreznjen po napčnem ravnanji omikani svet. Takemu človeku se mora tudi odreči upanje, da more uživati resničen pokoj in pravo veselje, katero imajo le služabniki Gospodovi. Tudi prave nesebične ljubezni mu primanjkuje; saj išče le samosvojega „jaz“, le tega časti in slavi pred vsem drugim, njemu le daruje vse dušne in telesne moči, in áko je ta „jaz“, to je sebičnost, zadovoljen, vse drugo ga zunaj tega dosti ne briga. Res, prav pravi modri mož: „Človekov napuh se je začel z ločitvijo od Boga.“ Sir. 10, 14. Človek, ločen od Boga, se pa vedno čuti nesrečnega, ker dušne praznote ne izpolnijo ni cekini ni razuzdana razveseljevanja. —

### 3.

Poglejmo nekoliko posamezne nasledke pravega češčenja Božjega. Kdor hoče Božje bitje v resnici častiti, ta mora skrbeti, da tudi vse časti, kar je v Božjih očéh sveto in častljivo.

a) Božje imé moramo spoštljivo izgovarjati, ne v jezi in preklinjevaje. To imé je imé našega vsemogočnega stvarnika, ki nas vsak trenutek z mogočno besedo lahko pogrezne v prejšnji nič, kakor nas je iz ničesa naredil; to imé je imé najjimenitnejšega Gospoda, kralja nebes in zemlje; nevoljni smo, če kdo le našega prisrčnega prijatelja imé nespoštljivo izgovarja, ali kakovo nam drago imé zaničuje: koliko bolj bi nam morala stopiti rdečica v obraz, ko imé tega Gospoda in najboljšega nam prijatelja preklinja, ali ga nespoštljivo in nesramno v ustih nosi.

Imé to prilagamo pa tudi najdobrotnejšemu Očetu, s katerim smo sklenjeni s sto in sto vezmi hvaležne ljubezni, ki nas sam neskončne svoje ljubezni zagotavlja, ko pravi: „Ali more žena pozabiti svoje dete, da bi se ne usmilila sinù svojega telesa? In ko bi ga ona pozabila, vendar jaz ne bom pozabil tebe! Glej, na svoje roke sem te zapisal.“ Iz. 49, 15. 16. In kar se s častjo Božjega imena posebno tesno sklepa, to je prisega. V dneh, kadar peša prava vera, kolikrat se sliši o krivih prisegah! Res žalostno, kjer zgine podpora, na katero se stavi vse družinsko življenje, ki je skoro edina podlaga pravici človeški! Človek si ondi skoro ni svest svojega poštenja, premoženja, dà celó življenja ne!

b) Tako se sklepa z Božjo častjo tudi vera. Vera, katero je naš Izveličar učil, je beseda Božja in naredba, s katero hoče Bog človeški rod rešiti od večnega pogubljenja, narediti iz človeka boljšo, za više vneto stvar, izveličati in osrečiti ga. Kaj moremo tedaj reči o človeku, ki vso vero imá za človeško izmišljavo? — Tedaj je prva naša dolžnost ne sramovati se svete vere, ne zaničevati naredbe modrega Izveličarja, ampak trdno se je držati in jo trditi, ako bo treba, tudi do smrti, kakor je storilo toliko najplemenitejših duš vsega človeštva, ki se bleščé ko najsvitlejše zvezde na nebu krščanstva. Ti naši veliki izgledi so si zapisali v srce, najprva čast gre nevstvarjenemu bitju, potem še le minljivim stvarém; neustrašljivo so se držali tega načela in zmagali so ž njim neverstvo in vse trinoge.

Dolžnost naša je pa tudi po vodilih te vere živéti, da dajemo s tem spoznati, da vera ni le modrijanstvo brez djanskega vpliva, ki človeka nespremenjenega pušča in njegovega srca ne boljša in ne blaží. Sicer modrijanstvo sedanjega časa ne dovoljuje, da bi krščanstvo imelo resničen vpliv na djanje in mišljenje človekovo, temveč sebi pripisuje moč po svojih načelih narediti popolnega človeka, ki si je svest svojega poklica in namena na svetu: a ko bi vse to res bilo, vendar-le se mora trditi, da brez millega vpliva krščanstva tudi modrijanstvo iz lastne pameti ne bi imelo taci moralnih načel; nevedoma jih je po-

iskalo v nezmerno bogati shrambi svete vere Kristusove. Zadnje desetletje prejšnjega stoletja je pokazalo, kam zaide modrijanstvo, če vrže od sebe vsa načela krščanstva.

Dalje je tudi naša dolžnost, ko poznamo vere dobrotljivi vpliv, razširjati jo po dobrih naukih, najboljše in lože po lastnem izgledu; veselimo se tega razširjevanja, ker le po ljubeznjivih pravilih svete vere bode zginila s sveta nesrečna sebičnost, kakor med posameznimi človeki, tako med narodi. Ne bode se nam bati, ko sedaj, da bi močnejši sosedje hoteli nam pogubiti tako ljubo in drago narodnost; narodni jezik ne bode ko reven tujec se stikal v domači hiši za vrata in vsako stopinjo boljše bodočnosti si moral pribojevati v tako težavnem in skoro obupljivem boji. „Ljubezen je dobrotljiva, ni nevošljiva.“ I. Kor. 13, 4.

c) Da se pa sveta vera ohrani neomadeževana in neoskrunjena, postavljena je braniteljica in razlagovalka vesoljna cerkev. Cerkev je steber in podlaga resnici in tedaj se jej smemo brez premislila zaupati, njena pravila sprejeti ko edino prava, v njej si mirú in počitka iskati, njo poslušati ko ljubeznjivo vladnico k večnemu življenju. Ali — kolikrat vidimo, da milo besedo naše cerkve strastno in krivično pretresajo v tej reči nevedni ljudje, da prevzetno zaničuje njene koristne in tenko premišljene zapovedi marsikteri, ki je njenih dobrot morebiti največ vžil; vidimo, kako se zaničujejo njeni ljubeznjivi, dobromisleči nauki, kako katoliški sinovi svoji materi delajo veliko nečast s slabim vedenjem, da mnogokrat inoverci za njimi kažejo; kako taki razcepljeni in nepokorni otroci živé le po svojih strastih, ne po povelji svoje matere! Žalostno res je videti in slišati, kako časih katoličani obrekujejo naredbe sv. Očeta, ter opravljajo in grajajo duhovne in škofe, kakor bi bili mračnjaki, nevedeži, sovražniki ljudskega blagra in neprijatelji vsakoršne svobode; in vendar uči zgodovina, da ravno papeži in škofje so bili prvi borilci za svobodo proti samovlastnim vladarjem. Ko bi vse to prav premislili, sram bi jih bilo kaj tacega le misliti, nikar govoriti!

d) Govoriti nam je dalje še o dolžnostih do službe Božje. Pokorni otroci prave cerkve spoštujejo tudi njene



naredbe. Vdeležujmo se tedaj s pobožnostjo in srčnim veseljem bogočastnih zborov, v katerih se srce odtrga od vsakdanjega hrumenja in se spočije v tihi molitvi pri svojem Bogu. Nekako notranjo potrebo čuti le količkaj verni človek vsaj enkrat v tednu, da odloži posvetne marnje, nekoliko v sé pogleda in resno popraša vest, kaj je počel med tednom, in da prosi Božje veličastvo za milostno sodbo vseh pregreškov in nepopolnosti. Nekako laže diha človekovo srce, kakor bi se težek kamen odvalil; zopet si upa zaupljivo obrniti oči proti nebu, kjer vé da prebiva njegov dobrotni milostni oče; novo okrepčan zapusti vežo Gospodovo in nastopi z večo skrbjo in marljivostjo svojega poklica delo.

Ne moremo tedaj se zlagati s tistimi, ki hiše Božje ne obiskujejo s tega namena, da časté svojega Boga in za dušo tudi poskrbé, ampak da dobodo nečistim očém bogato pašo, ali da poslušajo dobro vredjeno godbo in blagodejne glasove izvrstnih pevcev in pevk, ali da kritikujejo na na vse strani govore gorečih pridigarjev, svojih misel pa ne povzdigujejo k stvarniku; z rokami na hrbtu ali pod pazduho obračajo oborožene oči po drugem spolu ali na kor, za daritev oltarja pa se ne zmenijo. Tako vedenje pristuje morebiti v gledišču, v hramu Božjem pa nikakor ne.

e) Posebno pa z molitvijo naznanjamo, da nam je res čast Božja v čislih. Z molitvijo vdamo se Božji najsvetejši volji popolnoma in spoznamo v njem največega Gospoda, gospodarja življenja in smrti, brez čegar volje nam tudi en las z glave ne pade, ki pa tudi vsakemu odločuje srečno ali nesrečno osodo, kakor si jo zasluži; in v spoznanji svoje velike nezmožnosti in njegovega veličastva ga molimo. Tudi se njegovi neskončni ljubezni in modri previdnosti priporočamo, spoznavamo Njegovo vsemogočnost, po kateri nam podariti more vse dobrote in radosti tega življenja, pa tudi upamo po njegovi očetovski dobrotljivosti in veliki usmiljenosti krasni venec bodočega življenja in ž njim sklenjenega neizmernega veselja. Dalje v spoznanji, da vse dobro prihaja le od njega začetnika vse dobrote zahvalujemo se; njegove milosti dar je zdravo telo s pa-

metno dušo in z vsemi telesnimi in dušnimi darovi; vsa krasna, vedno spreminjajoča se zunanost z raznimi letnimi časi je Njegovih rok darilo. S ponižno molitvijo pa tudi prosimo odpuščenja za mnogotera razžaljenja in s tem ga spoznamo za Očeta, gospoda in postavodajalca, kateremu smo vso pokorščino dolžni, spoznamo ga s tem za sveto bitje, katero vsak greh neskončno razžali. Naša vera ni sebična, temuč velí nam prositi tudi za bližnjega, za brata pozemeljskega v veselji in trpljenji, spoznamo Boga tudi za usmiljenega Očeta vseh ljudi. Ako tedaj kdo molitev zaničuje in se je sramuje, loči se od najboljšega Očeta, noče spoznavati mogočnega stvarnika, tají ga v nehvaležnem srcu in sramuje se biti otrok Božji. Kolikošna nespamet, predrznost, nehvaležnost! kolikošno razžaljenje najvišega bitja, v čegar vsemogočni roci smo kakor krhka zdrobljiva posoda v roki lončarjevi.

#### 4.

Vse vedenje človekovo, ki je obrnjeno na čast Božjo, imenuje se nabožnost. Tedaj ni nabožnost v sami molitvi, ali v samem obiskovanji veže Božje, temveč v vsem, kar smo Bogu dolžni, ko človeki in kristijani, v vsem, kar nas z Bogom v tisto tolažbe polno zvezo spravlja in v nas obuja pravo vero, trdno upanje, ognjeno ljubezen. Hoče li biti tedaj kdo nabožen, ni potreba, da hodi vedno s pobešenimi očmi, z žalostnim obrazom, s skrivnostnimi črtami na čelu; odkrito, jasno obličje, čisto veselo oko, prijazno proti vsakemu vedenje so boljša znamenja tacega srca. Veselega darovalca ljubi Bog.

V prvem poglavji so tedaj ob kratkem naznanjene najimenojnije dolžnosti, ktere imamo do Boga; obširnije razkazovanje teh dolžnosti se nahaja v vsaki dobri verski knjigi. A te črtice so bile potrebne, nekaj zarad zveze z drugimi poglavji, nekaj, da kdo ne misli, da je vže olikan, ako spolnuje navadne družinske šege, za Boga pa se ne zmeni.



## II. Poglavje.

## Kako se vedimo sami seboj.

## 1.

**D**olžnosti do samega sebe so za dolžnostimi do Boga gotovo najprve in najimenitnejše, in zato se smé trditi, da vedenje z našo lastno osebo se smé imenovati najkoristnejše in najznamenitejše. Zato mora biti človeku najprva skrb, da si dušne moči vsestransko izobrazí, koristnih in zanimivih vednosti nabere in mu je tako mogoče brez družih ljudi sam seboj občevati. Ako si časa prihrani pri delih svojega poklica in stanu, naj vzame v roko priljubljeno knjigo, da se mu duh razvedrí, ali kako pristno ročno delo — in ostali čas je gotovo porabljen prav zanimivo in zraven neškodljivo. Zato ni odpustiti, če se kdo vedno pečá le z drugimi ljudmi in tako lastno družčino zanemarja, tako rekoč sam pred sabo beží, samega sebe preiskati in s plemenitnimi idejami napolniti ne skrbi, ker se neprenehoma méní s tujimi rečmi. Kdor se vsak dan krog potika, le novice po vseh kotih zbira, otuji se domači hiši, otuji se lastnemu srcu, mora le v gnječi lenih ljudi pregnati si strašni dolgi čas, zgubí vse zaupanje do sebe, ne vé, kaj bi delal, kadar mora sam biti in mu zmanjka navadnih zabav. S takim raztresenim vedenjem pa zgubí tudi vse više čustvo za resnico, dobroto in lepoto, da presliši najglasneje opomine vestí, ali jih pa s tem ogluší, da se ves udá raztresljivemu veselju.

## 2.

Varuj se svojega najprvega prijatla — svoje lastno srce tako zanemariti, da bode podobno prazni dolgočasni puščavi, kjer okó ne zagleda družega, ko suh pesek in štrleče skalovje, le tù in tam kako pokvečeno drevesce ali kak grmiček. Prišli bodo trenutki, v katerih se ne smeš zapustiti, akoravno te vsi zapusté, in boš le v samem sebi iskati moral tolažbe. Kaj bode s tabo, ako o tacihih trenutkih v sebi le najdeš strašno puščo, ne pa lepe zelene

dolinice, katero obseva, pomladansko solnce notranjega mirú, katero pretekajo bistri studenci zadovoljnosti in potrpežljivosti, kjer cvetó mične rožice nabranih vednosti. Kaj bo s tabo, če s svojim lastnim srcem ne živiš v miru in ti je tudi s té strani odvzeta vsa tolažba, vsa pomoč? Pa tebi ni samo to nevarno, da si se otujil lastnemu srcu, temveč tudi drugej; nikdar namreč ne boš ljudi spoznal, in nikoli se ne naučil, z ljudmi ravnati, njihove slabosti prenašati, če se ne boš sam prej spoznal in z lastnim srcem ne boš vedel ravnati. „Spoznaj samega sebe“, bilo je zapisano na vratih starega templja Delfskega, v znamenje, da so stari Grki ravno tako spoznali važnost spoznanja samega sebe.

### 3.

Ako pa hočeš pri samem sebi dobiti tolažbo, srečo in pokoj, bodi previden, pošten, tenek in pravičen sam seboj, kakor z drugimi. Ne glej vedno pod sebe in krog sebe, na revno zemsko kroglo, povzdigni oko večkrat proti zvezdnemu nebu, kjer stanuje večni Bog in drugi tebi tako prijazni duhovi; koliko više bo srce bilo, koliko glasneje duša govorila o pogledu navzgor! Glej tudi, da samega sebe ne boš trpinčil, in si tako življenje zgrenil in boljše moči v sebi zatrl; pazi tudi, da se ne zameriš in zapustiš ali pa spridiš s prilizovanjem. Prvo in drugo je napačno; srednja pot — zlata pot.

### 4.

Skrbi za zdravje telesa in duše! Kdor svoje telo zanemarja ali celo preganja, zapravi blago, ki že samo povzdigniti more človeka nad osodo, blago, brez kterega so vsi zakladi na zemlji brez prave cene in veselosti. In če si drago telesno življenje konča samovoljno, samovlastno, ali se ne pregreši tudi zoper večnega Boga, ki ga je iz ljubezni poklical na svet in mu dal življenje, da v njem svojega stvarnika hvali in slavi. Koliko bi tak samomorec morebiti še dobrega storil na svetu, sebi in drugim koristil, postal še srečen ud človeštva, ko ne bi bil tako nepremišljeno vzdignil lastne roke zoper samega sebe. In

kaj je vzrok tej bolezni nekterih časov. Premajheno zaupanje v sé in v Božjo previdnost, premalo izobraženo lastno srce, v katerem ni prebival krščanski, ampak neverski duh. Kdor se pa morebiti vsake sapice plaši, vsacega truda in prizadetja boji, s katerim bi mogel ude krepčati in vaditi, ta ima res tesnobno, polževo življenje; zastonj bo poskušal novo moč vlití v zastarele kosti, ko bi je morebiti najbolj potrebovali utegnil. Kdor bi duha neprenehoma prepuščal divjemu viharju strasti, in trdo napeto dušno struno le še napenjal, utegne se mu primeriti, da struna omlahne, da viharji dušno moč zdrobé, in zastonj je vse pozneje natezanje in borjenje. Ali ko ne bi kar nič budil uma in spomina, in se strašil vsacega malega boja, vsacega truda, okusi malo prave radosti, ki se pokaže ravno po končanem težkem delu, pa je tudi gotovo zgubljen, kedar je treba moči, poguma in srčnosti. Dušna lenoba dela človeka topega, za vse dobro mrzlega, neobčutljivega za tujo srečo ali nesrečo.

Varuj se pa tudi vmišljenega trpljenja bodi si na duši, bodi si na telesu. Naj te ne uklanja vsaka zopernost in vsako nasprotje ali vsaka telesna bolečina. Bodi pogumen! Vse na svetu preide, vse se da premagati, pa le s stanovitnostjó; vse se pozabi, vse prebolí, le okó obrni kam drugam. V tacih trenutkih podaja ti prijazno roko različna družčina; s tem razumémo tudi družčino z nadzemskimi bitji. Družčina bode lajšala tvoje bolečine, tvoje misli bodo se obrnile drugam, in vse to bo srcu dobro delo; ali družčine moraš sam poiskati, saj ona ne vé, da je potrebuješ. Zato pa moraš prej sam s seboj znati občevati, predno boš deležen dobrote z drugimi občevati, imeti moraš moč in pogum, da stopiš med ljudi tudi z žalostnim in ranjenim srcem, pa vendar pokazati ne smeš svoje bolečine, da se ti morebiti ne posmehujejo ali te krivo ne sodijo.

## 5.

Prva dolžnost do nas samih je, da se samí častimo, ako hočemo, da nas drugi časté. Ne delaj, dà, ne misli in ne želi, tudi v najskrivnejšem kraji ne, česar bi se

imel sramovati, ko bi te videl kdo drugi. Ravnaj vedno dobro in spodobno, toda ne da bi se komu drugemu prikupil, nego višemu, vsevidečemu bitju, in da sam pred seboj ne zgubiš spoštovanja! Še v zunanjem, v obleki, ne bodi neroden in zanemaren, ko si sam! Če te tudi nihče ne vidi, ne hodi umazan, ali raztrgan, ali nepošten, ali morebiti surovo, neolikano, nesramno se obnašaje. Spomni se večkrat, ko te silne skušnjave zalezujejo, besed Pavlovih Korinčanom: „Ali ne veste, da je vaše telo tempelj svetega Duha, kateri je v vas, ktereга imate od Boga, in da niste sami svoji. Zakaj kupljeni ste za drago ceno. Častite in nosite Boga v svojem telesu“! I. Kor. 6, 19. Spoznaj, koliko si vreden; pa tudi nikar ne zgubi zaupanja do samega sebe, vedno si prizadevaj biti od dné do dné boljši, modrejši, akoravno ne moreš toliko doseči ko drugi, vendar prizadevaj si. Čutje, da si prizadevaš za vse dobro in popolno, dajalo ti bo povsod neko zanesljivost in trdnost v vedenji, da se boš nad mnoge druge povzdignil.

## 6.

Nikar ne obupaj, in nikar se ne jezi, če ne moreš doseči tako visoke stopinje učenosti ali popolnosti, ko drugi; morebiti pa imaš druge dobre strani, katerih uni nimajo. Ali ko ne bi tudi tega bilo, ali moramo biti vsi modri, učeni, popolni?

Zato ako hočeš res kaj nedolžnega, čistega veselja vžiti, nikar naj te ne žene, da bi bil vseč vsaki družčini, da bi povsod le tebe poslušali, le na-te se obračali, družba bi se nad teboj spotikala in hudovala, in čast, ki bi ti jo skazovali, bila bi drago kupljena; kdor se sam povišuje, ponižuje s tem druge; družčina je nejevoljna in jezna na tacega, naposled ga celó primora, da se jej odpové. Res težko je odpahnuti od sebe silno željo, postati velik mož, ki se mu vse čudi, ko spoznamo in čutimo v sebi moč in pravo vrednost; res težko je popolnoma premagati se, ko vidimo, da so se navadne stvari Božje, ki malo znajo in malo vedo ceniti pravo spoznanje, povzdignile na visoko stopinjo, s ktere gledajo skoro zaničljivo na nas, katerim sreča ni bila mila. Pa tolaži se, saj spoznaš svojo vred-

nost, in upaj, morebiti ti bo prihodnjost veselejša in milejša od sedanjosti.

## 7.

Bodi si sam najprijetnejši tovarš in družo! Ne delaj si dolgočasa, to je: ne bodi nikoli brez dela. Nabiraj si ko bučelica o poletnem dnevu iz raznih cvetic, iz dobrih podučljivih knjig sladkega medu prave modrosti; knjiga naj ti bo vedno ljuba prijateljica, zato je nikoli ne sovraži in zanemarjaj; dobil boš v njej zmirom kaj, kar bo tvojega duha razvedrilo, mu nova pota do starih vednosti odprlo, sploh seznanil in sprijaznil se boš z novimi idejami. Tako se uči tudi v družini pri družih ljudéh, skušaj spoznati njih misli, dobre misli sprejmi za svoje, one naj se tudi v tebi vdomačijo; — komaj verjetno je, kako koristni so pogovori s pametnimi, vednostnimi moži, kako se mnogokrat našega duha pot zavrne na drugo stran, srce pa dobiva novo podporo in podslombo v težkih slučajih. Pa tudi skoro neverjetno je, kako se človek brez družbe dobrih knjig in tovaršije modrih mož postara v svojih mislih, kako vedno le eno poje, kakor kos z mladega priučen enoglasnemu napevu orglic; tak človek se le vrti v priljubljenem krogu davno znanih pojmov, vse pahne od sebe ko zavržljivo stvar, kar nima na čelu pečata starih znancev.

Najdolgočasneje se pa človek sam seboj vede, ko v lastnem srcu nima pravega miru, ko mu lastna vest imá preveč očitati in se ž njo nikakor ne more spraviti. Vsak se tega lahko prepriča, naj le pazi na-se, kako je kaj pri volji pri različnem stanu svoje vesti. Kako zlovoljen, kako sam sebi na poti je človek, če je več ur eno za drugo nepotrebno in nekoristno prebil, ali morebiti celó v kazni vrednem, pregrešnem poželenji; kako nasproti pa je srce veselo, celo jasno in okó radostno, kako duša sama s seboj zadovoljna na večer tacega dneva, ki je bil posvečen dolžnostim stanu in poklicu.

Ni pa zadosti, da si sam sebi ljubeznjiv, prijeten in kratkočasen tovarš, kar ti je le mogoče, kedar se z veselim in mirnim srcem družo delavnost in pridnost, bodi

tudi sam sebi prav, zvest in odkritosrčen prijatelj, pa ne prilizuj se sam sebi. In ako hočeš biti prijazen proti svoji osebi, kakor si proti tujcem, moraš biti tudi tako oster proti sebi, kakor proti drugim. Navadno sami sebi vse dovolimo, vse si prizanašamo, vse odpustimo, drugim pa nič; kaj tacega gotovo ni prav! Večkrat vidimo pezdirstvo v svojega bližnjega očesu, bruna v svojem lastnem pa ne zapazimo; in ako tudi spoznamo, da smo na napačni poti, da smo storili velik prestop, krivice vendar sami sebi ne pripisujemo, temveč neki neznani osodi ali nepremagljivemu nagibu, kteremu nismo mogli ustaviti se; pregreškov svojih bratov, njihovih malih zmot pa ne sodimo tako mehko, ne strpimo tako milostljivo. Bodimo do sebe ravno tako ostri, ko do družih, in očitati si bomo veliko manj napak, ko dozdej, živeli bomo sami s seboj zadovoljnejše, marsikteri jasni dan bo razvedril trudnega našega duha, mirnejša bo vest in srečnejša življenja daljna in težavna pot.

## 8.

Varuj se posebno farizejske čednosti, ne govori sam sebi, ne misli sam pri sebi: zahvalujem Boga, da nisem tak, ko drugi ljudje, noben postopač, noben lenuh, noben slepar, noben malopridnež i. t. d.; sodi se pravično po zmožnostih, sposobnostih, dušnih darovih in izreji; pomisli, koliko si imel več prilik, modrejši in boljši postati, ko mnogi drugi. Vedi, ko ne bi imel tako prijaznih okoliščin in ugodnih prilik od prve mladosti, zaostale bi bile tvoje zmožnosti in sposobnosti, bil bi navadno človeče brez vse više odgoje. Zato se večkrat poprašaj in sam seboj poravnaj v samotnih urah, ko je notranji glas čistejši in odkritosrčnejši, bodi si oster sodnik, ali si pa tudi vse te ugodne prilike porabil v to, da si zmirom popolnejši prihajal, ali morebiti celo nasprotno, da si škodoval in prevaril svojega brata?





## III. Poglavje.

## Kako nam je vesti se do družih ljudi.

## A.

## Splošnje opombe.

## 1.

Vsak človek velja na tem svetu le toliko, kolikor si sam veljave daje. To je zlata resnica, katero potrjuje zgodovina vseh časov. Skušnja uči, kakošno imenitnost si vedó pridobiti nekteri širokoustneži pri veliki množici, bahajoč se, da so v tesni zvezi z res imenitnimi in slavnimi možmi, ki pa tega človeka komaj po imenu poznajo.

Marsikteri predrznež govori s tako gotovostjo o rečeh, o katerih je pred eno uro nekaj bral ali slišal, da pričujoči izvedenec mu še v besedo seči ne more. Da ga ne osramotí, noče ga vprašati, ker z enim vprašanjem že bi pokazal prazno oholost njegovega govorjenja.

Ko si tako pomaga toliko predrznežev, bahačev in širokoustnežev, da srečno in lahko živé; — kaj naj se pa pošteni in pametni možje učé iz tega? ali morebiti nima za-nje nobene vrednosti? Gotovo, tudi nas uči, naj nikoli brez potrebe ne odkrivamo svojih slabosti, naj-si bodo telesne, ali dušne ali denarne. Pa vendar smemo tudi brez baharije in grdih, nesramnih laži pokazati, kolika je naša veljava in vrednost.

Marsikdaj ne koristi prevelika pohlevnost in ponižnost, ker često se spremeni v bojazljivost; človeku ugodni trenutki zbežé in morebiti ne pridejo več. Dostikrat se smé človek pokazati, kaj veljá, se vé da se pri tem ne smé preveč hvaliti, kajti lastna hvala smrdí in kdor se povišuje, ta bo ponižan. Kdor preveč lastno slavo povišuje, zbudí pri družih nevošljivost, ki ga povsod zbada in pika, in tirja prenapeto največe, skoro nemogoče reči. Kaži se sicer pohlevnega, pa vendar tako, da se zavedaš notranje vrednosti in moči, na čelu naj se odsvíta resničnost in pošte-

nost. Sploh drži se zlate srednje poti, ne povišuj se preveč, pa tudi ne ponižuj se preveč, da te ne bodo teptali v prah.

## 2.

Tvoja prva skrb naj bode, da boš popoln, pa ne samo na videz. Kakor se boš pre naglil v kaki reči in le najmanjše pregrešil, hitro bodo vpili iz vseh kotov tvoji nasprotniki in zoperniki: „Takemu možu se ne more odpustiti.“ Človekom na viši stopinji se bolj zamerja en nepremišljen prestop, ko drugim dokaj hudobij in neumnosti. — Pa vendar se tudi preveč ne opiraj na družih menitve; bodi samostojen! Kaj ti je naposled obsodba vsega sveta, ako storiš svojo dolžnost, in koliko bi bila tudi tvoja čednost vredna, ko bi vedno le samega sebe zatajeval in se pokrival s plaščem občnega mnenja? Pred vsem bodi skrben, čuvaj sam sebe, nikar ne obupuj sam nad seboj, zanašaj se in zaupaj v Boga in v poštene ljudi. Nikdar se ne vdaj nejevolji in obupu, zgodi se to, zgubljeno je vse.

## 3.

Ne pripisuj sebi, kar je družih zasluga! Ako te časté in so priljudni do tebe iz spoštovanja do plemenitega moža, pri katerem si, ne hvali se s tem, nego vedi, da bi morebiti vsa ta čast in priljudnost odpadla, ko bi sam bil.

## 4.

Ako si žalosten ali nesrečen, ako ti česa pomanjkuje, pa ti tvoja pamet in dobra volja ne pomagata: ne toži nikomur žalosti, nesreče in malosrčnih skrbi, razun tistemu, ki ti more pomagati. Malo jih je, ki ti pomagajo prenašati težave, skoro vsi težé butaro; dà, mnogi se te še ogibajo, ko vidijo, da se ti sreča več ne smehljá. Ako pa celó spoznajo, da si brez vseh pomočkov, da nimaš nikogar, ki bi ti pomagal — nikar več ne zaupaj na nikogar! Kako malo jih je, ki bi imeli pogum in ljubezen poganjati se očitno za tacega, kterega je svet zapustil; kako malo jih je, ki si upajo reči: „Poznam možá, moj prijatelj je; več je vreden, ko vi vsi, ki ga obrekujete.“

Ne razglašaj pa tudi preglasno svoje sreče! Ne govori vedno o svojem bogastvu, o svoji prijetnosti, o svojih dušnih darovih! Ljudje ne trpé radi kaj tacega, mrmrajo in zavidajo te. Ne osipaj jih s premnogimi darovi, rado-darnega dobrotnika se ogibajo, ko upnika, kterege ne moremo plačati. Ne bodi tedaj prevelik, premogočen v očéh svojih bratov; tudi tirja mnogi preveč, ena sama do-brota, katero odrečeš, zapravi ti hvaležnost za vse druge skazane milosti. In ali ni plačilo svetá nehvaležnost? Sicer so tudi tù izjemki, pa ne zanašaj se na-nje, nego delaj po tem, kar te uči vsakdanja skušnja.

## 5.

Nepotrebno ne razkrivaj svojih sobratov slabosti, da se povzdigneš sam; ne pripoveduj njihovih zmot in napak, ktere vže morda obžalujejo, zato da se tvoja luč svitljeje sveti. Sicer bodo radi poslušali pripovedke, posebno, če jih dobro osoliš, vendar te pa bodo sovražili. Kako plemenito pa je molčati tam, kjer se vse giblje in govori, da bližnjega opravlja, obrekujejo in sramoté.

Zato rad drugim prepusti priliko, da se skažejo — in hvalili te bodo, da si omikan človek, ki vé, kaj je dvorljivost. Ljudje ne strpé nikakor, da se pred njimi povzdiguješ in s tem njihovo slavo in čast stemnuješ; vse drugo ti raje odpusté. Nekdo pripoveduje o sebi, da v marsikteri družčini je bil češčen in spoznan ko pameten in bister mož, ki v družčini nobene pametne ni spregovoril, kjer družega ni delal, ko potrpežljivo poslušal imenitno in učeno neumnost, ali tu in tam koga napravil na reč, o kateri rad govori. Marsikdo, pravi na dalje, me obišče in sicer zato, pristavi ponižno, da bi me počastil, ko imenitnega učenjaka in pisatelja. Obiskovalec se usede, začné govoriti, ne privoši besede meni, kterege hoče občudovati; in ko odide, ves vesel je podučne in prijetne zabave z mano, ko nisem morda dvajset besed spregovoril, popolnoma zadovoljen, da sem bil toliko pameten, da sem ga poslušal.

Bodi tedaj potrpežljiv s tacimi slabostmi. Če kdo pripoveduje kako povestico ali pravljico, poslušaj ga, ker

pripoveduje rad, in ko bi bil vže večkrat slišal, ali mu sam to pripovedoval; nedaj spoznati, da je tebi ta reč vže stara in dolgočasna. Če imajo ljudje kaka nedolžna razveseljevanja, da, na pr. radi govore o konjih, o tej ali uni obrtniji, ali da radi vidijo, da kadiš ž njimi pipico tobaka, ali popiješ kozarec vina; stori jim to, ako se lahko zgodi brez težave in nizkega, slinarskega vedenja.

## 6.

Zavednost v vseh okoliščinah življenja je redek dar božji, ki nam pri ljudéh mnogo pomaga, da smo res prav cenjeni in veljavni. Te prednosti si človek res ne more pridobiti z umetnostjo; pa vendar če nam je manjka, moramo si prizadevati, da vsaj sami sebe in drugih ne spravimo v zadrege in stiske. Posebno ljudje žive krvi morajo paziti na to. Ako tedaj taki naleté na nepričakovano vprašanje, na nenavadno reč ali pa kaj družega nenavadnega, naj molčé za nekaj trenutkov in si ta čas premislijo, kaj imajo odgovoriti, na katero stran se obrniti. Kakor ena sama hitra, neprevidna beseda ali nepremišljeni, neprevdarjeni korak često zbudi prepozno kesañje in nesrečne nasledke, tako nam tudi hitri sklep in naglo sledeče djanje v pravem trenutku prinese srečo, rešenje in tolážbo.

## 7.

Eno prvih pravil vsacega bodi, kolikor mogoče malo iskati in sprejemati dobrot od družih. Redki so ljudje, ki prej ali pozneje ne bí tirjali za male dobrote velikih povračil; to ravno potem vzrokuje, da nismo več prosti v svojem vedenji, da nismo več gospodje svoje volje; in naj se pripetí med desetkrati le enkrat, da bi nas darovi spravili v zadrege, ali v nevoljo in jezo, gotovo je bolje dajati, vsakemu služiti, ko sprejemati družih dobrote. Le poskusi naj kdo svojega znanca in prijatelja povprašati, ko bode najboljše volje, najbolj dvorljiv do njega, ali ne bode prej veseli obraz hitro ves resen, če ga nagovoriš: „Veliko, silno prošnjo imam do tebe; v strašni zadregi sem!“ Prav radi pa nam ljudje ponujajo tacih reči in postrežeb, katerih ne potrebujemo, ali celo takih, katerih dati ne morejo.

Zapravljivec nam vedno rad ponuja denarja, neumni tepec nam sili dober svet. Pred vsem se varujmo, da ne prosimo dobrot pri tacih, o katerih vže vemo, da odreči ne morejo, ako bi tudi hoteli; na pr.: če je odvisen od nas, ali dolžen. Če sprejemamo dobrote, postanemo odvisni; človek dostikrat ne vé, kam to peljá; dostikrat ne vémo, ali bi pregledali hudobnim ljudem, ali bi raje videli, da nas imajo za nehvaležnike.

Da ti tedaj ne bode treba tuje pomoči, najbolje je, da imaš malo potreb, da si trezen in pohleven. Ne bodi tedaj preveč lačen prazne časti, ne misli, da te mora vse pogledavati in s prstom kazati na tebe, ne delaj se nesrečnega, ako živiš bolj skrit in samotен. Kogar neštevilne strasti sem ter tje pehajo v divjem kolobaru, in kdor zdaj časti išče, zdaj denarja, zdaj dobička, zdaj polténega veselja, kdor vse želi, kar je izmislila sedanjega časa gizdavost in vidijo njegove oči; kogar prenapeta radovednost in nemirni duh gonita, da se vtika v vsako reč: ta je prišel v dvojno sužnost, hlapec ljudi je in svojih nepokojnih strasti suženj; s tem da se hoče poviševati, ponižuje se, vedno je revež, nikoli svoj gospod.

## 8.

Rečeno je bilo, naj sploh raje dajemo, nego prejemamo, ni pa bilo s tem rečeno: da bi morali le preveč drugim storiti; rad postrezi, pa ne sili se. Ne bodi vsakemu prijatelj, ne zaupaj vsega. Ne presočaj značaja vsacega človeka, vzlasti nekterih vrst ljudi ne, spominjaje se besed Izveličarjevih: Ne mečite biserov svinjam, da se ne obrnejo in vas ne raztrgajo. Tudi ne vrivaj ljudém svojega sveta; ako želé svèt, premisli prej, koga imaš pred seboj. Le malokdo ti bode vedel hvalo za svèt, in o tem, ko za-nj poprosijo, so vže sklenili, kar jim je všeč. Ne vrivaj se tudi v domač prepír! Nikar ne misli, da si ti poklican, da razprtije poravnaš in razdražence spraviš; večidel boste obé stranki se zedinili in na tebi samem jezo razlili.

## 9.

Nobeno pravilo ni tako splošno in sveto, nobeno tako pripravno pridobiti nam stalno spoštovanje in prijateljstvo,

kakor to: biti mož beseda tudi v najmanjših rečeh, vedno zvest ostati v obljubah in resničen v govoru. Nikoli nimamo pravice in pravega vzroka, govoriti nasproti temu, kar mislimo, dasiravno imamo tudi pravico, da ne razodenemo, kar se v nas godí. Laž tudi v sili ni pripuščena; vsaka laž se maščuje s tem, da ima slabe nasledke za tega ali unega človeka, če prej ne, pa pozneje. Gotovo pa dobi zaupanje in spoštovanje mož, o katerem je znano, da dano besedo drži in nikdar neresnice ne govori; dolžnost sicer ni, da poveš vse, kar je res, ali to je napačno, da resnico zamenjaš za neresnico. Ni treba, da si vsakemu odkritosrčen, posebno tacemu, o katerem veš, da bo napak obračal tvoje besede in tvojo odkritosrčnost, ali da ne more strpeti resnice, katero želi vedeti.

### 10.

V svojem poklicu bodi oster, natančen, reden, delaven in priden. Pisarije in ključe imej shranjene tako, da jih najdeš tudi lahko o temnem. Še natančnejši bodi s tujimi rečmi; ne posojaj knjig in drugih reči, ki so ti bile samemu posojene; ako si sam kaj izposodil si, pošlji ali nesi nazaj o pravem času, ne čakaj, da imajo lastniki dolga pota, da dobé nazaj svojo lastnino. Vsak se rad peča s človekom, na ktereга zvestobo in natančnost se smé zanašati, bodi si v besedi ali djanji, ki ni sposoben, da bi prevaril druge. Lepa lastnost je, s katero dosežemo zaupnost in dobrovoljnost, da prihajamo o pravem času, kjer nas pričakujejo, naj bo shod namenjen veselju ali opravičilo. Slaba navada je, da se navadno v družčino prepozno prihaja; ta navada je prav sitna in razširjena, ki ne dokazuje omikanega vedenja. Kako nerodno je tistim, ki prihajajo o pravem času, čakati drugih; dostikrat se sliši še celó godrnjanje in pritožbe zavolj taci neopravičenih zamud.

### 11.

Naj ti ne bo preveč mar, kaj delajo drugi ljudje, če se ne tiče tebe ali vradnosti; bil bi pa velik pregrešek, če o taci rečeh molčiš. Ako tedaj kdo počasi ali hitro hodi,

veliko ali malo spí, ali je često ali redko domá, lepo ali slabo oblečen, ali pije vino ali pivo, ali imá dolgove ali denar, — kaj je to tebi mar, ako nisi njegov varh. Rečí, ktere moramo vedeti, zvemo najlaže pri priprostih ljudéh, ker nam jih povedó kar naravnost brez vseh strasti. Sploh pa se ravnaj, kar se tiče družih ljudi, da se vprašaš sam: Kako bi bilo to meni všeč, ko bi z mano tako delali, od mene kaj tacega tirjali, kar jaz zdaj počnem. Ali bi mi bilo všeč to dolgočasno opravilo, ta potrata časa, ta postrežba, to vprašanje za malovredno reč? Le meri vse, kar hočeš od družih, po sebi, in prav boš ravnal.

## 12.

Napravi si vodilo, po katerem hočeš življenje vrvnati. Tega vodila se trdno drži, ne odstopaj po nobeni ceni od njega, ako se tudi loči od navadnega, číslanega življenja; ljudje bodo sicer stiskali glave nekaj časa, pa se tud navadili in potem molčali, in če se bodeš trdno držal vodila, spoštovanja odreči ti ne bodo mogli. Ravnaj vedno po enem načelu; tvoje misli, besede in djanja naj bodo ko veje in vejice, ki ženó iz enega debla, pa tudi sadú ne bode zmanjkalo takemu ravnanju. Vso dušno in telesno moč in vse življenje posveti ljubezni in dolžnostim; — zmirom imej dobro vest, ki ti pri nobenem koraku v življenju ne bo očítala, da si morebiti imel nečiste namene in se poslužil slabih, napačnih pomočkov. Ne hodi po stranskih, krivih potih, ki človeka le zapeljejo, pa nimajo dobrih nasledkov — v potrebi se zanašajo na pomoč Božjo in zaupaj tudi v dobre ljudi. In ako te tudi nekaj časa preganja nasprotni vihar in tepe nesreča, imel boš vendar nenavadno moč, trdni nepremakljivi pogum in vedno srčnost, kajti vest ti bo dajala lepo spričevalo, da je tvoje srce nedolžno in da so čisti, pošteni tvoji nameni. — Zato se pa tudi po svojem vodilu ne spreminjaj, bodi vedno tisti; ne danes gorek, jutri mrzel, danes surov, jutri priljuden in sladek; danes vesel v družčini, jutri pa nem ko kamenena podoba. In ali se ne bo vsak ogibal tacih spreminljivih, vetrovitih ljudi, nevoljno se vsak od njih obračal, ne vedoč nikoli, kakošnega bode srečal? Ko so na pr.

dobre volje, zagotové nas prijateljstva in sočutja; upamo da so se predrugačili, verjamemo njihovim zagotovitom in besedam, pa prevarjeni smo. Obiščimo moža, ki nas je tako pristržno vabil, le malo dni potem, videli bomo, da nas mrzlo in skoro nejevoljno sprejme, ali nas pustí v kacem kotu sedeti brez vse zabave, odgovarja nam malo in nestrpno, in pečá se le z drugimi, ki ga bolj kadé. Take ljudi zapustimo počasi, da ni znati kedaj; in ko nas bodo zopet poiskali, ko jih bo trl dolgčas, bodimo tudi taki, zgubímo se jim tudi nevedočim kedaj.

### 13.

V zunanjem vedenji loči človeka od človeka, s komur se pečaš, komur čast in spoštovanje skazuješ. Ne dajaj vsakemu desnice; ne objemaj vsakega; ne stiskaj vsakega na srce! Kaj ti ostane za boljše ljudi in za ljubljence, in kdo bode verjel tvojemu prijateljstvu, kdo bode ceno dajal tvoji prijaznosti, če vsakega častiš brez vsega premisleka? — Sosebno pa nas morata nagibati dva vzroka, da nismo do vsacega človeka enako prijazni; najprvi vzrok nam je strah, da svojih slabosti ne odkrijemo in drugi jih v zlo ne obračajo; drugič smémo pa biti tudi prepričani, da hočejo ljudje vse vedeti, povsod in v vsaki reči svetovati, ko jih navadimo, da jim ničesa ne zamolčimo, in jim vsako najmanjšo reč pripovedujemo. Napačno bi pa tudi bilo, ko bi vedno molčali, mislili bi drugi, da Bog vé kaj delamo in počenjamo, da morebiti snujemo celo kaj nevarnega. Tak vedni molk nas zapleta lahko v neprijetne zadrege in stori, da se motijo ljudje nad nami vzlasti v tujih deželah, na potovanji, pa tudi pri družih prilikah, še celo v navadnem življenji in med dobrimi prijatelji more nam škodovati.

### 14.

V družini ne posmehuj se nikomur, tudi najslabejšemu človeku ne! Ako ni prebrisan: imaš malo časti, da se norčuješ ž njim; ako je pametnejši, nego misliš, povrne ti lahko in se nad taboj zmaščuje; ako je dobrovoljen in čutljiv, žališ ga; ako lokav in potuhnjen, odštél ti bo pla-



čilo prej ali poznej. In če prištevajo ljudje našim besedam kaj veljave, ali ni mogoče, da s tem dobrovoljnemu možu napravimo veliko škodo v življenji; ali pa slabejega človeka tako potlačimo v občnem mnenji, da zgubi ves pogum in mu končamo vse boljše kalí s tem, da občnemu zaničevanju razkažemo vse njegove slabosti, da je drugim v posmeh. — Ne straši nikogar, ne nagajaj tudi svojim prijateljem ne z napačnimi naznanili, s šegavimi vestmi, kar bi jih vznemirilo ali spravilo v zadrege! Vže tako je dosti neprijetnih, strašivnih trenutkov v življenji, zato je res naša dolžnost, da zmanjšamo vsaj nekoliko resnične ali vmišljene nadloge in težave. Ravno tako je tudi napačno prijatelju pripovedovati izmišljeno veselo novico, da mu ž njo naredimo nekaj kratkega veselja, ktere pozneje težko pogreša, ko se vse razkadí v prah in dim. To so dražbe, ki prijateljskega veselja ne sladé, ampak grené ga in krajšajo. Ravno tako je napačno, izbujati v kom radovednost, kateri ne moremo ali pa nočemo zadostiti, ali verujočemu posmehovati se. Nekteri imajo navado, da prijatelje prav skrivnostno opominjajo: „Čuden, neprijeten glas se čuje o vas, pa ne morem, ne smém ničesa povedati.“ Kaj takega nikomur ne koristi, le iznemirja ga.

Sploh ne spravljajmo družih v zadrege, temveč potrudimo se, opomniti na skrivnem tacega, ki hoče kaj nepredvidnega storiti (na pr. da slábo sodi knjigo, ktere pisatelj je pričujoč); in ko bi bil morebiti vže ošramoten, poravnajmo vse na lepem in tihem, da drugi ne zapazijo; ali ko bi kdo kaj neskrbno ubil, ali kako drugo nepredvidnost naredil: tedaj hoče olika, da ne pogledamo tje, ali da se vsaj ne posmehujemo ali ne pokažemo nevolje ali začude nja, ker bi ga s tem še bolj v zadrege spravili.

## 15.

V družčinah ne smémo pozabiti, da ljudje ne marajo za podučevanje in opominjevanje, ampak za zabavo; najbolj podučljivi govor s časom utrují, če ga ne sladí dobra volja in ne solí pravo bistrumje. Dalje morámo vedeti, da se ljudem na svetu ne dozdeva nič bistrumnejše, modrejše in veselejše, nego hvala in prilizovanje;

pa vendar ne spodobi se pametnemu modremu možu, da burke uganja, kakor poštemu ne, da se prilizuje. Pa tudi tu je neka srednja pot: vsak človek ima vsaj nekaj hvalevrednega in taka hvala, če ni prenapeta, našega bližnjega spodbada k večji popolnosti, dà, še celo dolžnost je dajati spodbudno hvalo tistim, ki jo zaslužijo in tudi potrebujejo; včasih je tudi ne smemo odreči takim, ki bi morebiti sicer obupali in ne bi napredovali na srečno pričeti poti.

Tvoje čelo bodi vedno enako, vedno jasno! Nič ljubeznjivšega ni, ko veseli, živahni značaj, ki priteka iz studenca čistega nedolžnega srca, ktereга niso vzburkale silne strasti, ampak nad katerim veje pomladni vetrič dobrovoljnosti in sočutja. Kdor daje na znanje, da si silo dela, ko hoče biti vesel, in se vidno trudi, da more govoriti in neprenehoma pripoveduje le stare pravljice in smešnice; komur je znati, da hoče z učenostjo zabavati družčino: tak bo malo časa in malo komu všeč.

Kdor pa hoče vedno le šale zbijati, izprazni se kmalu in utruji; pa ima še to sitnost, da mu tovarši in prijatelji zamerijo, ko se mu pri kakovi priložnosti ne bi zljubilo z veselja pijanim očesom pripovedovati vedno nove smešnice. Pri vsaki pojedini, k kateri je povabljen, pri vsaki malenkosti, ki se mu skaže, dolžnost mu je skoro, da plača skazano čast z burko, in vsa zabavo mora soliti vseskozi s šalami; in ko bi hotel kaj pametnega in poštetnega povedati, kako višo struno napeti, smeja se mu vse v obraz, predno je govor njegov na pol končan.

Prava dovtipnost in šaljivost se ne morete prisiliti; pa resnično bistroumje dé dobro ko mili solčni žarek, razveseli in ogreje človeško srce. Ako hočeš praviti kake dovtipne povestice, premisli prej, v kakovi družčini si. Kar je temu ali unemu manj omikanemu zabavno in mikavno, to morebiti je drugim dolgočasno in nespodobno.

## 16.

Pogovori v družčinah naj bodo podučljivi in navdihnjeni dobrovoljnosti, naj nikdo ne meni, da čas v naši družčini je bil zgubljen in ves nekoristen; naj vé tvoj prijatelj, da so ti besede prišle iz srca, da niso bile navadne

nič pomenljive govorične dvorljivosti. Samo neumno, prazno besedovanje naj bi zginilo, saj tako govorjenje ni všeč ne umni, pametni glavi, ne čutljivemu srcu; človek nima ne koristi, ne pravega veselja. Kako sitno in pametnega človeka nevredno je, če vse pogovore in vse vedenje sladé le prazni pokloni, vedno prilizovanje in dobrikanje ali neresnični, lažnjivi hvalospevi, ki človeka prav za prav le v zadrege spravljajo. Da pojasni to resnico, pripoveduje Knigge naslednji pripetljaj: Sedel sem pri tuji mizi med čedno, pametno mlado gospó in majheno, grdo gospico, ki je vže doživela kacih štirideset pomladi. Bil sem tako nevljuden, da sem ves čas pojedine le z gospó se menil, uni pa nisem imel nobene besede. Pri pomizku sem se spomnil nevljudnosti svoje; in to napako zoper vljudnost sem popravil z drugo napako zoper odkritosrčnost in resničnost. Obrnil sem se k njej in pravil neko prigodbo, ki se je pred dvajsetimi leti pripetila, — ona ni vedela nič o njej — „ni čuda, rečem jej, bila ste takrat še malo dete.“ Malo bitje se je kaj veselilo, da sem jo imel za tako mlado, in s to edino besedo sem se jej spet prikupil. — Zaničevati bi me bila morala za to prilizovanje. Kako lahko bi jo bil kratkočasil s kakim všečnim pogovorom, ali kako drugo priliko našel, da jej pokažem pazljivost svojo. — Tako nepriljudni smo večkrat v družini proti osebam, ki se nam zdé neprijetne; pa marveč bi se morali z njimi pečati, pa ne posnemati drugih, ki se od njih odtegujejo in jih prepuščajo občnemu zapuščenju.

S prilizovanjem pa se tudi večkrat slabo priporočamo; nekterim se ne zdi prav, če jih pohvalimo, da so dobrovoljni; drugi so razžaljeni, če jim zagotovimo, da so zdravi, da jim še mladostna leta cvetó na obrazu.

## 17.

Kdor si hoče pridobiti stalno spoštovanje, kdor hoče, da zabava njegova nikomur ni pretežka, ta naj nikar v pogovorih drugih vedno ne graja in zasmehuje, naj ne govori vedno v zabavljivem glasu. Sicer včasí, posebno pri nekterih ljudéh, tudi s tem dopademo: vendar naposled takega zaničujejo in ogibljejo se takega zabavljivca in obre-

kovalca; pametni, čutiljivi človek raje spregleda družih slabosti in napake. Vé namreč, kakovo škodo često napravi ena sama, nepremišljena beseda, pa tudi hrepeni po nedolžnejši zabavi, gnusi se mu neljubo posmehovanje in prazno grajanje.

Se vé, da tudi ni po vsem prepovedano grajanje marsikterih neumnosti in nerodnosti; pri tem ne smemo ozirati se na posamesne osebe, ampak na reč samo. Ne more se tirjati, da bi zagovarjali občne, očitne napake in pregreške, kajti reklo bi se nam, da smo grdi hinavci, ki hočemo vse ogrniti s plaščem krščanske ljubezni. Tudi nekteri, ki tirjajo milostno sodbo drugim, le sami sebi pomiloščenja prosijo, ker so ali onim kaj krivice storili, ali pa imajo sami tiste pregreške na vesti.

### 18.

Ne pripoveduj o družih reči, vzlasti tacih ne, ktere jim dobro imé jemljó. Redko so take reči resnične, ali pa so potovale iz toliko ust, da so vse oprasene, umazane in povečane prišle v tvoja ušesa, da so zgubile prvo podobo vže popolnoma. Mnogokrat škodujemo s tem dobrim, nedolžnim ljudem, sebi pa napravimo veliko sitnost.

Tudi ne prenašaj besed iz hiše v hišo, vzlasti družinskih razmer ne odkrivaj; kar so tu o tvojih znancih govorili, ne izblekni jim precej! Kaj napraviš s takim podpihovanjem, nego jezo, sovraštvo, hude besede, in če si to storil iz hudobije, toliko večja je odgovornost, in sam sebe pripraviš ob vse spoštovanje in zaupanje, da se te potem ogibate obé stranki.

### 19.

Tvoji govori naj ne bodo prevodéni in preobširni; beseda naj bo krepka in kratka, neimenitno reč povedi z malimi živimi besedami in zanimivala bo: in to je tudi prava umetnost družinske zgovornosti. Sploh ne govori preveliko! Varčno ravnaj z besedo, da ti je ne zmanjka prezigodaj, ter ne govoriš, o čemur naj bi molčal. Naj tudi drugi govoré. Nekteri hočejo biti povsod govorniki le sami, drugi naj poslušajo to dolgočasno, njim dopadljivo

klevetanje. Marsikdo je vže skusil, kako težek je tak človek, kako sitna družba ž njim.

Kakor neprijetno je to družbi, tako zoperna je pa tudi navada marsikterih, da nemi sedé, pa vse na uho vlečejo; lahko se misli, da so nevarni poslušalci in opazovalci, katerim je le na tem, da vjamejo vsako neprevidno besedo in jo pozneje rabijo ne ravno v hvalevreden namen. V družčini, vzlasti v veseli, človek ne zbira, ne tehta vsake besede na zlati tehtnici, lahko mu tedaj uide, kar ni zavito po tenki dvorski šegi; brezskrbnost in lahka zgovornost ga zapeljete, zato pa ne zasluži, da se mu napek obrača in posmehljivo plačuje.

## 20.

Nekteri ljudje v družbinem življenji hočejo, da vedno le drugi njih zabavajo, sami pa nočejo nič pomagati; hočejo, da jih drugi razveseljujejo, podučujejo, hvalijo, strežejo, redé, pa z ničem tega ne povračujejo; tožijo, da jim je dolgčas, pa ne vprašajo, ali morda sami družim ne delajo dolgočasa; prav všečno sedé, dajo si dobro dišati in pripovedovati, pa ne mislijo, kako bi sami pripomogli k občenemu veselju. Tak človek je res pravi pust.

Drugi zopet govori le o svoji osebi, o domačih razmerah, o dolžnostih in opravih stanú in poklica; to kaže, da je zaljubljen v samega sebe, ali pa ne vé, kako zoperno je v družčinah govoriti o svojih posebnih razmerah, o svojem opravi in življenji. Ne govori o rečéh, ki razun tebe nobenega družega ne zanimajo; ne cikaj na povestice, ki so neznane tvojemu bratu, ali na vrstice iz knjige, ktere tvoj сосед ni bral. Ne govori v tujih jezicah, ako veš, da jih tvoje družčine kdo ne razume. Oziraj se na značaj družčine, v kateri si; kako pusto in neslano bi bilo, ko bi zdravnik popisoval mladim gospém anatomiške priprave, ali pravdnik razlagal dvoranu težave štempelske postave, ali stari učenjak zabaval mlado, živahno gospico pripovedovaje jej, koliko let mu vže teče iz noge.

Sebičnost tedaj je, če govorimo le o samem sebi, razun med posebnimi prijatelji; pa še tu se je treba varovati premnozega govorjenja, ko bi prijatelji iz vljudnosti

napenjali govor na tvojo osebo, na tvoja početja i. t. d. Pohlevnost je izmed najljubeznjivših čednosti, in tem prijetnejša je, čem redkejša. Zato ne razkazuj koj svojih pisarij ali drugih umetnosti; ne pripoveduj o svojih slavnih delih; tudi ne dajaj na znanje, kakor bi bil rad proščen, da to reč razkažeš ali poveš.

## 21.

Glej tudi, da ne boš pri vsaki priložnosti ponavljaj ravno tiste povestice, pravljice, šale in druge dovtipne podobe, s tem kažeš, da imaš ali slab spomin, ali premalo pazljivosti, ali da si ves zaljubljen v lastne misli. Spomin tvoj bodi ostrejši, in ako se vendar ne veš gotovo spominjati, ali si vže povedal to ali uno povestico v ti družini, raji se zataji in premagaj, ali pa napelji govora besede tako, da se boš prepričal.

Nikoli ne stavi takih besed, ktere lahko pomenijo tudi reči, ki se gnusijo, ali privabijo sramožljivo rdečico na nedolžna, čista lica; tudi ne kaži pohvale in veselja, ko bi drugi govorili kaj tacega. Pametnega krščanskega moža ne morejo veseliti taki pogovori, ki so časih ko strupena puščica zasajena v nedolžno dušo, nad katero še čuje s skrbno razprostrtimi perutami krilatec Božji. — Pa tudi v sami moški družbi naj te nikoli ne zapusti tako ljubeznjiva sramožljivost, beseda tvoja naj kaže nežnost in rahločutnost čistega srca, tvoj obraz naj obseva nevolja nad umazanimi besedami; s tem si boš pridobil le čast in spoštovanje, pa tudi zasluženje, da rešiš marsiktero dušo.

## 22.

Govorjenje naše ne bodi v samih pregovorih, na pr.: zdravje je naj boljše blago; kjer nič ni, vojska ne vzame; človek se mora po ljudéh ravnati; vednosti se ne zajemajo s korcem; upanje je vogelni kamen človeškega življenja. Te in take pregovore, v kterih je naš narod razlil svojo modrost, ne gre vedno v ustih nositi omikanimu človeku, ker so dolgočasni in večkrat tudi neresnični, pa starikastim ljudém so posebno priljubljeni.

Drugi zopet po svoji navadi kramljajo vedno enake besede, rabijo vedno tiste izraze pri vsaki podobni priliki. Morebiti si silno bolan, pa se veselé, da si tako pri moči; pokaži jim svojo podobo, porečejo, da ti je sicer podobna, pa da si narejen prestarikast. Otrokom porečejo, da so veliki za svoja leta, da so podobni očetu in kar je tacega praznega govorjenja.

Revna zabava je tudi v ugankah, zastavicah, igrah v zastavo; redko imajo vsi v družini veselje nad njimi; marsikteri bi se sicer udal, pa mu manjka vednosti, ali ne vé, kako bi se pametno in spodobno vedel, ali kako bi ušel zadregam.

### 23.

Ne vprašuj vedno tovarša, kam gre, od kod je prišel, kaj počne čez dan; jako sitno in zoperno je odgovarjati takim vprašanjem.

Vadi se pa tudi, da boš nasprotovanja lahko pretrpel; ne misli, da so najboljše, najpametnejše tvoje menitve. Ne segrevaj se v prepiru, ne bodi surov v kregu, ko bi te tudi zavračevali s posmehovanjem; najprvo je, da si mrzel in hladnokrven, drugače ni mogoče prepričati in s surovostjo ne dopadeš nikomur.

V veselih družčinah, pri besedah, v gledišču, pri plesu, ne govori o svojih domačih opravilih; saj si prišel na veselico, da svojega duha raztreseš, nekoliko odpočiješ se, odženeš male in velike skrbi; kako nepristojno je, ako hočeš brata zopet vpreči v težavni jarem vsakdanjega živetja.

### 24.

Varno je treba govoriti o verskih resnicah, ko misli vsak, da ima pravico postavljati in odstavljati resnice, ko je vsak sam sebi prva veljavnost in se drugim močém nikakor noče podvreči. Malo temeljitosti v mišljenji kaže, kdor v verskih rečéh, ki so skozi dolge veke človeštvo gojile in zveličevale, z nekako vetrasto lahkoto oporeka in jih brez stalnih razlogov otresa in zametuje. Žalostno je, da to, kar so mnoga stoletja stvarila, kar so

najmodrejši možje potrdili in je veljalo do današnjega dneva, hoče prekucniti puhla modrost nekterih površnih in brezvestnih možakov, in za njimi vpije in kriči nevedna, zapeljana množica, katero veter vsakdanjega mnenja sem ter tje meče.

Pošten, pameten mož tedaj ne bo zasmehoval verske resnice, ne razdiral v stoletjih vtrjenih cerkvenih naprav; previden človek se ne bo muzal svetim obredom in s tem žalil toliko družih, katerim so te reči svete in bistvene. Ne šalimo se o tem, kar je družim častljivo; pustimo tudi drugim prostost in svobodo, katero tirjamo svojim menitvam. Zapomnimo si, da posmeh ne boljša; naša pamet na tem svetu še ni popolno razvita, in marsikteri se lahko moti, ko se misli dobro podučenega v najiminenitnejših resnicah; sploh pa taki pogovori niso vstvarjeni, da se v družbi mirno obravnavajo, kajti večidel v nemajo vroča čustva.

Nekteri se sramujejo pokazati, da so vneti za Božjo čast, da imajo skrb za najiminenitnejše zadeve človeškega življenja, in zakaj? strah, bojzljivost je; morebiti bi bili s tem drugim temotniki srednjega veka, neizobraženci, katerim še ni kosti in mozga prešnila zveličavna omika sedanjega razsvitljenega veka. Drugi pa so dosti hinavski, da vzlasi vpričo nekterih ljudi kažejo goreča verska čustva, hlinijo se pobožni, ko pri družih prilikah odkrijejo svojo pravo podobo; in to je grda hinavščina, ki se pa kmalu spozna in po vrednosti ceni. Bojazljivost in hinavščina ste nevredni poštenega moža.

## 25.

Silno nespodobno in razžaljivo je, ako se spotikujemo nad vnanjo podobo in omikanostjo. Ni v človekovi moči, spremeniti svojo rast, pridjati ali odvzeti svoji dolgosti, lep in čuden obraz si napraviti. Kako silno nas razkači in užali, če vidimo, da se nam kdo posmehuje, ker imamo po nesreči čuden obraz ali sključeno postavo. Sicer bi o tem ne bilo treba besedovati, ko tirja to navadna spodobnost in omika, pa vendar so nekteri, ki ne morejo prikrivati notranjih čustev. Pomislimo, da često v neprilичnem životu biva lepa, plemenita duša, da pod-



grdo vnanjo skorjo bije blago, čuteče srce. Imenitni modrijan Sokrat je bil grde postave, kuštravih, rdečih las in vendar, kako plemenito srce je bilo v njem; veliki apostol narodov je bil majhene ne lepe postave, pa poglejmo v njegovo iskreno gorečo dušo, kakovo delavno moč je imel, ko je razširjeval svete ideje krščanstva. — Sploh velika slabost je, ako nas koj premagajo prijetni ali neprijetni vtiski in pokažemo na beli dan prijazen ali neprijazen obraz. Vnanji človek je dostikrat ves različen od znotranjega, in najraje se močno motimo, ako potem sodimo, bodisi dobro ali slabo. Stvarnik vsemogočni vstvaril je vsakemu obraz; za prijetni ali neprijetni zahvaljujmo se mu; vedel je, kaj je storil.

## 26.

Neprijetno je dalje tudi, ako si v veliki družčini na uho šepetamo; ali če govorimo o kateri osebi, ki je tudi v družbi, tačas vsaj na njo ne obračajmo oči; ali če hočemo slišati, kaj se o nas govori, poslušajmo z ušesmi, ne z očmi, ne glejmo tedaj na tisto stran.

Ako dalje v družčini v spomin kličemo komu neprijetne slučaje iz prejšnjega življenja, ne ravnamo pametno; saj v družčini hočemo svojega duha razjasniti in pozabiti na nesrečna trenutja, ki nam vže tako zgrené marsiktero uro.

In ako razkladaš svojemu bližnjemu take neprijetne reči, nikar se ne posmehuj všečno. Osrमतeni človek, ki vse to čuti, ti bo povrnil obilno.

## 27.

Molčečnost je na dalje imenitna čednost družbenega življenja. Svet je prekanljiv, kar se tiče obljub, zagotovil in priseg, in brezvestno se raznaša skrivnost razodeta le s tem pogojem, da o nji popolnoma molčimo; drugi so pa tako lahkomiselni, da vse povedó, ker ne znajo brzdati jezika, pozabijo, da smo jih prosili molčečnosti, in razodevajo najimenitnejše skrivnosti na očitnih krajih tujim ljudém. Pa taki ljudje delajo ravno tako s svojimi lastnimi skrivnostmi in zadevami, in si samí razdirajo srečo in pokončavajo lastne prizadetve in veliki trud.

## 28.

Veliki dar Božji je umetnost, da se določno, lično, natančno, jedernato izrazujemo, da smo živahni v govoru, da spoznamo sposobnosti ljudi, s katerimi govorimo, da dobro in šaljivo pripovedujemo in se ne smejamo lastnim besedam. Vse kretanje bodi dostojno in plemenito; pri vsaki majheni reči, ko neomikani ljudje, ne mahajmo z rokami, ne pačimo obličja; gledimo vsakemu naravnost v obraz, pa pohlevno in milo; ne prijemaj ga za gumbe in rokave. Skratka ne pozabimo, kar hoče imeti lična omika in pazljivost do sebe in drugih, bodimo s tem vedno enaki, tudi doma, ne samo na tujem.

Skoro ni treba praviti, da ne smemo hrbta obračati v družini ljudem, da ne zamenjujemo imen in naslovov; pri osebah, ki natančneje zahtevajo pravice dvorljivosti, bode najimenitnejša na desni strani, ali če so trije, naj bode v sredi; ljudem, s katerimi govorimo, ne glejmo predrzno in zamaknjeno v oči, ampak prosto in milo; govorica naj ne bode prevpijoča, nego glasna in razločna; hoja naj bode dostojna. Ako peljemo osebo družega spola, ne suvajmo je z nogo, tedaj imejmo enake korake in s tisto nogo stopajmo, ko ona; treba jo je večkrat pustiti na levo stran, ako na desni ne stopa lahko; na strmih stopnicah naj stopa ženska prva, ko se hodi doli; ko gremo gori, naj hodi za nami. Ako nas kdo ni razumel, pa reč ni imenitna, ne razlagajmo dalje, temveč pustimo to reč, in govorimo kaj družega, toda bolj razumljivo; imenitni ljudje ne vidijo radi, da manjši o sebi in o njih skupno govoré (na pr. včeraj smo se sprehajali, ko smo včeraj pri igri dobili), ampak hočejo, da govorimo o njih, ko bi bili sami imenovanja vredni: vaša milost je pri igri dobila, k večjemu smemo pristaviti: z mano. Napečna navada je tudi, da ljudi, ki so nas obiskovali, desetkrat še nazaj pokličemo, jim še sto in sto reči imamo povedati, in še za njimi vpijemo, ko odhajajo iz sobe ali so vže na ulici; nespodobno je tudi imeti vedno kaj v ustih ali med prsti, kar mečkamo ali trgamo, naj si je reč rabna ali ne; vprašati moramo tudi za dovoljenje, če hočemo brati pisma v pričo tujih

ljudi; pristojno je tudi, ako koga na poti pozdravljamo, da pokrivalo na tisti strani odvezamemo, kjer tujec ne gre, da se ga ne dotaknemo, ali mu obraza ne skrijemo; če komu kaj ponudimo, ne ponujajmo z golo roko, na pr. jedila ali pijače; nespodobno je v družčinah si na uho šepetati; pri mizi krivo sedeti, ali se pačiti; ne smemo trpeti, da jed, ki pred nami stoji, kaka gospa in imenitnejša oseba predlaga; ne kazimo tudi kake nedolžne šale, na pr. da razodenemo skrivnost kake umetnosti.

Sicer so to le majhene reči, pa v očeh nekterih ljudi so velike, in zato je treba paziti, kar se lahko zgodi.

## 29.

Še nekterih družih napak se moramo ogibati, vzlasti če pomislimo, kaj bi bilo, ko bi vsi tako ravnali; na pr. pri besedah vedno šepetati; za hrbtom družega prijatelja kaj praviti ali mu migati, kar bi on lahko obračal na se; na kako muzikalno orodje prav slabo, pa očitno igrati, da drugi ali zevajo ali pa se posmehujejo. Napečno je dalje, ako prideš k vsaki družčini najpozneje, in morebiti prvi odideš, ali pa zadnji ostaneš, da vže vsi odidejo. Ogibaj se tedaj tacih nepristojnosti ne zavolj ljudi, ampak zato, ker si to sam sebi dolžan, in ni dosti, da si moder, ampak bodi tudi dober.

Ne glej pod prste bralcu ali pisalcu, ne ostajaj sam v tuji sobi, kjer očitno ležé denarji in očitna pisma. Ako greste dve osebi pred teboj in tiho govorite, pa niste zapazili tebe, zahteva pohlevnost in razumnost, da daš na znanje s šumenjem, da greš za njima. Take male pazljivosti prikupijo vsacega človeka srce, in so znamenje, da notranja omika sad prinaša tudi v vnanji oliki.

## 30.

Še nekaj naj spregovorimo o obleki. Ne oblači se čez svoj stan, pa tudi ne pod-nj, ne boljše, nego ti premoženje pripušča, pa tudi ne preslabo; ne nosi se sanjarsko, ne pisano, ne brez potrebe krasno, ne predrago; obleka naj bode čista, snažna, okusna! Ne nagibaj preveč na zastarele šege, pa tudi preveč ne posnemaj norča-

vih, prenapetih novih šeg. Ko stopiš med večji svet, napravi se izborno. Najbolj človeku veselje skali v družčini, ko se zavé, da je slabo, neprijetno, neokusno opravljen.

## 31.

Kar je bilo povedano sploh o osebnem vedenji, to velja še vzlasti o pismenem. Pa ravno zato se moramo še posebno varovati, da v pismih ne bomo prezaupljivi. Nepremišljena beseda škoduje veliko, da-si ravno smemo misliti, da se sčasoma pozabi, ali črka zapisana ostane vedno, neizprosljiva pričevalka je nekdanjih misli, prešlih želj. Marsikomu je zgrenila življenja sladke ure neprevidna, pisana beseda, vdihnil jo je nesrečni trenutek — ali zastonj, preklicala je ne bode nobena moč človeška. Kakor se moramo varovati preprijaznosti v splošnem vedenji, toliko več v pismih, ker ne moremo gledati oddaljenemu človeku v srce.

Ako imamo morebiti imenitno pismo, in želimo, da naglo in gotovo pride v roke, ne oddajajmo ga naključnim potnikom, ampak le s pošto, ali naj ga nese lastin posel.

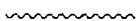
Ne prebiraj pisma, če je le mogoče, v pričo družih, ker to zahteva dvornost, pa tudi previdnost, da te ne izda preplašeni ali ginjeni obraz.

Nekteri imajo tudi navado, da menjavajo z vsakim pisma, da-si ravno mnogokrat človeka kar nič ne zanimajo ali veselé; o takem ravnanji se mora reči, da se potrosi po nepotrebnem silno veliko časa brez vse koristi. Kakor povsod, tudi tu je treba zatajevanja samega sebe.

S tem smo povedali nektera imenitnejša pravila družinskega življenja. Se vé, da se ne spodobi, ta pravila drugim siliti. Kdor se iz kakoršnega koli vzroka odteguje od vnanjega sveta, kdor ne mara za očitno hvalo, ne napaja srca na veliki slavi in ploskanji svetá, ali komur ne pripušča starost ali slabost, tak naj živi sam za-se mirno; ne tirjajmo, da se mora ravnati po nas, ne bodimo nadležni, naj bode vsak srečen po svoji volji.

Pa tudi ni, da bi vedno iskali družčine; najprvo je, da spolnimo dolžnosti svoje, drugo je družčina. Tudi je bolje, da po nas poprašujejo, kakor da se pritožujejo, da smo povsod, kjer je kaka zabava. Morebiti nas tudi marsikje ne vidijo tako radi, kakor nam govoré v obraz, pa vse to spoznamo kmalu — le pazimo, kako se otroci ali družina vede, ko pridemo tje. Ako je to vedenje neprijazno, pričakovati smemo ravno take misli tudi pri gospodu in gospodinji.

Vse vedenje naj pa napolnuje pravi duh krščanske ponižnosti in vljudnosti, in gotovo se ne bomo spotikali, ako bi bili tudi manj vajeni občevanja z velikim svetom.



## B.

### Kako se je vesti do ljudi različnega značaja.

#### 1.

**K**ako velika je različnost stvari Božjih v naravi! Cvetica cvetici ni enaka; ta nas razveseljuje z blagodejno vonjavo, una raduje naše oko z lepoto in živostjo krasno-barvanih peres, tretja pa nam je prijetna zavolj divne vonjave in prelivanja in spreminjanja najlepših barv. Vsaka ima nekaj posebnosti, ktere se nam priljubijo ali pa tudi pristudijo. — Taka je s človekovim značajem; reči smemo, ne dva si nista enaka. Vendar vsak človek ima v sebi neki poseben nagib, ki vsem mislim in delom daje začetek pa tudi zvršitek; ta nagib je ko silen, nepremagljiv veter, ki žene vedno na tisto stran človekov čoln po vihar-nem morju tega življenja; sicer često tudi drugi vetrič pripihlja, pa vendar dosti ne odžene čolna na kako drugo stran.

Zato je treba spoznavati v človeku poglobitno mer življenja, kam najbolj vleče vročega srca silni vetrič, kaj dušo najbolj napaja z radostjo in sladkostjo, kdaj polni življenja kozarec najgrenkejši pelin. Po tem spoznanji nam bo mogoče vesti se z mnogoterimi ljudmi tako, da jih namreč ne razžalimo, pa zraven tudi sebe ne ponižamo.

## 2.

Z ljudmi, ki so častilakomni, izhaja se silno težko v prijateljskem družinskem življenji. Povsod hočejo prvi biti, vsi naj plešejo, kakor oni godejo; le to je pravo, kar so sami izmislili, naravnali in veleli, vse drugo zaničujejo. Pa v časi se zavije častihlepnost tudi v plašč ponižnosti, pa le takrat, ko tudi v tem plašču vseh oči na-se vlečejo. Res smešno je, kako jih ena sama pohvalna beseda spodbode, kakó delo, na čegar čelu se zazdé, z vso notranjo močjo izvršiti hočejo in odstranijo vse, kar bi jim na potu stalo. Kako težavno in sitno je, ako moramo živeti s takimi — nenasitljivi so.

Poznam človeka, ki je imel priliko živeti delj časa s takim častilakomnikom. Treba je bilo vsako njegovo delo hvaliti, čuditi se njegovi učenosti in pritrčiti vsaki besedi.

Ako bi bil pameten razlog povedal, zakaj je ta ali una reč drugačna, koj je bil ogenj v strehi, razžaljenje strašno in zamera velika, ki se pa tudi ni z lepa pozabila. Le on je govoril, le on je imel prav, druge je imel ko sužnje, da so tiho poslušali in potrjevali njegove besede s ponižnim: „dà, res je, tako je, imate res prav.“ — Vsak lahko razume, da tako zatajevanje samega sebe je silno težko in sitno.

## 3.

Nečimurnik išče prilizovanja; hvala ga neizrečeno veseli, in če smo do njega pazljivi in prijazni, če ga občudujemo, še velike časti ne tirja. Vsak človek pa več ali menj hrepení po dopadljivosti in veljavi, rad vidí; ko spoznajo drugi njegove lepe lastnosti, njegovo učenost in umetnost; zato smemo brez greha marsikteremu dobremu človeku to slabost pregledati; recimo tudi kako všečno besedico, naj se raduje nad hvalo, ki jo dobí ali ki si jo sam daje.

Grda pa je navada nekterih prilizovalcev, ki nečimurne ljudi dostikrat prav omamijo in omotijo s hvalami in slavospevi, da so gluhi vsakemu glasu prave resnice; taki celó menijo, da odkritosrčni ljudje so surovi in neprevdarni, ker se ne ponižujejo, da bi s samimi sladka-

rijami napajali jim srce. Posebno učenjaki in gospé so take, da se jim odkritosrčen človek skoro ne more bližati; pazijo na vsako besedo, katero spregovoriš, ali ne boš kaj lepega povedal, in čmrni so, če se jim to upanje ne spolni.

Nečimurni ljudje pa se tudi radi drugim dobrikajo, da se jim dobrikanje povrne še z večim prilizovanjem, in tako ni konca take ništetne hvale.

#### 4.

Drugi so prevzetni ali napuhnjeni. Ločiti moramo pa od napuha ponos. Ponos je zavest prave notranje vrednosti, ki človeka nagiba k velikim, plemenitim delom; ponos povzdiguje človeka nad nesrečo, nad hudobne ljudi, nad nasprotno osodo. Napuh pa se baha s prednostmi, katerih nima, ponaša se z rečmi, ki nimajo veljave in vrednosti. Napuh dela bogatega meščana surovega, trdega, neprijaznega. Napuh daje umetniku toliko zaupanja v samega sebe in v svoje darove, da se povzdiguje nad vse vsakdanje ljudi, ki ne marajo, hvalo pevati njegovim izdelkom; raje bi rekel, da ves svet je napečnega okusa, nego spoznal svojo lastno pomanjkljivost.

Prevzeten človek je navadno tudi nekoliko neumen, kakor bi mu kacega kolesca manjkalo v glavi; tacega je težko obrniti na pravo pot, da spozna samega sebe in neolikano vedenje do bližnjega. Tu je najbolje, da se delamo nevedni, kakor ne bi zapazili prevzetnosti, ali pa jih pustimo ošabneže, kakor jih ne bi bilo, poglejmo na-nje, ko na prazen prostor. Le tako je mogoče, da pridejo s časoma do spoznanja, da jih ponižamo in popoljšamo.

#### 5.

Težavno je tudi vedenje z občutljivimi in razžaljavimi ljudmi. Občutljivost ima veliko vzrokov; nekterežala žalja mala, nedolžna beseda, dvoumen pogled, ali premajhena pazljivost; večidel je vzrok nečimurnost ali častilakomnost, ker so častihlepneža prevarili viši, mogočnejši ljudje; nekteri se pa razžaljenega čuti, ker mu je lastno srce tako nežno, in tedaj tudi pri družih išče, kar sam ima. Zato vrvanjmo vedenje tako, da ne bomo ni-

komur v spotikljej. Sicer je to težka naloga, pa zvrši jo pohlevno, hvaležno in čutljivo srce. Pa tudi preobčutljivi človek, ako je pameten, ne bo dolgo tak, dal se bo potolažiti, pravemu prijatelju se bo razodel, in takó bo morebiti ozdravljen.

Najteže je pa ravnanje s tistimi, ki menijo, da so vedno zanemarjani, da se nikdo v družini za-nje ne peča, ki nimajo nikoli dosti časti. Nesrečen je tak človek, sam sebi grení in manjša družbeno veselje in še drugim je prav težek, da ga sovražijo ali vsaj bojé se.

## 6.

Še teže je ravnati s trmastimi ljudmi. Marsikterikrat sicer odjenjajo in se spametujejo, če tudi mi odjenjamo. Najsitnejše je pa, ako je trmasti človek tudi neumen; tu ne pomagajo ne pametni razlogi, ne lepo ravnanje; pustimo tacega, naj ravna kakor hoče, naj dela po lastnih mislih in naklepih, morebiti ga bo neprevidnost sama izučila, da odvrže trmo. In ako so taki svojeglavneži še naši predstojniki, in zapovedujejo, kar je nekoristno ali nespametno, in vemo, da bi v treznih, mirnih trenutkih sami spoznali svojo krivico: bodimo toliko previdni, ter obljubimo pokorščino. Sami pa odlajšamo tisto reč, da se uni spremisljo, ali pa na tihem storimo po svojem, kar bodo uni gotovo potrdili, ko se jim srce umiri; pa nikar se ne hvalimo, kakor bi bila naša pamet to boljšo reč si izmislila in dovršila; zatajevanja je pri tacih treba.

## 7.

Trmasti ljudje so radi tudi prepirljivi. Nekteri hočejo vse boljše vedeti, vsem zopergovarjati, celo zoper svoje lastno prepričanje, le da se morejo prepirati; drugi trdijo prav čudne reči, da bi se čudili njihovi globokomiselnosti, in se o tem razgovarjajo; drugi pa zopet iščejo prilike, da se pričkajo z bolj boječimi ljudmi.

Pri tacih se mora srce oborožiti z nepremagljivo hladnokrvnostjo, nikdar naj se ne vgrejemo; mirnost je meč, ki jih na tla podere. Tacega, ki vedno zopergovarja, pu-



stimo na miru, ne besedice ne zgubimo, če začenjajo sitnost prodajati; le tako moremo prepirljivost brzdati, če dosti nepotrebnega ne govorimo. Tistih pa, ki vedno le krega iščejo, ogibajmo se, če je mogoče; ali če ne moremo, bodimo hladni, mrzeči in povejmo jim z moško, krepko besedo, kaj je naša misel, da jim v prihodnje veselje preide, da bi še kdaj na ogenj prepira drv nakladali.

Nekteri ljudje so res prav čudni, neki poseben duh je v njih, da niso nikoli zadovoljni s tem, kar drugi storé, ker niso sami veleli, bodi si še tako dobro. Ako hočemo kaj doseči pri njih, opazujmo jih; kdor jim pravo stran spozna, ta bo vže pot do njih našel in jim svojo misel tako vrnil, da jo bodo kakor svojo lastno sprejeli.

## 8.

Naglojezni ljudje le iz naglice človeka žalijo ne s premislikom; najmanjša reč jih spravi v ogenj, ne morejo sami sebi gospodovati, in tako se spozabijo v tacih burnih trenutkih popolnoma, žalijo svoje najljubše prijatelje; sicer se kesajo, sramujejo naglice, pa prepozno. Ako imajo taki ljudje sicer dobre lastnosti, potrpite ž njimi, prizanesimo jim to naglico; le pohlevnost in prizanesljivost sta edina pomočka, da se zopet spametujejo. Ali opomniti se mora, da velika hladnokrvnost jeznega še bolj razdraži, ko najhujše nasprotovanje; on misli, da ga zaničujemo, in to ga še bolj razkači.

Drugačna je z maščevanja željni človekom. Ta zakrije jezo v srcu, dokler prilike nima, da se maščuje. Ta ne pozabi, ne odpusti, ko bi mu tudi spravo ponujali; vsako razžaljenje nam vrne tisočkrat, zavolj male zdražbe nas preganja, nepremišljene besede čutimo vse drugače živo. Maščevanje se ne razteza le na osebo, nego tudi na družino, celo na naše prijatelje. S takim človekom je res težko življenje, in družega se ne more svetovati, kakor pazljivost, da ga ne razžalimo; pa vedimo se tudi tako, da nas spoštuje in časti.

## 9.

Z nezaupnimi in čmernimi ljudmi poštena duša tudi težko izhaja in malo veselja vživa v njihovi družini.

Koliko je treba poštenosti in pametnega vedenja, če nam kdo na zlati tehtnici tehta vsako besedo, vsak nepomenljiv korak in vže ima priliko, da kaj nepoštenega sumi; kako neprijetno je, če jih nobena iskra oživljajočega veselja ne presune, ali če nam redke trenutke jasne radosti zgrené ali nas v največi sreči neprijazno motijo ali iz najsladkejših sanj hudovoljno izbudé; ali če smo odkritosrčni, oni pa vedno pazijo in čujejo in najboljšega prijatelja imajo za hudobneža, najzvestejšega sluga za gojlufa in izdajavca. Tu ne pomaga nič, ko vedno pošteno obnašanje, kakor nam modrost in vest ukazujete, in ako le še dvomi, da mu s krepko besedo spodimo take dvomljivosti. Taki ljudje sicer niso hudobni — vzrok je nesrečen dušen značaj ali pa morebiti nesrečna osoda, da so bili le prevečkrat prevarjeni. To je kakor dušna bolezen, ki se v mladih letih sicer ozdravi, v starosti pa ne več. Tako nesrečno mlado dušo privabimo k sebi z lepim dobrovoljnim vedenjem, da ga s časom prepričamo, da so še na svetu prijazni in pošteni ljudje, ki še spoštujejo nežne vezi pravega prijateljstva.

Najhujše je, da taki nezaupniki postanejo odljudniki, ki črté in mrzé vsacega človeka. Take je težko rešiti iz te čudne strasti. Le ko bi jih iz velike nesreče velikodušno oteli, ali pokazali jim djansko, kaj premore pravo zatajevanje, kaj delajo krščanski človekoljubi, kaki čudeži ljubezni se še godé, je upati, da odvržejo staro, vkoreninjeno mrzenje do ljudi, da se ozdravijo svoje velike bolezni. Ali poduki bi malo izdali, lastno oko takega človeka bi moralo videti, sam bi moral čutiti, kar bi se zgodilo, ko bi z velikansko močjo krščanske ljubezni sam bil otet groznega pogubljenja na duši in telesu.

## 10.

Marsikteri ljudje, ki imajo sicer dobro srce, so v časi toliko slabotni, da mnogim zavidijo srečo, ki si jo sami želé, bodi si premoženje, slava, lepota, učenost, mogočnost, ali kak prijatelj. Zoper take ljudi imamo nekako nevoljo v srcu, in ko bi se jim po naključji slabo godilo, skoro ne moremo skriti veselja. Da tedaj uidemo nevoš-

ljivosti in zavidnosti svetá, prikrivajmo svoje prednosti, učenosti, natorne darove, ne dajajmo spoznati svoje moči, zahtevajmo malo, bodimo zadovoljni.

Vsak zavid rodi strašno opravljanje, kteremu ne uide tudi najboljši mož. Kako naj se vedemo o vsaki priliki, ne dá se določiti. Večkrat hoče poštenost in previdnost, da naglo in jasno razložimo, kako reč stoji; dostikrat se pa tudi ne spodobi poštenjaku, da bi se opravičeval pred neumno in hudobno množico; hudobni človek ne neha z zdrážbami, če zapazi, da nam je hudo, in s časom, prej ali pozneje, razjasni se vse.

### 11.

Lakomnost je izmed najgrših, najsramotonejših strasti. Ni je malopridnosti, ktere ne bi bil sposoben tej strasti vdani človek, ako le vé, da mu dobiček prinaša; prijateljstvu, usmiljenju zaprè se njegovo otrpnjeno srce; najnedolžnejše veselje zavrže, ako je k temu treba denarja.

Ločiti pa moramo lakomnika od varčnega človeka; v sedanjih časih so stroški veliki tudi še tako varčnega človeka, ako hoče pošteno živeti med svetom; zdaj veljá le bogatec kaj, reveža pa pahajo povsod, in sebičnost pa prevarstvo ste tako visoko stopinjo dosegli, da se poštenjak skoro grozi; v tacih časih je neodvisnemu človeku prva skrb, da je varčen in to kaže ravno njegovo previdnost in modrost, posebno če ima še toliko dušne moči, da se ne zmeni za besede širokoustnega sveta.

Nekteri skopuhi so. pa tudi taki, da izmečejo mnogo denarja za kako drugo strast, ki zraven lakomnosti gospoduje nad njimi, na pr. spohotnost, požrešnost, častihlepnost, radovednost, igravost. Ko izmečejo tako goldinarje, začnejo hranjevati s soldi.

Da ostanemo s skopimi ljudmi v prijaznosti, nikar ne zahtevajmo od njih ničesa. Ker je pa to silo težko, velí nam previdnost, preiščimo, na katero stran so taki ljudje posebno skopi, in po tem se ravnajmo.

### 12.

Kako ravnajmo z nehvaležniki? Vže prej je bilo povedano, da se nikoli ne zanašajmo na hvaležnost pri

dobrih delih; kako britko je potem spoznanje! Pa vendar ne bi človek imel nobenega čustva, da ga ne bi žalilo, ko vidi, da ga zapuščajo, izdajajo ali celo preganjajo ljudje, katerim je toliko dobrega storil, rešil jih iz potrebe in sile in morebiti sam kaj zgube zavolj njih trpel. Pa vendar modrega človeka in pravega dobrotnika kaj tacega ne bo ostrašilo, da bi jenjal še nadalje biti velikodušen. Vsako dobro delo najvišje poplača srečna, mirna vest, iz nehvaležnosti izvira še celó novo notranje veselje, ker si je človek svest, da je le iz ljubezni do dobrega dobro delal, vzlasti če je vedel, da nima upati hvaležnega pripoznanja. Miluje le take, ki so sposobni pozabiti svojih dobrodelnikov, in tako ravnanje mu ni ovira, da bi še dalje pomagal ljudém, ki potrebujejo njegove pomoči.

Zato ne dolži nehvaležnikov, morebiti še pride čas, ko te bodo potrebovali; morebiti bo spoznal nehvaležnik in vedel ceniti mnogoterost in velikost tvojih dobrot. In če se ne zgodi, misli, da se vsaka hudobija sama kaznuje, da srce samo bo malopridnežu maščevalni črv, ki ga bo grizel.

### 3.

Bahavci in širokoustniki nimajo ravno namena, da prevaré družega; ali zmotili in oslepili bi ga, da dosežejo čast in hvalo, prepričali bi radi druge, da, ko imenitnejši, kakor je res, iščejo časti, ne dobička. Taki bi le radi videli, da bi jih vsi poslušali, ter pripovedujejo čudne dogodbe iz lastnega življenja; ali da bi se djalo, da so prijetni in kratkočasni ljudje, izmišljujejo si veliko in vse povečujejo. In ko so se navadili gledati resnico s povekšavnim očesom, verjamejo sami svojim baharijam.

Povesti tacega širokoustnika so včasih prav prijetne, vzlasti če so nam znane povekšane podobe; vzlasti v nekterih družčinah je dober tak šalivec, da je kaj smeha. V družbi resnih mož pa se kaj tacega ne pristoji, in lahko ga ta ali uni zmede z majhnim vprašanjem, ki sega globokeje v povestico, in tako je primoran povedati resnico ali je pa osramoten, vzlasti če večkrat tako naleti.

## 14.

Nesramnih postopačev in sitnih prilizovalcev ogibajmo se kolikor je moč; ne bodimo preveč priljudni ž njimi, temveč raji bolj resni in mrzli, da spoznajo, da nam je zoperna njihova družčina. Vzlasti prilizovalcev se bojimo, kajti spridijo nas lahko popolnoma; vedno šeptajo nam na uho prijazne besede, da preslišimo blagodejni glas resnice, in zapuščamo stare, zveste prijatelje. Bodimo tedaj hladni proti vsemu nevarnemu prilizovanju, bežimo pred prilizovalci ko pred hudobnim sovražnikom! Pa ni tako lahko, kakor si kdo misli; pripoveduje nam sladke prijetne reči, kakor bi resnico govoril, in slabi smo dostikrat, da radi slišimo. Slabosti naše poišče, da boljšo našo stran toliko več povzdigne; djal ti bo, da si prekanjenec, ker vé, da bi bil rad zvit in prebrisan človek; ali ti reče, da si odljudnik, ker vé, da želiš, da se ljudje nad teboj izgledujejo zavolj samotnega življenja.

## 15.

Nekteri ljudje, ko so sicer dobri, so pa posebno pohlevni in sila bojazljivi, tako plašljivi, ko otroci, sami sebe malo cenijo, da se pripravijo ob ves dobiček in vse veselje, ki nam ga daje družčina. Zato jim skazemo veliko dobroto, ako v njihovem srcu obudimo zaupanje do samega sebe in jim tudi ponudimo priliko, da morejo pokazati svojo veljavo. Kakor ste zaničljivi prevzetnost in domišljivost, takó je nespodobna možaku prevelika bojazljivost. Plemeniti človek naj spozná svojo vrednost, naj je pravičen proti sebi, kakor je proti drugim; prevelika hvala in posebna odlika pa razžalite pohlevnega človeka; naj ne spozna tvojega spoštovanja toliko iz besed, kakor iz djanj, ki kažejo pravo zaupanje in prijaznost.

## 16.

Z veselimi ljudmi je lahko in prijetno občevati; ali veselje naj izvira iz srca, naj ne bo prisiljeno, naj ne bodo samo prazne šale, ki so potrebovale mnogo premislika. Kdor se more iz vsega srca smejati, vso radost

mladenškega veselja uživati, ta gotovo ni hudoben človek. Hudobija in hinavščina delate človeka razmišljenega, resnega, zaprtega. Zato pa vendar ni vsak hudoben, ki ni veselega značaja in v družini malo govori. Ali pravo veselje je nalezljivo, in ima nekaj prav dobrodejnega v sebi; res velika dušna sreča je, če se more včasih človek znebiti vseh skrbi in nadlog tega sveta, da v poštenem veselju pozabi „kregulja, ki kljuje srce od zora do mraka, od mraka do dné.“

Ako človeka tako veselje omami, preseli se duh iz veselja na satiro. Tu pa je nevarno, da, ko se šalimo in posmehujemo norčijam, vmes lahko vpletamo osebe! pokažemo kakor s prstom na slabosti in napake bližnjega, in kakošne posledice ima to, kako lahko se vname prepir, veselje vniči, sovraštvo napravi, znano je vsakemu. Zato satiričnim ljudem ne ploskajmo preveč, da se v navadi ne utrdijo in tako drugih ljudi ne zasramujejo in ne razkažejo občnemu zaničevanju.

## 17.

Pijancev in spohotnikov in vseh spridenih ljudi se varujmo in ogibajmo; ako je pa nemogoče, varujmo se, da nas ne zapeljejo in oslepé. Pa to še ni dosti. Dolžnost je, da ne pregledamo in ne zagovarjamo njihove razuzdanosti, naj se oblačijo v najlepše oblačilo, temveč pokažimo stud in gnusobo, kjer pripušča razumnost; sveta dolžnost je, da se nikoli in nikakor ne vdeležimo nesramnih, grdih pogovorov, tudi s prijaznim obrazom ne. V velikem svetu so mnogi, ki so prav všečni in vzlasti v moških krogih vrti se govorica o dvoumnikih, umazanih, kosmatih besedah, kar mladih ljudi domišljijo lahko vname in napolni s pohujšljivimi podobami — tako se največje nesramnosti dalje širijo. Pošten mož ne smé nikakor pomagati, da se zasmehuje ali celo zaničuje čistost, treznost, zmernost in sramožljivost; naj pokaže, da mu nikakor ni všeč tako govorjenje, naj prijazno posvari take spohotnike in obrača njih misli in djanja na vrednejše reči; in če vse to ne pomaga, naj daje vedeti, da še ni zgubil

vsega čuta za čistost in čednost, in da v njegovi pričujočnosti mora častiti se nedolžnost.

## 18.

Prenapeti sanjarski ljudje živé v samih domišljijah in so nasprotniki vsega treznega premišljevanja. Romani in drugo tem podobno berilo, glediške igre pa pomanjkanje prave, temeljite vednosti in postopanje — vse to dela današnjo mladino prenapeto. Njihove želje so obrnjene na nenavadne in nadnatorne predmete, zaničujejo to, kar jim je pred očmi, potrebno in koristno, in skrbé za nepotrebne reči, preobračajo svet po svojih spridenih domišljijah, najiminitnejše reči so jim malovredne. Takim se težko pomaga z razlogi zdrave pameti, zametavali te bodo ko navadnega, vsakdanjega človeka, ki je brez čustva za vzvišene reči. Ako hočeš tacega sanjavca prepričati, govori ognjeno in iskreno o tem, kar zdrava pamet veleva; da bo tvoja beseda slična njegovi. Večidel sé pa mora prepustiti, da čas take ozdravi.

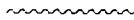
## 19.

Še nekaj o pobožnih ljudeh in hinavcih. Komur je v resnici mar za vero, ki ima ognjeno ljubezen do Boga in za Božjo čast in ljubi bogoslužne obrede svoje cerkve, vreden je vsega našega spoštovanja. Toliko zaničljiviši pa je hinavec, prikriti hudodelec, ki se ogrinja s plaščem svetosti, pohlevnosti in bogaboječnosti, v resnici pa je nesramen opravljivec, nasprotnik in sovražnik prave čednosti, ki mu je le maščevanje prvo pravilo življenja. Teh dveh vrsti ljudi ni težko ločiti. Pobožni človek je odkritosrčen, tih, jasen, ne presilno uljuden, ne preveč ponižen, pa vendar ljubeznjiv v vsem obnašanji; rad prizanaša, marsikaj pretrpí, ne govori vedno o verskih rečeh. Hinavec pa je sladak, priliznjen, suženj velikašev, privrženec vladajoče stranke, prijatelj srečnih ljudi, nikoli pa ne zagovarjavec zapuščenih in nesrečnih; vedno ima poštenost in vero v ustih, daje rad miloščino, spolnuje krščanske dolžnosti, da ga drugi vidijo in hvalijo, jezi se nad brezbožnimi in hudobnimi ljudmi, zagovarja tuje pregreške, da

postanejo stokrat veči. Varujmo se tacih ljudi, ne žalimo jih, ako nam je mir in pokoj ljub.

## 20.

Pobožnim ljudem ravno nasproti so brezbožniki in maloverci. Človek, ki je tolikanj nesrečen, da se ne more prepričati resnice, svetosti in potrebnosti krščanske vere, vreden je milovanja, ker mu manjka najkrepkejše tolažbe v življenju in smrti; še celo ljubezni in spoštovanja zasluži, če pri tem zvesto spolnuje človeške dolžnosti pa nikogar v veri ne moti. Ako pa hudobno srce vero zametuje s paznim bistroumjem in nevrednimi šalami, v neumni prevzetnosti samega sebe stavi ko izvir vse modrosti in nezmotljivosti in z nevredno časnikarsko učenostjo meri nauke, ki so drugim ljudem edino upanje, na katero stavijo časno in večno srečo, ako tak človek vse zaničuje in obrekuje, kar ni po njegovi glavi, in vsacega imenuje hinavca, ki ne misli ko on: reči moramo, da tak hudobni neumnež je vreden našega zaničevanja, vreden; da mu to zaničevanje očitno pokažemo, naj je še tako imeniten človek; in če se zastonj trudimo, da bi njegovo ništetno praznoto pobijali z resnimi razlogi, primorajmo ga vsaj, da molči.



## C.

### Kako se je vesti v različnih razmerah življenja.

#### a.

Kako naj se vedó ljudje različne starosti med seboj.

#### 1.

**V**sakemu gotovo je vedenje z vrstniki najprijetnejše. Enakost mišljenja, enake razmere življenja vežejo lepše in trdnejše ljudi med seboj. Vsaka starost ima posebna nagnjenja, posebne nagibe; ali s časom se spremeni notranje čustvo; srce ne bije več tako hitro in gorko, um se ne vedrí tako lahko na novih predmetih; živahnost in



domišljija pojenjuate; marsikake vesele prevare so zginile; marsiktere osebe, ki so nam bile drage, odmrle, odšle očém; tovarši srečne mladosti so daleč od nas, ali vže spé v hladnem grobu. Enake skušnje bolj oživé zabavo, ko tuje zanimivosti, ki nimajo nam nobenega pomena, in nas dolgočasijo.

Mnogi ljudje ostanejo vedno otroci, drugi pred časom osivé. Mladeneč, kteremu se vse posvetne slasti vže studijo, in je otrpnil na duši in na telesu, bode malo radosti vžil med nedolžno mladino na deželi, kjer je še čisto veselje doma; in stari poštenjak, ki le malo okrog doma svet pozná, ne bo našel kratkočasa med izvednimi in živahnimi prebivalci večih mest. So pa tudi druga nagnjenja, kakor lov, igre, pijače, ki vežejo najrazličnejše starosti veselo med seboj; starčki in mladenči pa tudi stare ženice se prav dobro počutijo pri tacih zabavah.

Pa kakor je res najprijetnejše življenje med enakomislečimi vrstniki, tudi različnost ima velike koristi. Ko bi se vedno le samo mladina shajala, in bi bila sama sebi prepuščena, ne bi ostalo dolgo vedenje najnpravnejše; stari ljudje se pa potrdijo v sebičnosti, v nestrpljivosti, hvalijo le stare dobre čase, ko novejšega časa dobrot še ne poznajo.

## 2.

Redki so stareji ljudje, ki se zamislijo na mesto mlajših oseb, ki ne motijo mladostnega veselja, temveč še povišujejo s svojo pričujočnostjo. Ne spominjaje se mladostnih, živih let, starčki iščejo pri mladenčih mirnega, treznega, hladnokrvnega prevdarka, ki presodi korist in potrebo, iščejo tistega moštva, ki je sad mnogih let, dolge skušnje in pojanja telesnih moči. Igre mladostne so jim nepomenljive, šaljivosti lahko miselne. -- Bodimo tedaj mladi, dokler je moč! Ko bo življenja zima nam pobelila lase in kri počasneje tekla po žilah in srce več tako glasno ne bilo v prsah, glejmo vselej z veseljem na mlajše brate, ki trgajo še pomladne cvetice; naj bi nas ne zadele resnične besede slavnega Puškina, ko zgodnjemu modrijanu očita:

— — — — kaj bežiš  
 Življenja pirov in sladkosti,  
 Zakaj tako hladno molčiš,  
 Ko igre vidiš le mladosti.

Zamenil milo si zabavo.  
 Za žalost in za dolgi čas,  
 Za temno učenostno slavo  
 Premeni časa zlati glas.

Verjemi, dragi, še te zgrudi  
 Otožna doba žalovanj,  
 Še hladni glas skrbi ponudi  
 Neprevidnih ti premišljevanj.

Ah, saj mladost ne pride spet!  
 Al kliči jo brezdelnost sladko,  
 Ali ljubezen lahkih let,  
 Ali veselje vedno kratko. — —

Zato ne ukončujmo sladkega, nedolžnega veselja s pustimi izreki; vsak naj se nazaj spomni tistih srečnih dni, ko ste temne misli podili šala in bistrumnost, ko so naše življenje jasnile sladke sanje, ozdrževalo zlato upanje — privoščimo to srečo tudi mlajšim in ne godrnajmo kakor stare jezikaste klepetulje.

### 3.

Dovelj pa ni, da starejših ljudi vedenje mlajšim ni sitno in zoperno; ono naj bode koristno. Starejši ljudje imajo premnoge skušnje, in zato naj bi neskušeni mladi svet podučevali, svarili, opominjevali, podpirali z dobrim svetom in svetili mu z lepim izgledom. Svetovanje in svarjenje naj ne bode ošabno in prevzetno; naj ne hvalijo prav smešno vsega, kar je starega, naj ne zametujejo novosti, naj ne pričakujejo vedno ponižnega priklanjanja, naj ne dolgočasijo mladega ljudstva, naj se mu ne vsiljujejo. Starejši naj mlajših poiščejo, in gotovo si bodo dobri mladi ljudje šteli za veliko čast, da smejo občevati s prijaznimi in pametnimi starčki, ki so mnogo videli in doživeli, in tudi lepo mikalno vedó pripovedovati.

## 4.

Še nekaj o vedenji mladenčev z možmi in starčki. Naši izobraženi časi, ki ne trpé nikakoršnih predsodkov, so spihali marsiktera čustva, ktera nam je vtisnila natora. V tem je tudi spoštovanje do visoke starosti. Mladenči so zdaj prej razumni, prej učeni; pridno berilo, vzlasti časnikarsko, jim nadomešča, kar jim manjka skušnje in previdnosti; to jih dela tako modre, da govoré o rečeh, o kterih se je prej mislilo, da potrebujejo večletnega truda, če se jim le nekoliko hočejo razjasniti. Od tod tisto drzno zaupanje, tisto ponos, tisto prepričanje lastne vrednosti, ko golobradi dečki zaničevalno pogledujejo stare može, vse zametajo in obsojajo, kar se ne sklepa z njihovo nezmotljivo mislijo. Starejši mož more pričakovati od téh ostrih sodnikov milostljivo potrpnost, ali dobromisleče svarjenje in milovanje, da ni imel velike sreče rojen biti v ti zlati dobi, ko modrost enako mani pada iz nebes!

## 5.

Mnogo reči je na tem svetu, kterih se ne naučimo drugače, ko le s skušnjo; vednosti so, ki potrebujejo dolgotrajnega učenja, mnogoterega opazovanja od vseh strani in hladneje krvi; mlad človek največih darov in najčistejšega uma ne bi smel odrekati zaupanja in pazljivosti starejemu možu, kterega ste učili starost in skušnja, če bi tudi imel slabije dušne darove. Pa če tudi se ne oziramo na učnostne predmete, vendar se po vsem ne more tajiti, da si med svetom živeči človek v mnogih letih nabere mnogotere skušnje, ki ga delajo zmožnega, da svari in opominja tiste, ktere je zapeljala preživa domišljija in vroča kri. Tak skušen človek more spametovati mlajše, da s pravičnejšim in ostrejšim okom gledajo na človeke in druge reči. Naposled kako lepo, kako plemenito je, če olajšamo zadnja leta življenja človeku, ki ne bo dolgo vžival radosti in veselja tega sveta, kterega lomijo vedno večé skrbi in težave; zato naj bi si zapomnil vsak mladeneč stari nauk: „Pred sivo glavo vstani! Spoštuj starost! Pečaj se rad s starejimi, modrimi možmi! Ne zaničuj sveta mrzleje pa-

meti, svarjenja skušenega človeka! Stori starčku, kar hočeš, da se tebi stori, ko se ti bodo na glavi posrebrili lasje! Skrbi za-nj, ne zapuščaj ga, če tudi od njega beži divja, lahkomiselna mladost!“

## 6.

Nekaj malega še o vedenji z otroci. Pametnemu človeku je sila zanimivo opazovati, kako se vedejo otroci; tu so odprte pred nami nepokvarjene bukve velike nature. Tu je pravo, priprosto berilo, katero se pozneje zakriva s tujim lepotičjem in s priljudnim, često lažnjivim zavojem; razkrita je še posebnost bodočega značaja, ki se često pozneje zgubi, ali pa zbeži za prekanjenost in družbene ozire; o mnogih rečeh sodijo otroci natančneje, nego odraščeni, ker jih še niste zapeljali strast in učenost; nekatere reči se jim veliko hitreje vtisnejo, oni pa imajo tudi veliko manj predsodkov: — S kratka, kdor hoče spoznavati človeka, naj ne zanemarja obhoje z otroci! Pri tem pa moramo biti bolj varljivi, previdni in razumni, kakor je treba pri starejših osebâh. Najsvetejša dolžnost je, da jih ne pohujšamo, da se zdržimo lahkomiselnih besed in djanj; otroci vse hitro zapazijo, vsako novost si vtisnejo v spomin; zato naj vidijo le najlepše izgledе dobrovoljnosti, zvestobe, odkritosrčnosti in spodobnosti.

Le resnica bodi v tvojih govorih in djanjih do teh mladih stvari Božjih! Govori do njih tako, kakor njihova mlada leta premorejo! Pa ne bodi takov, da bi jim bil smešen. Nikar ne draži in ne muči otrok, kakor imajo nekteri navado; — vse tako na slabejše obrača njihov značaj.

Dobri otroci imajo posebno nagnjenje do ljubeznjivih, plemenitih ljudi, če se ti tudi ne pečajo dosti ž njimi, v tem ko od družih beže, da-si ravno se jim hočejo posebno prikupiti. Čistost, dobrota in prostost srca je velika čarovna vez, ki vse to napravi.

Natorno je, da srce očevo in materno ljubi svoje otroke; zato je gotovo razumno, da ne pregledamo ljubljencev, ako nam je staršev blagovoljnosti kaj mar. Nespametno in poniževalno je prilizovati se neposajenim dečkom in de-

klicam velikašev; s tem množimo le ošabnost, trmo in nečimurnost teh malih stvari, in kakor nalašč pospešujemo njihovo spridenost, ker prelomimo prvo natorno postavo, ki veli, naj se otrok priklanja starosti, ne pa mož otroku!

Vzlasti se varujmo otroke zagovarjati, ko bi jih starši svarili pričo nas; s tem bi jih le utrjevali v nemarnosti in nepokorščini.

## b.

### Kako naj se vedó starši in otroci med seboj.

#### 1.

Ūde ene družine veže natorna krvna vez; kar ti eden do družega čutijo, to je več ko navada skupnega življenja — do tujca nimajo tacih čustev; in kolikor dalje so si udje v rodu, toliko tujši so eden drugemu.

Čustvu otročjemu je podobna domovinska ljubezen. Kdor matere ne ljubi, ktere prsi je sesal; čegar srce ne vskipí, ko zagleda domače livade, na katerih je preživel veselo in brezskrbno nedolžne mladosti srečna leta: kaj se smé pričakovati od tacega človeka? ali smemo misliti, da bo kdaj delal za občni blagor svojih sodeželanov? ali da ne bo največi, najgrši sebičnik?

Žalostno je, da nekteri starši vedno iščejo zabave, svoje otroke le malo vidijo čez dan; sinove in hčere prepuščajo najemnikom, ali če so vže odrastli, ravnajo ž njimi, kakor ne bi bili njihovi, toliko časti in spoštovanja hočejo imeti. Ali s takim ravnanjem ne zgubé otroci vsega zaupanja, vse prave ljubezni? ali jim niso najdolgočasneje in strašneje tiste ure, ktere preživé vpričo svojih staršev? Drugi starši pa pozabijo, da bodo dečki možje; ravnajo z odrašenimi sinovi in hčerami kakor z malimi otroci, ne prepuščajo ne najmanjše reči njihovi prosti volji, ne zaupajo ničesa njihovi lastni razumnosti.

Vse to ne bi smelo biti. Spoštovanje ni v tem, da se kdo prav resno in mrzlo vede; spoštovanje se vjema tudi z ljubeznjivim zaupanjem. Ravno tako ne ljubimo tistega, ktereга še pogledati ne upamo; ne moremo mu zaupati, če nam vedno le z resnim obrazom ukazuje, taka sila umori

vse prostovoljno nagnjenje. Kaj pa je radostnejšega, kakor videti ljubeznjivega očeta sredi odraščениh otrok, ki hrepené po njegovi modri prijaznosti, ki mu ne skrivajo nobene misli mladega srca; pa je tak oče tudi njihov zvest svetovalec, moder in razumen prijatelj, ki se tudi vdeležuje njihovega nedolžnega, mladostnega veselja, ali vsaj ga ne moti. — Pa ta zaupnost se lahko prežene, očetje in matere postanejo otrokom zaničljivi, ako so morebiti prijazni razuzdanim pregreham otročjim, ali jim še sami svetijo s takim izgledom.

## 2.

Nič redkega ni, da vidimo otroke, ki starše zanemarljajo, ali pa nehvaležno in nespoštljivo ravnajo ž njimi. Mladenci spoznajo očete za premalo modre, premalo izobražene ali morebiti še premalo kratkočasne. Dekletu je dolgčas pri stari materi, ono pozabi, kako je ta prebila marsiktero dolgočasno uro pri zibelki, ko je skrbela zanj o nevarnih boleznih, koliko nadležnosti je ž njo imela pri malih neličnih opravilih, kako si je v najlepših letih odrekla marsikako veselje, da je hranila in čedila malo stvarco, ki morebiti ne bi več živela brez njene skrbi. Otroci pozabijo, koliko lepih ur so staršem ukradli z oglušnim vpitjem, koliko noči je prečul skrbni oče, ki je skrbel za družino, ki je marsikako veselje si pritrgal, marsikako težavo pretrpel le zato, da je svoje male videl srečne in zdrave. Dobri otroci sicer ne bodo nikoli oglušili glasu hvaležnosti v srcu; pa opomniti je treba, ko bi se imeli otroci sramovati slabosti ali celó pregreh staršev, da storé najlepše in boljše, če te pregreške kolikor mogoče prikrijevajo in v vnanjem vedenji nikoli ne pozabijo spoštljivosti, katero so dolžni, ako so tudi starši zašli na napečna pota. Blagoslov iz nebes in spoštovanje vseh pametnih, dobrih ljudi bode plačilo sinovom in hčeram, če bodo s svojimi starši v starih letih ljubeznjivo ravnali in za-nje skrbeli. Težko pa je otroku in silno žalostno in nadležno, ako ne vé, ali bi stopil na očetovo ali materno stran, ko se razdvojita in v jezi in sovraštvu med seboj živita. Pa otroku boste pokazali pravo pot previdnost in ljubeznjivost, da ne bo napečno ravnal.

## c.

## Kako naj se do sebe vedó zakonski ljudje.

## -1.

Modra in pametna volitev v najimunitnejši zvezi človeškega življenja je najgotovejši pripomoček prave sreče v zakonskem stanu in mož in žena dobita najčistejše radosti v njem. Pa — ženitev je vganitev, pravi slovenski pregovor; najprevidnejši se dajo zapeljati, napačne misli in razdražena čutljivost človeka prevladajo. Kako redko se sklenete v zakonu enako misleči duši, in koliko je ženitev, kjer so si nagnjenja, misli in značaji ravno nasprotni. Gotovo je tak stan kaj nesrečen in žalosten, stan največe sužnosti, zdihovanje v jeklenih sponah neodvračljive sile brez upanja odrešenja, dokler zveze ne razseka koščeni mož.

Ravno tako nesrečna je vez, ako je le ena stran nezadovoljna, ker je silo delala neprosta volitev, obupnost, potreba, hvaležnost, ali pa le kaka naključba, telesna potreba, kjer srce ni govorilo. Taka je tudi, če ena stran le preveč želi, neprenehoma veliko, da nad moči tirja, hoče biti z vsem zadovoljna, hoče imeti pomoči, sveta, zabav, veselja in tolažbe v nadlogah — pa za vse to ničesa ne vrne. Voli naj tedaj vsak previdno življenja tovaršico, naj ne vpraša le zmotljivega omamljenega srca, naj ne sodi samo telesne lepote, ako noče, da bi bil prevarjen in bi prepozno spoznal svojo zmoto.

## 2.

Ako pa še premislimo, da so tudi navadne, proste ženitve storjene v dobi, ki ima premalo zrelosti in pameti, ter je večidel slepa strast in natorni nagib volil, moramo se skoraj čuditi, da je še toliko srečnih ženitev. Modra previdnost je pa tako lepo vravnala, da često srečo pospešuje, kar se nam zdí nasprotno. Ako so mlada leta manj pripravna modri volitvi, zato so pa voljnejša, prizanesna, laže se vodijo in omikajo, kakor v zrelejših letih. Človek v mladosti ni tako natančen, kakor pozneje, ko mnogotere skušnje zapovedujejo previdnost in velike želje

obujajo; hladna pamet vse na tanko pretehta, vse bojzljivo prevdari in premisli, ker je morebiti le še, malo let življenja, kako varčni moramo biti s časom in veseljem. Prepiri med mladimi zakonskimi se kmalu zopet poravnajo in sprava je kmalu, kajti obé strani je želite. Jeza in nevolja ne vsadite globoke korenine, in ker je telesnost najkrepkejša srednica, končava najhujši prepir prijazni objem. S časom prihaja navada, potreba skupnega življenja, skupna korist, domača opravila, veselje nad otroci, skrb za odgojo in preskrbljenje — vse to oslajšuje in polajšuje težo zakonskemu stanu vzlasti v letih, ko si družno pomagajo mladost, dušne in telesne moči in pravo veselje; vse to prinaša marsikako čisto, nepričakovano radost, in gotovo se še pomnoži, ako stoji na strani nežna in čutiljiva soproga. Taka pa ni v moški starosti. V ti zahteva mož več za-se, hoče žeti, vživati prejšnjih dni premnoge trude, ne pa nakladati si nov jarem; značaj se je utrdil in je okamenel, ne dá se več premeniti; poželenje tudi ni tako glasno. Le malo ljudi je s starostjo prizanesljiviših in pohlevnejših; storé sicer, kar se jim veli — pa to ravno je težko, potrebuje veliko zatajevanja, da-si ravno je obéh zakonskih sreča na tem.

### 3.

Imenitna je tudi skrb, zakonskih dveh za pravo ljubezen, ker se vsak dan vidita in le spet vidita; vedno skupno bivanje bi bilo lahko škodljivo njuni ljubezni, prevelika zaupljivost bi ju zapeljala, da bi bila nepravilna eden do drugzega. Čas in priliko imata, da spoznata drug drugzega napake, trme in sitnosti, in morebiti zaradi tega še kaj trpita, zgodi se lahko, da sta si pusta; dolgočasna in mrzeča, ali se celó kdaj spreta. Veliko previdnosti je tedaj treba. Hinavščina in potuha bi bili nesrečna in kaznjivna pomočka; paziti pa je treba na-se in vse odpraviti, kar bi bilo zopernega. Ne smé se pozabiti tista postrežnost, prijaznost in uljudnost, ki se kaj pristojí zaupljivosti, in ki pokaže moža lične izreje in lepega vedenja. Zato naj se ne vrsté vedno tisti pogovori, ker so dolgočasni, da ne bode s časom vsako govorjenje samo med



njima pusto in si ne bosta želela tujih kratkočasov. Kdor bere dobre knjige, obiskuje izborne družčine in sam kaj misli, našel bo vsak dan novega gradiva, ki je tudi zanimivo; se vé pa tudi to ni dovolj, če si ves ljubi dan nasproti sedita brez dela; zato naj se ne čudimo, da često nahajamo zakonske, ki si dolzega časa ne vedó drugače pregnati, nego da ves popoldan premetavata podobice, imenovane karte, ali se pri kozarcu vina radujeta. Zato je posebno dobro, da ima mož gotova dela svojega poklica, da vsak dan vsaj nekoliko ur presedi pri pisalni mizi, ali ima zunaj doma opravil; ali da kam po opravlilih potuje in ima njegova pričujočnost novo mikavnost. Kako hrepeneče ga pričakuje zvesta žena, ko je v tem opravljala gospodinjtvo in vse ozaljšala in počedila za njegov prihod. Prijazno in ljubeznjivo ga sprejme, večerne ure hité med veselimi pogovori, ki zadevajo blagor družine, in tako se ne naveličata drug drugzega. Tudi v vnanjem se mora odstraniti vse, kar bi nadlegalo. Zato naj bode tudi doma oblačilo čedno, ne pa umazano in ostudno, naj se ne vedeta nespodobno, tudi besede naj se ne rabijo telebavaste in preokorne po navadi neomikanih ljudi. Kako bi mogla ljubiti žena možá, če neprenehoma zapazuje na njem nespodobnosti in napake, v tem ko so drugi, s kterimi občuje, prosti tacih pregreškov. Gotovo zakonski stan ne more biti izvirek prave zadovoljnosti, ampak le studenec neprestanega trpljenja, če zakonska vsak po svoje ne spolnujeta dolžnosti svojih.

#### 4.

Dobro gospodarstvo je ena izmed najpotrebnejših reči zakonske sreče. Ko bi bil tudi neoženjeni človek nagnjen k zapravljanju, hitro se mora odpovedati temu in varčnost sprejeti za prihodnjo svetovalko, kadar se oženi in s tolikimi dolžnostmi obloži. Kdor je sam, ta lahko prenaša vse nevihte: potrebe, pomanjkanje, poniževanje; pa vsaj mu je ves svet odprt, če ima le zdrave roke; vse popusti in v neznanem kotiču te zemlje se preživi s pridno roko. Vse drugače pa je, če s slabim gospodarstvom mož in oče ves oboža in pogleda žalostno družino krog sebe, ki

hoče živeža, obleke, odgoje in veselja; kako težko mu mora ko kamen ležati na srcu, ko često ne vé, kje bo jutri kruha vzela, s čem oblačil odrastle deklice; ali ko primanjkuje na vseh straneh, pa mora s svojo družino v pošteni obleki, morebiti celo lepi, pokazati se pred svetom, ko zahteva to meščanska čast, njegovo povišanje ali preskrbljenje lastnih otrok; ali če ga upniki in odvetniki stiskajo od vseh strani in odiruhi molzejo na pičlem njegovem prihodku, ali ni vse to bridko? ali bi bilo čudo, ko bi nesrečnika napadle dušne in telesne bolezni; ko ga vse preganja, ali bi bilo čuda, da obupa, samega sebe skuša oamiti s pijačo in z razuzdanim življenjem. Znotraj ga peče nemirna vest, zunaj pa ga preganjajo pravična očitovanja uboge žene; jok in stok lastnih otrok ga plaši iz strašnih sanj; vsak lepši žarek mu prikriva temni oblak zaničevanja, s katerim ga osipajo bogati in imenitni ljudje; pogum in tolažba ginjeta; prijatelji beže, sovražniki in nevošljivci se mu posmehujejo; v takem žalostnem stanu res zgine vsaka senca domačega veselja, dom sam mu je pekel. Nesrečnik pa se tudi ničesa bolj ne boji, kakor pogledati na svojo družino, katero je s seboj pahnil v brezno strašne nesreče. — Ko bi bila tedaj žena ali mož nagnjena k zapravljanju, naj se poišče pomoček, dokler je še čas, in ni vže prepozno. Drugi naj prevzame izdavanje denarja, ki vé bolje ravnati in gospodariti ž njim. Natančno naj se vse določi, kar je potrebnega, in to določilo naj se spolnuje vestno, potrebe naj se zmanjšajo, pa naj se tudi skrbi, da ostane kaj veselim, kratkočasnim uram, kajti zapravljivcu bi težko delo pomanjkanje in prikrajševanje.

## 5.

V tem življenji mnogi viharji buče, valovi hitre nesreče visoko kipé, in tudi najsrečnejši imá prestati veliko skritega trpljenja, bodisi pravega ali domišljivega, nezadolženega ali zadolženega. Redko ktera žena ima poguma in moči, da stanovitno prenaša nesrečo, ali dober svet daje v sili in tako pomaga nositi butaro, ki je tu, da se prenaša. Najraje povekšajo zlo z neugodnimi pritožbami, z jezikanjem, kako bi lahko bilo, ko ne bi tako bilo,

kakor je, ali pa morebiti še nepravilno očitajo. Če je tedaj mogoče male sitnosti in neprijetnosti (večih tako ni mogoče) prikriti pred ženo, zapri žalost v lastno srce. Dobra duša vže tako nima tolažbe v tem, da razodeva trpljenja tistim, ktere ljubi, in vzlasti če se butara ne polajša, temveč še oteži; kdo bi tedaj raje ne molčal, kakor v enomer poslušal viharne, žaljive besede svoje tovaršice? Ako ti pa previdnost pošlje veliko nesrečo, ktere zamolčati ne moreš, potrebnost, bolečine, bolezni, ako te preganjajo hudobni ljudje in nasprotna osoda, o, potem zberi vso stanovitnost, osrči se in osladi svojega življenja tovaršici grenki kozarec, ki ga s teboj mora izpitati; glej da ne boš čmeren in trmast, da po tebi ne trpi še nedolžni. Zapri se v svojo sobico, če ti bo pretežko pri srcu; tam se olajšaj s solzami ali z molitvijo! Krepi in utrdi srce z zaupanjem do Boga, z upanjem v boljšo srečo in z modrimi sklepi; potem naj se ti čelo razjasni in tolaži slabejšega! — Saj nobena nesreča in nobeno trpljenje na svetu vedno ne trpi, nobena bolečina ni tako velika, da niso vmes tudi prosti trenutki; in ta hrabri boj zoper nesrečo ima nekaj radosti, ki tudi v najbritejši kozarec vlije nekoliko sladkega veselja; z nepopisljivim upanjem napolnuje in srce čudno povzdiguje misel, da smo druge potolažili in okrepčali.

#### d.

Kako se je vesti s krasnim spolom.

#### 1.

Posebna čast se skazuje tako imenovanemu lepemu ali krasnemu spolu. Vsak si nekako prizadeva, da dolžnosti dvorljivosti zvesto spolnuje proti temu spolu; boji se, da ne bi slišal imena: zarobljenec in neomikanec. Pri vsem trudu pa se marsikomu izmuzne kaka nepravilnost, ktere si sam ni svest, in gorje, zapravljeno je s tem nagnjenje, dopadajenje krasnih Evinih hčer. Zato si bo pisatelj prizadeval v teh vrsticah paznega bralca opomniti marsikterih napak in pregreškov, s katerim se pregreševa moški spol v vedenji do nežnega rodu. Ženske imajo prav naraven čut,

da spoznajo naglo take male nepristojnosti in uboze ga Adamovega sina ali zasmehujejo ali še celo zaničujejo.

Opomniti pa je treba, da ženske imajo neki poseben razum, ki loči moške v take, ki imajo ž njimi sočutja, in v take, ki ne poznajo njihovega duha; imajo dober, oster vid, da naglo vgamejo moškega notranjost, da pretuhtajo njegovo srce. Pa vendar bi jim veliko krivico storil, kdor bi jih dolžil, da samo telesna lepota dela v njihovo mehko srce živ vtisk; res mnogokrat se zgodi ravno nasprotno. Mladenci z najlepšo zunanjo podobo nimajo sreče pri lepem spolu, ko so možje s skoro grdim obrazom ljubi. Tudi ni na tem, kakor bi imele raje pametne in bistroumneje možake, ali tiste, ki se vedó priklanjati, dobrikati, prilizovati. Vendar nikomur ni treba preveč žalovati, ako si ne pridobi dopadajenja in všečnosti krasnega spola.

## 2.

Lične uljudnosti pravilo to ni, da se mladeneč vetreno suče in lahkomišelnost laská gospém, da jim je vsak trenutek postrežnik. Smešno je, da se mladi človek vrti krog njih ko glediški igralec ter govori besede in izraze, katerih se je iz pameti naučil. Omikane gospé želé, da se mož vede moško, postavno, če so besede ogledalo njegove notranjosti, podoba pravih dušnih čustev; ne marajo tedaj nadležnika, ki je silen in siten v vsem vedenji; všečna jim je postrežljivost, ravno tako nepriljubljena prilizljivost, ki je abotna, bedasta, ki se ne vjema z moško postavnostjo.

Možu je nepristojno in za gospó razžalivno, ako družnik vedno le na smeh usta vleče, ali celo medleva in koprni ali zdihuje; kako sitno mora biti gospej, ako je vsaka beseda potresena z neokusnimi sladčicami, vse obračanje in vedenje presiljeno. Gospa mora misliti, da jej pripisujejo tak napačen okus, da so jej take nizko prilizljive reči po volji; misliti mora, da cenimo njeno omiko za kaj plitvo, da se njen duh giblje le v praznotah.

Skoro vse ženske hočejo imeti kratkočasov in zabav. Prijetni družnik jim je več, kakor častiti, zaslužni mož, ki govori le modrostne besede, pa tudi raji molčí, kakor

prazne besede klati. Ali nobena reč jim ni zabavnejša, kakor lastna hvala, če jim je ne povemo preveč naravnost v obraz. — Le hvalimo enkrat lepoto stare gospe! Zmotimo se in recimo jej domača hči, ko je vže mati! Nič hudega se nam ne bo zgodilo zarad tega. Najteža reč je res govoriti o starosti bodisi tudi nepostaranih žensk. Najbolje je, da to reč popolnoma v stran puščamo.

## 3.

Beseda z gospemi bodi odkritosrčna, vedenje prisrčno in prijazno, vse obnašanje naše dopadljivo in nežno; pa pri vsem tem bodi prva skrb, da smo pohlevni. Prijetna pohlevnost, čista sramožljivost, npravna čednost naj se bere na poštenem obrazu, naj gleda iz naših zvestih očí, naj spremlja in vlada vse naše djanje; takó bo naša pričujočnost željno pričakovana v izbornem krógu omikanih gospej.

Zato naj si nikdo ne predrzne spregovoriti ne najmanjše dvoumne besede ali storiti tako djanje, še v misel naj mu ne pride najskrivnejši nenravni pogled; obrazne črte naj bode jasne — ali vsake nepristojnosti in nesposobnosti varuje naj se skrbno. Druzih očí so često veliko ostrejše in pazljiviše, kakor si mi le misliti moremo.

## 4.

Pogovori naši v tacih družčinah naj se ne vrté o učenostnih predmetih, oné hočejo imeti le zabav in veselja. Strogo verski pogovori naj se opusté; pa saj se tudi ne spodobijo v družčinah, kajti mladi svet se bojí vsacega resnega vprašanja in se mu pri tacih pogovorih precej zdehati začenja. Taka je tudi s politíškimi pogovori; kaj zanima nežno gospico, kak konec bo imelo vzhodno vprašanje, kaj delajo krvoločni moslemi, kako zdihujejo kristijani pod krutim jarmom, ali je večí genij Napoleon ali Bismark, ali bo edina Italija razpadla ali jo bo rovarstvo razrušilo; kaj dela in vgiba državni zbor, kdaj bodo sklicani deželni zbori, in kar je toliko tacih zanimljivih rečí možem o sedanjem času? Pa za vse take puste, suhoparne reči ne marajo gospe; sploh za vse učenostno in politíško slavo se malo zmenijo, kajti njihova delavnost ni na očitnem odru sveta, domače tiho veselje veže njihova srca.

Ne hodi tedaj v take družčine čmeren in nevesel, kislega obraza ne delaj tam; vsa žalost in tožljivost naj zgine, jasno radost, neprisiljeno prijaznost kaže naj tvoje oko.

## 5.

V tacih družčinah nikoli ne sodi o lepoti ali nelepoti, naj si je govor o živečih ženskih, ali o slikah in podobah. Kajti ne vemo, kako čudne misli imajo ženske o tacih rečeh, da je najbolje zdržati se sodbe; in če drugi sodijo tako, pomanjšajmo ostri razsodek.

Pričujoče gospé ne hvalimo preveč v pričo družih; kajti hvaljena je v zadregi, če je omikana, in morebiti taka hvala v družih obuja čustva, ki jim ne morejo biti prijetna.

Kakor mnogi drugi ljudje, tako vzlasti še gospé hočejo imeti vse priznanje in čudenje le za-se, bodi-si zarad lepote, okusa, krasote, dušnih darov, učenosti ali za kar si bodi. Zato ne reci, da podoba gospé, s katero govoriš, je vtisnjena v njenih otrocih, ali da je podobna kakovi drugi gospej. Ženske imajo vedno posebne muhe; ne vé se; kakove mislijo, da so, ali hočejo biti. Ta hoče biti nedolžna in priprosta, drugi naj se v hoji in vsem vedenji razliva veličastvo in dostojnost; ta bi vedela rada, da se jej pravi: njen obraz kaže veliko krotkosti; druga bi bila rada razumna, pogumna, bistrourmna; ta bi vse rada s pogledom v tla treščila, ona pa z očmi vsa srca stopila, kakor pomladanje solnce novopadli sneg. Ta zopet hoče biti zdrava in krepka, druga bolehnna in trpeča. Po tacih malih, neškodljivih slabostih naj se vsak ravna, kdor se hoče lično vesti z gospemi.

## 6.

Napačno bi bilo tudi sprejemati v govor tako imenovane krepke besede; vzlasti v živejšem pogovoru varovati se moramo neotesanih, neolikanih izrazov, posebno nespodobno bi bilo preklinjevanje, ko bi bile tudi le male kletvice; ali če bi, pripovedovaje povestice iz lastnega ali tujega življenja, nenavadne pripetljeje, čudna skoro neverjetna naključja, da se nam verjame, zatrjevali s prise-

gami, rotili se, kar je kaj neolikano, in je bolj znamenje prevzetnega kmeta, ko omikanega gospoda. Pripetí se tudi, da kdo izbija surove šale, ki bi se morebiti prilegle med vinjenimi enakovrstnimi tovarši in tamkaj izbujale neizmeren homeričen smeh; tu si mora pomniti, da stoji v okrogu častitih gospej in nežnočutečih gospic, katerim take surove šale niso ljube in se pozneje tacega človeka ogibajo da-si ravno se mu smejajo, pa vse je bolj mrzlo, kar bi moralo zbsti čutečega človeka.

## 7.

Med plesom bi bilo napačno skazovati kako posebno poznanje s plesočo gospó ali gospico; opuščati je tudi vse stiskanje rok, ali hitro in divje vrtenje; nespodobno bi bilo gospo močno poprijemati in kar je še taciš nepri-  
stojnosti. Misliti se mora, da veliko oči veliko vidi in tako ravnanje kaznuje se vže kakor si bodi.

Pri igri bodimo prizanesljivi; igralna miza bodi kratkočasna, z mičnimi ugovori prepletana, ne grajajmo igralke zaradi slabega igranja, ne kregajmo se, če zgubimo. Kako grdo je, ako gleda igralec na vsak sold, ki ga more vjeti, in ga pohlepno spravi na zavarovan kraj, da mu zopet ne uide; lepše je, če pustimo slabejemu spolu dobiček, tako se vé, da ne spoznajo. Ženski spol je sploh manj pazljiv pri igri, igra le, da si dolgičas odganja, da je nekolike premembe v družbenem življenji, redko je korist namen igranju.

## 8.

Ako moremo v družčinah gospém vstreči, jim kaj za ljubo storiti, ne zamudimo tega; dajmo lepo na znanje, da si štejemo v čast, če se jim moremo skazati postrežljivi, predno željo na znanje dajo.

Pri vsem tem moramo paziti, da bodo naše besede vsaj nekolik izraz notranjih čustev ne pa lepe cvetice, utrgane v divnem raji, vsajene pa v kamnitih tleh. Nekteri so namreč napačnih misli, da obhoja z mladino ženskega spola ni zanimiva, če jih ne mučimo vedno s sladčicami, se jim dobrikamo, neke vroče srčne posebnosti jim

ne skazujemo v besedah in obrazu. Pa tako vedenje je res prav pregrešno, kajti s tem se množi vže tako veliko nagnjenje k nečimurnosti in dobí ženska nekako prepričanje in zaupanje do velike moči svoje lepote, in ta nečimurnost in to zaupanje sprejme rado vsako medéno besedo ko živ izraz notranjih čustev; in kaj je konec vsemu temu? — lahkoverna dekleta si vtepejo v glavico, da prilizovalec gotovo in resno misli na ženitev. Gizdalin še vsega tega ne zapazi, ali če zapazi, je prelahkomiseln, da bi premislil vsega tega nasledke; zanaša se na to, da ni nikoli zinil gotove besedice o ženitvi; in prej ali pozneje neha uklanjati se in čast skazovati taki lepotici, toda nesrečna je deklica ravno tako, ko bi jo bil nalašč prevaril. Zapuščena reva vene in sahne, ko prezgodnja pomladna cvetica, katero je umorila mrzla slana; britka zmeta in prevarjeno upanje gloje na srcu, ko sladki gospodič frfotá krog družih, in še ne slutí ne nesreče, katero je napravil.

Ravno tako hudobno je, ako kdo mlada dekleta zapeljuje z lahkomišljenim govorjenjem in rázkošnim dovtipom k preveliki radovednosti, ali izbuja v domišljiji čudežne pojmove, da zgubé ves čút do domačega, priprostega življenja. Pusti te nepremišljene stvari v svojem krogu, kjer so zadobljene, ne moti jih, ne izbujaj nečimurnosti v njih; naj bodo srečne v odmenjenem stanu. Vsakega dolžnost je še, da spoštljivo in lepo ravna s srcem, ki je še nepopačeno, priprosto, nepremišljivo. Ako takim le zadovoljnost ohraniš, storil si veliko; zadovoljnost je neprecenljiva, pa tudi nepovračljiva.

e.

## Kako naj se vedó prijatelji.

### 1.

Predno govorimo o vedenji s prijatelji, hočemo povedati nekaj o njihovi volitvi. Prijateljske zveze niso nikdar trdneje, kakor v mladosti. Mlad človek je še manj nezaupljiv, manj se peča z malenkostmi; srce je bolj odkrito, se raje razodeva, raje na koga naslanja; značaji se laže sklepajo, vsaka stran nekaj odneha, in rodi se pri-



jetno soglasje; marsikaj skupaj skušata in tak spomin brez skrbnih, srečnih mladostnih let je vedno prijeten, vzlasti ko oba mlada človeka enakomerno napredujeta v omiki in mnogoteri skušnji. Navada in potreba sklepate ju še trdneje; in če koga iz nesrečne družbe odtrga nemila smrtna roka, zveže to druge tovarše še tesneje.

Drugačna je v starejih letih. Osoda in ljudje nas večkrat prevarijo in tako smo tihi, malobesedni; ne zapremo tako lahko; s srcem gospodari zrela pamet, ki vse pretehta in si sama pomagati skuša, predno se drugi zapu. Človek zahteva več, bolj skrben je v volitvi, ne sega tako rad po novih znanjih, ne mika ga tako živo zunanja bleščoba; značaj je trdneji; načela so vrejena v gotov sistem, v kterege se ne vjemajo načela in misli drugih ljudi in zato je težje vrvnati stanovitno soglasje; pri vsem tem imamo pa vže toliko opravi in zvez, da imamo redko časa, vsaj redko nagnjenja, da storimo prijateljsko zvezo.

Zato naj nikdo ne zanemarja mladostnih prijateljev; in ko bi nas tudi osoda, potovanja in druge okoliščine gonile in metale po svetu in odtrgale od ljubih tovaršev, vrvnajmo vendar le stare zveze vnovič; napačno ne bo.

## 2.

Precej dognana resnica je, da popolno pravo prijateljstvo se more le skleniti, če so enaki stanovi in leta. Ljubezen, pravijo, je slepa; nerazumljiv nagib veže srca, ki se hladnemu opazovalcu ne zdé vstvarjena za skupno življenje; in ker ljubezen vodi le čustvo, ne pamet, zato nehajo pri njej vse vnanje pritikline in se odmečejo ko nepotrebna, nekoristna šara. Prijateljstvo pa se opira na soglasje med-sobnih načel in nagnjen; vsak stan, vsaka doba pa ima nekaj posebnega, loči jih različnost odgoje in poznejih skušenj — in zato med takimi osebami ni mogoče popolno soglasje, kakoršno mora biti v pravi prijateljski zvezi.

Sicer so te opombe sploh resnične; pa vendar se nahajajo ljudje različne starosti in različnega stanu, ktere veže nežnega in stanovitnega prijateljstva vez. Ako so načela in čustva različna, ali tudi vednosti in znanosti ne-

enake, gotovo je, da ni mogoča taka zveza. Ali naj pri taki zvezi ravno tega manjka, kar jej je izvirsek najlepšega veselja in najčistejše sreče, naj jej manjka razodetje bratovskih čustev, krotkosti, milovanja, ljubeznjivega svarjenja? In ali morem imenovati prijatelja, ki je mrzel in hladen tam, kjer moja duša vse čuti? Nekteri ljudje imajo res velike in redke dušne lastnosti, katerim se pa smemo le čuditi — in te ljudi častimo, ne ljubimo jih pa ne, saj nimamo upanja, da bi nas oni kdaj ljubili. V prijateljstvu obé stranki enako prejimate in vračujete. Vsaka prevelikost na eni strani, vse, kar enakost moti, končuje tudi prijateljstvo.

### 3.

Zakaj pa imajo imenitni in bogati ljudje malo čutja za prijateljstvo? Bogatinov duša ne čuti plemenite potrebe prijateljstva, ker vsa odgoja in vse življenje imenitnikov umori sočutno veselje in tako so bogatinov mnogi sužnji sebičnosti. Da le prenasitljive strasti upokojé, da hité po šumečih, omamljivih veselicah, da vedno le uživajo, da so hvaljeni, dobrikani — to jim je namen življenja, za drugo se malo zmenijo. Sumljivost, nevoščljivost in druge strasti jih ločijo od sebi enacih; imenitnejše osebe obiskujejo, kadar jih potrebujejo, da bi laže dovršili in spolnili samopridne ali častilakomne namene; manj bogatejše in niže pa ogledujejo le od daleč, iz njihovih ust ne marajo poslušati resnice, in še v mislih ne morejo strpeti, da bi se ž njimi enačili. Tudi boljši izmed njih prej ali pozneje mislijo, da so stkani iz imenitnejših snovi — in vse to umori prijateljstvo.

### 4.

Stanovitnega prijateljstva pa tudi ne išči med ljudmi, ki so sicer enakega stanu in premoženja, enacih let in sposobnosti, če pa nad njimi gospodarijo neplemenite, divje in neumne strasti, ali pa če so nestanovitni ko veše močvirne. Kdor neprenehoma šumečih veselíc išče; kdor vse daruje divjemu poželenju, spohotnosti, pijači ali nesrečni igri; čegar bog je napačna čast, zlato in lastni „jaz“; čegar značaj je omahljiv in kakor vosk se vpo-

buje po vsakoršni volji — tak je morebiti prijeten družnik, stanoviten, zvest, prijatelj pa ne bode. Ko bo treba zatajevanja in žrtev, ali stanovitosti in trdnosti, zapustil te bo; sam boš ostal in se prevarjenega mislil, ko si se sam prevaril, ker si volil neprevidno.

## 5.

Vsak čuteč človek potrebuje prijatelja. Ali je pa res tako silno težko najti zveste prijatelje? O gotovo ne tako težko, kakor si mislimo navadno. Preobčutljivi mladi ljudje le preveč zahtevajo od prijateljstva. Da se popolno vdamo, nepremiselno darujemo, zatajimo vso svojo korist, tudi v najnevarnejših trenutkih, da slepo ž njim potegnemo zoper svoje prepričanje, ali da se čudimo njegovim napakam, hvalimo njegove neumnosti, pomagamo pri velicih strastnih zmotnjavah, s kratka, če več zahtevamo, kakor smemo in moremo zahtevati od ljudi, ki imajo še življenje in prosto voljo: reci moramo, da bo malo tacih ljudi, ki bi se tako popolnoma nam vdali. Iščimo pa pametnih ljudi, katerih načela in čustva se z našimi strinjajo, ki imajo veselje v tem, kar nas veseli; iščimo ljudi, ki nas ljubijo, ki cenijo naše dobre lastnosti, pa niso slepi pri naših slabostih, ki nas ne zapuščajo v nesreči, ki nas zvesto in stanovitno podpirajo v poštenem prizadetju, ki nas s prisrčnim, nelažnim milovanjem tolažijo in krepcajo, ki vse darujejo, kar smejo darovati, da se ne pregreše zoper čast in pravico, zoper samega sebe in zoper svoje; iščimo takih, ki nam ne prikrivajo resnice, ki nam razodevajo in očitajo napake, pa nas ne žalijo nalašč; — iščimo takih, in naši jih bomo gotovo! — Ali dokaj? tega ne, pa nekaj malo, dosti vsakemu poštenjaku; in več ne potrebujemo na tem svetu. —

## 6.

Ako si našel takega zvestega prijatelja, ohrani si ga! Spoštuj ga, ako bi te tudi nenadoma povzdignila sreča, ko ne bi tudi bil tako imeniten in bi morebiti občni glas ne opravičeval tega prijateljstva. Ne sramuj se revnejšega, manj česčenega prijatelja; pa tudi ne zavidaj imenitnejšemu. Drži se ga, pa ne bodi nadležen. Ne zahtevaj več,

kakor bi mu sam dajal, dà, še toliko ne, če nima s teboj enako živega značaja, enake sposobnosti, enakoga čutja. Poteguj se krepko za prijatelja, pa ne zaničuj s tem pravičnosti in poštenosti! Ne pregleduj zaradi njega družih čednosti, in ako je na tebi, da vrednega, spretnega moža storiš tudi srečnega, ne stavi ga za manj sposobnega prijatelja. Ne zagovarjaj njegovih naglosti, njegovih strasti ne povzdiguje za čednosti; ne koplji si sam jame, če mu s tem ni pomagano, ne draži z nespametnim zagovarjanjem njegovih sovražnikov, kajti s tem sebi in svojim nakoplješ pogubo. — A reši in zagovarjaj ga, ako ga po nedolžnem opravljajo, če bi ga tudi vsi zapustili, če imaš le kaj upanja, da mu koristiš. Očitno tudi časti tacega prijatelja, ne sramuj se zveze z njim, če ga nezaslužno tlačijo hudobni ljudje. Previdno in razumno daj mu vedeti nevarnosti, ki preté njemu in njegovi časti; pa le takrat, kadar more ogniti se takemu zlu, ali popraviti neprevидnosti, ne pa, ko bi ga to imelo le vznemiriti in razdražiti.

## 7.

Silno redki so prijatelji, ki nas ne zapusté v nesreči. — Bodi ti tak prijatelj! Pomagaj, reši, če moreš; daruj se — le ne zabi ne, kaj zahteva razumnost in pravičnost do sebe in družih. A ne jezi se, ne toži, če tudi drugi ne storé tega. Ni ravno hudobija vzrok temu. Slabotni in strastém vdani ljudje so negotovi prijatelji; pa kako malo jih je, ki so trdnega in nepremakljivega značaja, brez vseh malih strasti in stranskih namenov, katerim ne bi razlogi ukazovali nagnjenja do tebe, ali si vsaj ne nakopali sramote pred svetom zaradi tebe. Če se tedaj nevihta nad tvojo glavo razpoči, in ti prijatelji nekoliko odstopijo, ali pa ljubezen svojo spremené in le nekoliko svetovati znajo — reci pri sebi, naj bode! Saj veš, da so vsi ljudje več ali manj plašljivi, odvisni od vnanjih okolnosti, ki poznajo, da v današnjih hudih časih je treba plašč po vetru obračati. Primeri se pa tudi, da so naši prijatelji dolžni opravičiti se pred svetom, da niso zapleteni v naši neumnosti (ako smo si kako nesrečo na-

vlekli z veliko ali malo neprevidnostjo). Naša nesreča jih tudi često zbudi, da se takó vedejo, kakor bi se morali vedno vesti, če bi si hoteli ohraniti dobro vest, namreč: prestanejo slepivno prilizovati se, kar so delali pred iz strahu, da nas ne bi zgubili, takrat namreč, ko se nam je sreča ugodna smehljala od vséh strani, in smo prijatelje sami si volili.

## 8.

Načelo izrečeno v latinskem pregovoru: „Solamen miseris socios habere dolorum“ to je: tolažno je, imeti tovaršev v nesreči, zdí se nam nevredno. Ali ni dosti, da sam trpiš, in si tudi prepričan, da je tudi na svetu družih poštenih ljudi, ki nič manj trpljenja ne prenašajo? Ali hočemo pomnožiti število taciéh nesrečnikov s tem, da druge primoramo nositi naše breme, ki se nam s tem nič ne olajša? Sicer je vže bilo povedano, kaj v ti reči zahteva razumnost in previdnost, med prijatelji pa ukazuje še tenko čustvo. Kadar bi bila pa prevelika potrebnost odkriti srčne težave, kadar bi naganjalo presilno ljubeznjivo vabilo prijatelja, ki nam žalost bere na obrazu, kadar bi daljni molk bil prava muka ali razžalitev zapupnega prijatelja: odkrijmo svoje srce, naj izbežé hude stiske iz duše, morebiti nam tovarš prinese sveta in pomoči. Sicer pa ne motimo mirú srečnemu prijatelju!

Če ti pa toži zvest prijatelj svojo potrebo, svoje bolečine, poslušaj ga skrbno! ne očitaj mu ničesar, da si je morebiti sam zadolžil itd. Ko zvest, čuteč prijatelj skrbi na vso moč, da mu olajšaš in potolažiš srce ali mu pomagaš. Izbudi mu moški pogum, da se povzdigne nad ništetna trpljenja tega sveta; pa ne varí ga z napačnim upanjem ali s čakanjem slepega naključja; temveč pomози mu, da nastopi pota, ki so modrega moža vredna!

## 9.

Med pravimi prijatelji mora zginiti vse škodljivo, babje prilizovanje, ne pa neka potrpežljivost, ki sladí življenje, prijenljivost v nedolžnih rečeh. Odstranjena naj bo vsa potuha, vsa napačna sramežljivost, pa prenapeta postrežnost, vse nezaupanje. Odkritosrčnost in zaupanje

naj bote vladarici zvestim prijateljem. A bilo bi otročje, razodevati prijatelju skrivnosti, katerih mu ni nič mar, ali ktere le težko zamolči. Pomisliti je pa tudi, da tuje skrivnosti niso naša lastnina, in da so tudi skrivnosti, katerih nikomur ne smemo zaupati brez lastne škode in nevarnosti.

A so tudi ljudje, katerih nagnjenje koj zgubimo, če prenehamo jim zažigati kadila, če nismo v vseh rečeh tiste misli ž njimi, ali nimamo tistega okusa. Vpričo njih še ne smemo hvaliti lepe prednosti in zasluge najzaslužnejšega človeka; nekaj reči še v misel ne smemo vzeti, da jih ne razkačimo. Ako so storili kako neumnost, ali imajo posebno všečnost na kakovi reči, ali jih zapeljuje domišljija in strast — predrznimo si kaj reči, koj je ogenj v strehi. Drugih pa ne žalimo, a vžalostimo. Vajeni so dobrikanja tako, da ne morejo in ne marajo slišati glasu resnice. In taki niso vredni našega prijateljstva! Pogum naj imajo resnico govoriti pa jo tudi poslušati, ko bi bila še tako ostra, in bi njihovo notranjost vso pretresla. Sicer nam daje prijateljstvo pravico odkritosrčno svariti, resnice prijatelju ne prikrivati, pa zahteva tudi, da se zgodi mehko, blagočutno in ljubeznjivo. Vže razumnost zahteva, da grešivšega prijatelja ne utrudimo niti razjezimo z dolgimi kaznovalnimi pridigami, da mu ne napolnimo srca s plašljivimi skrbmi, ko mu morebiti vse nič ne koristi.

## 10.

Le enakost med prijatelji je koristna in daje tej zvezi stanovitnost. Med dobrotnikom in prejemnikom je pa ravno malo enakosti, zato naj se gleda, da prijatelj ne preobloži z dobrotami tovarša svojega, ki mu s tem postane nekako podložen. Take zaveznosti so nasproti svobodi, neomejeni volitvi, na katero naj se stavi prijateljstvo. V prijateljsko zvezo se prikrade nekaj družega, namreč hvaležnost, ki ni prostovoljna, ampak dolžnost. Redko se kdo predrzne govoriti, tako odkritosrčno z dobrotnikom, kakor s prijateljem. Vzlasti blagočutje naj vsakega odvrtačuje, da bi nagovarjal prijatelja, ker misliti smé, da mu bode dovolil, česar družemu, tujemu ne bi. A če le premislimo, da sprejeta dobrota nas dolžnika dela dobrotniku in da smo

s tem skoro podkupljeni; zadosti je vže ta misel, da smo silno previdni, ko sprejemamo ali prosimo dobrote iz prijateljskih rok.

Zgodi se pa tudi, da se smemo obrniti brez strahu do prijateljev, če namreč to, česar potrebujemo, prijatelj brez sitnosti in težave lahko spolni, ali pa tudi odreče, pa nas vendar s tem ne žali niti v zadrego spravi; ali če mu sami kaj tacega skazati moremo v kakovi priliki; ali če je prijatelj sam prepričan, kako lahko se taka prošnja spolni; ali če je vsa naša sreča na tem, da se kaka reč zamolči; če se ne moremo nikomur družemu zaupati brez nevarnosti in škode, če od nikogar družega ne pričakujemo pomoči, in če vemo, da prijatelj ne bo nič zgubil, v nobene neprijetnosti ne prišel, in kar je še tacega. V tacih in podobnih prilikah bi grešili zoper zaupanje, ki smo ga dolžni prijatelju, ako bi mu primolčali svoje zadrege, ne razodeli svojega grenkega stanu.

## 11.

Kakor zakonski, tako in še bolj naj se varujejo prijatelji, da se drug družega ne naveliča, ali da si ne bota zoperna zaradi premnozega in prezaupnega vedenja. Zato naj ne bodo prijatelji vedno skupaj, naj se pogrešajo, da so pozneje iskrenejši drug do družega, sicer s premnogo obhajo vidijo in čutijo prepogosto male napake, katerih ima vsak človek več ali manj; take malenkosti rade kalé pristrčno prijateljstvo; pokazé soglasje, ali vsaj prizadenejo težav in sitnosti, katerih bi morali varovati prijatelja. Ta previdnost je prijateljstvu potrebnejša, kakor zakonu, ker tam ni nikakoršnih razlogov kakor v zakonu, vzlasti tega ne, da sta za vse življenje zvezana v veselje in trpljenje, da skupaj vse potrpi, ker sta ko eno telo in ena duša. Res je tudi, pa neprijetni vtiski niso stanovitni pri dobrih in pametnih ljudeh, da je potreba le malo dni, da se oči zopet odpró in spoznamo vrednost in prednost svojega prijatelja pred drugimi navadnimi ljudmi, s katerimi smo živeli; vendar je bolje, če taka čustva sploh ne mučijo srca. Ogibajmo se tedaj vse neotesanosti, naj nam ne primanjkuje prave uljudnosti, ne bodimo nemarni v zunanjem ve-

denji, ne bodimo sitni in nadležni do prijateljev, ne zahtevajmo, da se ravnajo po naših željah, po našem okusu, ali da se ogibljejo tacih ljudi, s katerimi smo mi sprti in se ne zlagamo.

Pa tudi naj nam ne bode tako potrebna obhoja z ljubljenimi osebami, da ne bi mogli živeti brez njih. Na tem svetu nismo sami gospodarji svoje osode. Navaditi se moramo, da utrpimo ločitev, naj si jo napravi smrt ali odhod v daljne kraje ali kaka druga okolnost; vedeti moramo, če imamo imovino, da je lahko zgubimo. Moder mož ne stavi življenja na pričujočnost drugega bitja.

## 12.

Ostani pravi prijatelj svojim prijateljem, tudi, če te ločijo od njih daljne doline in visoke gore! sicer bi bilo misliti, da si se ž njimi sklenil iz samopridnosti ali za to, da si osladiš življenja veselje. Ne zanemarjaj dopisovanja, ne misli, da je to le malenkost, ki se more opustiti; kako se moreš imenovati prijatelja njegovega, če mu nekaj malih ur življenja ne daruješ v letu, in kako moreš še dalje pričakovati prijateljstva pri njem, ki ga tako zanemarjaš, da še ne vé, ali še bivaš med živečimi ljudmi? Ako v mescih in letih ne čutiš potrebe zabavati se pisмено s prijateljem, ali si vklenjen v sponse grde sebičnosti, ali si pa sploh nevreden imeti prijatelja. Neveljaven je tudi zagovor, da često delj časa nismo sposobni spisati svojih misli v pravem redu. Pa reči moramo, da pisma prijatelju niso govorniške obravnave; ljuba mu bo vsaka beseda, ki pové, kaj se v duši godí, in le tako čuteče srce laže prenaša ločitev od dražih, ljubih oseb.

## 13.

Pa so tudi ljudje, ki nimajo zaupnega prijatelja, ampak le znance; ali nimajo pravega čuta za to dušno potrebo, ali ne upajo nobeni živi duši, ali so mrzli kakor severni led, nestrpni, malo besedni, nečimurni ali prepirljivi. Drugi zopet so prijatelji vsemu svetu; vsakemu ponujajo svoje srce, in zato se nihče ne potrudi po njem, nikogar se ne lotijo želje za-nj poprijeti. Čast je in sreča, ako ni človek pri nobeni teh vrst ljudi.



## 14.

Tudi med najboljšimi prijatelji mogoče so zmete, vrinejo se prepiri in razprtije. Če pustimo, da morebiti vse to poravna čas, ali da bi se mešali v to postrežni ljudje, navstane lahko stanovitno sovraštvo, ki je toliko močnejše, kolikor nežnejša, zaupnejša in veselejša je préd bila zveza, in kolikor večja se nam zdi prevara. Res žalostno je videti, kako so najboljše duše tako sprte med seboj. Zato, če se le prva senca nezadovoljnosti pokaže na obrazu prijateljevem, ne mudimo se, poprašati ga za razjasnjenje, pa nikar naj ne kličemo druge osebe v pomoč. Tako se navadno hitro poravná; se vé da hudobna volja ne smé kaziti prijateljske sprave, to se pa tudi misliti ne smé pri pametnih, blagovoljnih prijateljih.

## 15.

Kaj pa, če spoznamo čez nekoliko časa, da so nas prijatelji prevarili, da nas je lastno srce zmotilo in navezalo na človeka, ki ni vreden našega spoštovanja in ne zasluži naše ljubezni? — Navadno smo samí krivi, če spoznamo ljudi bliže vse drugačne, kakor smo jih mislili koj z začetka. Marsikaj nas lahko prevari in podkupi v burnih trenutkih, ko nam pamet zmoti bliščéča zunanost na pr. enake misli, enak okus, enako nagnjenje, prikrito prilizovanje in dobrikanje, milovanje v trenutkih, ko nam je vsak dobrotnik, ki nas miluje le z besedo; taki vtiski nam pripravijo mnogo grenkih zmot. Ljudí si mislimo, kakor čiste duhove in vzvišene duše, pa nimajo družega kakor nekaj navadne dobrovoljnosti in odkritosrčnosti; potem pa, ko spoznamo njihove slabosti, smo nestrpni do teh ljubljencev, kakor do tujih ljudi; hudo nas boli, da smo se prevarili, da smo bilí tako kratkovidni, — in to žali našo ošabnost. Zato naj nikdó preveč ne pričakuje, previsoko ne misli o prijateljih, in ne bo se jezil in zavzemal nad prestopkom, kí so ga storili v skušnjavi morebiti veliki. Bodite prizanesljivi; morebiti jih bote potrebovali o kakovi drugi priliki. Ne sodite in sojeni ne bote! In ali imaš pravico soditi nravnost svojega prijatelja? ali ti je kaj

druzega dolžan, kakor zvestobo, ljubezen in postrežnost? Le išči popolnega človeka na svetu! —

Pred vsem se je varovati, da ne verjamemo vsakemu čelustanju, s katerim nas trpinčijo hudobni ali slabotni ljudje opravljaje naše prijatelje. Ljudje so malovredni, ki danes prijatelja povzdigujejo do nebes in bi zadnji košček kruha delili ž njim, jutri ga pa v nič devajo, kakor najzaničljivišega goljufa, če jim je kaka stara babica kaj natvezla o njem; taki omahljivi, nestanovitni, ničvredni ljudje zaslužijo le zaničevanje, in zguba tacega prijateljstva je le dobiček. Videz je zapeljiv; morebiti se kaj naključni, da smo nezaupni; tudi so prilike, ki ne dopuščajo, da na dobro razlagamo dvoumne korake; pričevanja pa ni treba, da poznan dober mož ni storil nič slabega in hudobnega, treba je le vere, da ni mogoče, biti ob enem dober in hudoben.

## 16.

Ako se je pa prijatelj res tako spridil, ali naše lahkoverno srce silno prevaril in nam z nehvaležnostjo plačal zaupanje do njega — tedaj je nehal biti naš prijatelj. Potrpeti pa moramo ž njim, kakor z vsakim drugim tujim človekom. Gotovo je preveč, ako kdo misli, da mora o tacem izdajalcu govoriti le ljubeznjivo, ker je bil nekdan naš prijatelj; take misli je kriva večidel nečimurnost in neka presiljena nežnost. Če mu prizanašamo, vodi nas le misel, da je človeško srce slaba stvar, in da bi se morebiti v nevoljo vrinilo tudi maščevanje, ktero nam pa prepoveduje večna ljubezen. Ako pa ogledamo pregreho od druge strani, ni nič večja zarad tega, ker je prijatelj nas prevaril, tudi nimamo pravice grše ž njim ravnati, drugače ž njim se vesti, nego s kakim drugim sleparjem, ki je druge ljudi in sploh čednost prevaril. — Tako nam bode srce čisto, duša mirna, vest pokojna, in pozabili bomo prevaro; čas je gotovo zdravilo.

## f.

Kako naj se vedó gospodarji in slugi med seboj.

## 1.

Žalostno je, da slabost, revščina, moč in druge okolnosti silijo večidel človeka, da služi manjšini; in večkrat mora boljši človek služiti slabejšemu. Kaj je tedaj primernejše, nego da mogočnejši in imenitnejši revnemu sočloveku življenje osladé in jarem olajšajo, sploh da ravnajo prijazno in ljubeznjivo.

Resnično je pa tudi, da malo ljudi ima plemenite misli in lepa čustva, da vse to je dedšina manjšine prebivalcev sveta; res je pa tudi, da je velika večina skoro rojena za službo, da mora imeti koga višega, ki jej zapoveduje. Temu vzrok pa ni samo v natornih darovih, ampak v različni izreji in v naših popačenih časih. Neizmerno veliko potreb ima zdaj človek; in to ga dela odvisnega. Vedno tekanje po zaslužku in vživanju rodi nizke strasti, sili nas, da zberačimo, kar se nam dozdeva potrebno k življenju, ko bi se nam z zmernostjo in treznostjo odprli lahko obili studenci čednosti in svobode.

## 2.

Da-si ravno so premnogi ljudje topi višim čustvom, vendar mnogi priznavajo velikodušno ravnanje, niso slepi do prave vrednosti. Ne zanašaj se pa na spoštovanje in nagnjenje, ne upaj prostovoljne pokorščine pri tistih, ki so ti podložni, če se čutijo, da so boljši, modrejši in spretnejši od tebe, ali če vedó, da jih bolj potrebuješ, kakor oni tebe; če grdo ž njimi ravnaš, slabo plačuješ za imenitna opravila, prilizovalce med njimi raji imaš kakor odkritosrčne, zveste služabnike; če se morajo sramovati, da služijo možu, kterega vsak sovraži in zaničuje; če več zahtevaš, kakor bi sam storil na njihovem mestu; če se ne pečaš ne za nravni, ne za telesni blagor, ali jih tako pičlo plačuješ za delo, da obupajo, ali te morajo goljufati ali vsaj nimajo nobene vesele ure; če se ne ogledaš na njihov telesni stan, in jih zapodiš, kadar so stari in slabotni; če jim dovoljuješ le malo počitka in spanca; če morajo na-te čakati v trdi zimi in v grdem vremenu čez

polnoči, ko se ti nasladno in razuzdano veseliš; ali če si zarad nežne prevzetnosti vreden njihovega zasmehovanja, ali če jih v jezi zmerjaš, ali če jim ne privoščiš lepe besede, naj ti strežejo še tako pazljivo; — vse to ne rodi spoštovanja in ljubezni tvojim služabnikom.

Odkritosrčnost, poštenost, človekoljubje, doslednost v djanji, to so gotovi pripomočki, ki nam pridobivajo splošno spoštovanje, vzlasti pa nagnjenje tistih, ki so nam podložni, ki nas vidijo pri dobri in slabi volji brez prikrivanja, katerim se tedaj dalj potajevati ne moremo. Resničen je stari pregovor: „kakoršni gospodarji, taki posli.“ To se vé velja o poslih, ki vže dolgo služijo v hiši in so navzeli se duha domačega navadnega življenja. Širokoustni sluga služi večidel bahastemu gospodu; pohlevna gospoda ima uljudne posle; pri tihem in pametnem gospodarstvu te sprejmejo čedni in pridni ljudje; prepirljivi hlapci in razuzdane dekcle so doma tam, kjer se gospoda vedno prepira in nesramno živi. Dober izgled je tedaj najgotovejši pomoček izučiti si pametne in rabne posle.

### 3.

Kakor je svetovati prijazno in ljubeznjivo ravnanje s služabniki, potrditi se pa ne more, da bi jim razkazovali vse slabosti, zaupali jim velike skrivnosti, ali s preveliko plačo navadili jih na razuzdano življenje. Tudi lahko obudimo v njih nagnjenje do goljufije, če jim ne dajemo dosti opravil, vse prepuščamo njih volji, celó gospodarstvo v hramih in kletih; ali se spozabimo, če sami odpahnemo od sebe vso oblast in veljavo, in smo jim preveč zaupljivi. Med sto ljudi je komaj eden, ki napačno ne bi rabil take prizanesljivosti. Pa tudi ni to pomoček k temu, da bi nas ljubili posli. Blagočutno, resno, postavno, vsegdar enako vedenje, ki pa ne smé biti mržeče in prevzetno, — dobro natančno, ne preveliko plačilo, ki je primerjeno imenitni službi — ostra natančnost, če je treba opomniti na red — ljubezen in dobrotljivost, če prosijo pohlevno kaj pametnega, — tudi nedolžno veselje se jim sme dovoliti. — razumna, modra razdelitev vsega dela, da jih ne preobložimo z nepotrebnim delom, z opravili nečimurnega

veselja; pa tudi ne trpimo, da bi leni postopali; opominjajmo jih, naj tudi sebi kaj delajo, da imajo čedno in pošteno obleko, in se kaj posebnega navadijo; — očetovska skrbljivost za njihovo zdravje, za pošten zaslužek in nravno vedenje: — vse to so najgotovejši pomočki dobre in zveste postrežbe in ljubezni služabnikov.

## 4.

Hišni oče ima pravico resno opominjati posle, da spolnujejo dolžnosti, pa nikar naj nas ne zapelje prevroča kri, da bi pitali z grdimi, surovimi imeni odrašene posle, ali celo besede potrjevali z neprijaznimi udarci. Moder mož bo rabil moč le zoper moč; nikdar ne bo grdo ravnal s takim, ki se ne smé braniti.

Še hujše je, če ubogim poslom odtegnemo nekoliko prihranjenega plačila, ker so kaj malega pregrešili n. p. kaj ubili. Boljše je, da imajo posli toliko zaupanja do nas, da sami povedó, če se je po njihovi krivici v hiši kaj pogubilo ali potrló, in potem koj nadomestimo, kar se je zgubilo; naj se domače hišno orodje nikoli ne zmanjša. Ako pri dvanajstih čašah, krožnikih, kozarcih le enega manjka, ne pazi se več tako skrbno na druge in kmalu zgine vse.

## 5.

Posli navadno nimajo za tatvino tega, če kaj malega zmikajo pri jedilih, kavi, sladkorji in tacih rečeh. Kakor je to napačno, vendar je tudi dolžnost gospodarska odvaditi posle take zmikavosti in odvzeti jim priložnosti. Dve reči ste pri tem kaj imenitni: najprvo naj gospoda sama sveti z lepim izgledom zmernosti in premagovanja samega sebe, in potem naj sama prostovoljno včasih podari poslom take oblizke, da odvrne skušnjava, ki se izbuja ravno s takimi oblizki.

## 6.

Še nekaj malega o vedenji služabnika do gospoda: Kdor služi, izpolnuje naj zvesto dolžnosti svoje; raji naj več stori, kakor premalo: dobiček gospodov naj mu bode kakor njegov: opravlja naj opravila v takem redu, da mu

nikoli ne bo težko opravičiti svoje gospodarstvo; naj ne rabi napačno zaupanja gospodarstva, naj ne odkriva napak in pregreškov tistega, čegar kruh jé; naj ne prestopa meje spoštovanja tistemu, komur ga je podvrgla osoda, bodi si iz šaljivosti, bodi si iz nevolje; sam pa naj se tudi tako vede, tako pametno, da gospodarju nikdar še v glavo ne pride, da bi ga zaničeval ali ga rabil za hudobne namene; gospodar ga bođe spoštoval kakor pametnega človeka, da-si ravno je naredila med njima velik razloček osoda. Naj ga bleščeča zunajnost ne premoti, da bi premenil svoj stan, naj premisli, da povsod so neprijetnosti in sitnosti, ki jih od daleč ne vidimo. Ako ima pa nesrečo tudi s poštenim in previdnim ravnanjem, da služi nehvaležnemu, hudemu, nepravičnemu gospodu, naj potrpi, če tudi vsa krotkost njegova ne pomaga, naj ne mrmrá čez nepotrpljivo ravnanje, dokler se ne more odtegniti. Ako si pomagati more, naj stopi drugej v službo, pa naj molčí o tem, kar se mu je slabega zgodilo, naj opusti vse maščevanje, opravljanje, grdenje in klepetanje. Zgodi se tudi lahko, da njegovo razžaljenje čast zahteva očitno in sodnijsko opravičenje zoper mogočnega zatiralca; takrat naj govóri trdno in brez zvijač, naj zaupa na dobro reč, na Božjo in človeško pravico, naj ga ne plaši strah do ljudi, naj ga ne straši revščina, da le reši svojo čast, ko bi mu tudi vse pobral mogočni hododelec.

### g.

Kako naj se vedó sosedje?

### 24.

Gotovo je, da imamo tudi neke dolžnosti do hišnih gospodarjev, sosedov in do tacih, ki z nami v eni hiši prebivajo. Prav prijetno je v mestu in na deželi, če imamo ljubeznjive, dobre sosede, s kterimi moremo kako prosto in prijazno besedo spregovoriti, kterim smemo marsikaj zaupati. V človeškem življenji so često prilike, v kterih nam je velika dobrota hitro pomagáanje. Če se spočívamo resnega dela, ali če nas tlačijo skrbi in nadloge, kako hrepenimo po dobrem človeku, in kako tolaživno je, če

nam ga ni treba iskati daleč. Zato naj nihče ne zanemarja sosedov, če so le količkaj priljudni in dobrohotni. V velicih mestih je res posebna šega, da nočejo vedeti, kdo prebiva v tisti hiši. To je kaj pusto in neslano, in zakaj bi moral človek le zunaj hiše iskati družčine, morebiti kako uro daleč peljati se, da si otrese dolgičas, če more ravno to dobiti doma pri dobrem človeku; in ali je treba celo mestó preletati, da mu kdo skaže kako ljubav, ko bi mu jo ravno tako rad storil domači sosed, če bi si prizadeval pridobiti njegovo prijaznost in zaupanje.

## 2.

Tudi smo dolžni male postrežljivosti ljudém, ki ž njimi v eni hiši stanujemo, ali katerim ravno nasproti so naše stanice, ali katerim smo sosedje. Take postrežljivosti so sicer majhene, pa vendar nam ohranijo ljubi mir in sami se priljubimo družim, in zato jih nikar ne zanemarjajmo. Take so: da opuščamo ropotanje, razbijanje, razgrajanje v hiši, ali da pozno po noči z vratmi preveč ne loputamo, da ne gledamo skoz okna v družih sobe, da ne mečemo ali razlivamo v tuja dvorišča in tuje vrte in kar je več tacega.

## 3.

Nekteri ljudje so tako surovi, ter mislijo, da ni treba kar nič varovati najetih stanovanj, vrtov ali hišnega orodja, in da je v odločeno najemnino všteto bilo tudi poškodovanje in pokončanje. Sicer je časih res, da se v najemnino vse to všteva, vendar pa omikani mož ne more imeti veselja nad samovoljnim, ukljubnim pokončanjem tacih reči, ki niso njegove, s čemur druge žali in sam sebi nakoplje zaničljivost in sóvrašтво. Kajti kmalu je znano, če smo natančni v plačevanji, uljudni in postrežni, zraven pa redni in čedni, prepustili nam bodo stanovanja raji in po nižji ceni, kakor imenitnejšim in bogatejšim.

## 4.

Če pa med prebivalci ene hiše, ki morajo zmirom skupaj živeti, navstane turobnost in zlovolja; skrbimo, da

se vse hitro razjasni, kajti nič ni težavnejšega, kakor živeti v prepiru z osebami; ki bivajo pod eno streho.

## h.

### Ktere dolžnosti imata gostilnik in gost?

#### 1.

V starih časih je bila gostoljubnost v visoki časti. Še sedaj se ponašajo ž njo zlasti slovanske dežele, kjer je šega še priprosta, mehkužnost skoro neznana; v tacih krajih je gostoljubnost še sveta.

V mestih pa je blišččča olika izpodrinila staro vrlo poštenost; gostoljubnost se opira na pravila uljudnosti, ktere vsak po svoji lastni volji več ali manj spoznava in spolnuje. Tudi se smé prizanesti, da je tako, ker gizdavost in potrata vedno raste, ker se tolikrat napačno rabi človekova dobrosrčnost, zato je treba previdnosti, treba je bolj natančno pogledati in preiskati koliko premoremo, predno vsakemu postopaču in prijaznemu zaplečniku odpremo hišo, kubinjo in klet. Kdor iz neumne nečimurnosti preveč stori, vari sebe in druge: sebe, ko zapravlja premoženje, ktero bi mogel boljše porabiti; in druge, ko le vse dela iz baharije pod lažnjivim imenom gostoljubja.

#### 2.

Kar moremo gostoljubnosti darovati, dajmo z dobrim srcem in s prijaznim obrazom. Ko gostujemo tujca ali prijatelja, kažimo manj blišččbe, ko pravega reda in dobre volje; tuje potnike si kaj hvaležne storimo z gostoljubim sprejetjem. Ni jim na prostem dragem kosilu, ampak na tem, da pridejo v dobre hiše in tako imajo priliko, da se podučé o rečéh, ki so namen njihovega potovanja. Gostoljubje do tujcev je posebno priporočno; ne bodimo zbegani, če nas kdo nenadno obiše. Nič ni popotniku neprijetnejšega in težavnejšega, kakor če zapazi, da gostilniku silno težko iz rok gré, kar mu daje, in da vse dela le iz uljudnosti, ali če več trati, nego premore, če neprenehoma na uhó šepeta ženi ali poslom, ali se ž njimi krega, kadar skleda ni prav postavljena, ali se je



kaj pozabilo; če sam po hiši sem ter tje leta, vse oskrbuje in gostu ne utegne reči ene zabavne besede; ali če mož rad daje, žena pa ubogemu gostu prešteje vsak košček in vsako žlico, ki jo v usta nese; ali če je tako malo v skledah, da mora primanjkovati vsem krog mize; ali če gostilnik in žena prav strašno silita jesti in piti, ali nam tako ponujata, kakor bi hotela reči: „Kosilo je tukaj, napolnite si tedaj želodec! Le prav nasitite se; imate potem nekaj časa dosti, pa ni treba vas zopet tako kmalu!“ naposled če smo priče domačega prepira in nereda. S kratka, lahko skazujemo gostoljubnost z malim, kar damo, in sicer bolje, kakor z najpotratnejšimi gostarijami. Veliko pomaga pri tem zabava. Znana naj nam bode umetnost, da govorimo z gosti o rečéh, ktere radi poslušajo; v veči družčini napeljati take pogovore, kterih se vsi z veseljem vdeležijo in pokažejo s tem svojo boljšo stran. Boječega spodbodimo, žalostnega razveselimo. Vsak gost naj ima priložnost, da govori o reči, ki mu je priljubljena. Razumnost in poznanje ljudi naj boste vodilo v posebnih slučajih. Človek mora le oči in ušesa imeti, in vidi brez težave, kaj je potrebno, in daje na znanje, da razume življenja lepo stran. Zato naj ne stavi skupaj ljudi, ki so si tuji ali celo sovražni, ki se ne razumé in ne vjemajo in se tako dolgočasijo. Vse to se mora pa tako zgoditi, da se ne dela nobena sila, kakor le toliko, kolikor je ljubo in potrebno gostu samemu.

Nekteri ljudje se najbolj kratkočasijo v velikih družčinah, drugi so najraji sami ali z malo domačo družino, in tu se najbolje počutijo, na to je tedaj paziti. Vsak, kdor je dalj ali manj časa v tvoji hiši, in naj si je tvoj največi sovražnik, naj je varen pred vsem razžaljenjem in preganjanjem, kolikor je na tebi. Vsak naj se čuti prostega pod našo streho, kakor pod svojo; naj hodi, kamor hoče, naj ne letamo v vsak vogel za njim, če hoče morebiti sam ostati; ne zahtevaj, da za pogostovanje vse kratkočasi, in s tem poplača, kar je škode napravil; dalje naj ne prenehamo, kar se tiče postrežnosti in pogostovanja, ako bi se tudi prijatelj mudil dolgo, morebiti predolgo,

zato naj bode vedenje in ravnanje vže v prvih dnéh tako, kakoršno more tudi pozneje biti.

## 3.

Pa tudi gost se mora ozirati na gostilnika. Star pregovor pravi: „Riba in gost nista dalj dobra ko tri dni v hiši.“ Sicer ima to pravilo marsikak izjemek; vendar je pa toliko resničnega v njem, naj prevdarimo in zapažujemo, koliko časa smo prijetni v hiši pa nikomur v težavo. Nismo vedno enake volje, domače reči niso tako vravnane, da bi goste radi videli pri sebi ali dlè imeli pod streho. Ljudi, ki preveč gosposko in obilno ne živé, ne obiskujmo nenadno, ne vabimo se sami. Možu, ki nas je gostoljubno sprejel, naj bo plačilo njegove dobrote, da mu smo kolikor mogoče malo nadležni. Ako mora gostilnik govoriti s svojimi ljudmi, ali opravlja sploh domača opravila, naj se gost tiho umakne, dokler óni ne skonča. Pohlevni gost se bode ravnal tiho in mirno po hišnih šegah, sprejel navade gostoljubne družine, kakor bi bil njen ud; ne bode zahteval veliko postrežbe, zadovoljen bode, ne bo se vtikal v domače reči, ne bo s čmernim obrazom žalostil drugih, zasmehoval ne bo gostilnika in gostovanja, če je kje kaj napačnega bilo in se sploh godilo v hiši.

## 4.

Gostilnik in gost se dandanašnji sploh često vidita, da-si ravno ni več stare, prijetne gostoljubnosti med omikanim svetom. Beseda gost ima širji pomen, kakor kdaj, — in zato se nam ne zdi napačno, ako obrisamo nekoliko natančneje sedanjega sveta šege pri zajutrekih; velikih kosilih, dalje tudi šege pri obiskovanji in sploh v družčinah. Sicer je bilo vse to vže povedano, pa bolj splošno; zdi se nam pa prav ukrenjeno, ako nekoliko obširnejše govorimo o teh rečeh, vzlasti na korist mladim ljudém, ki so še malo svetá poskusili, in hočejo vsaj nekaj ličnosti pridobiti, da bi se jim nihče ne posmehoval, kar se tako mnogokrat zgodi. Vse te šege hočemo prav na kratko pregledati, da se v spomin vtisnejo le najiminitnejša pravila; vse drugo bo nadomestila lastna zdrava pamet, dopolnila večletna skušnja.

## 5.

Zgodí se, da sami napravimo zajutrek, ali smo pa povabljeni na tujem kraji. V obéh primerljajih so navadne posebne šege, ki se ne morejo odriniti z molčanjem.

Gostov ne sprejemamo v najlepši slovesni opravi, pa tudi ne v sami domači obleki. Čedno in lično bodimo opravljeni, pa vendar tako, da je znati, da je jutranja obleka.

Hišna gospa ali najstareja hči, ali če teh ni, kaka druga gospa sprejme nalogo, da služi gostom; sama pa ne prenaša čašic. Napolni jih z jutranjo pijačo, služne osebe pa jih raznašajo gostom.

Omizje bodi tenko, praznje in po novi šegi. Kozarci in čaše so izbrani po najnovejem okusu.

Če so pri mizi samo moški, natočijo si ali sami, ali pa stori to sluga na pristranski mizi.

Ako so pa tudi gospe zraven, vzamejo jim gospodje prazne čaše iz rok, če so postrežniki nepazljivi, in denejo jih na stran.

Gospé sedé, gospodje stojé navadno. Po zajutreku še le sedejo in zabavajo družčino.

Zajutrek ni tako obširen, kakor kosilo opoldne, tedaj ni ličnosti nasproti, če kdo gori in doli hodi, vzlasti če se zajutrkuje na vrtu ali v vrtni dvorani. Vendar se noben gospod ne smé predrzniti, da bi se z gospo odtegnil očém pričujočih.

Ako smo povabljeni k zajutreku, ne hodimo v bliščeči krasoti, ampak v čedni jutranji opravi, ki je primerna letnemu času.

Bodi nam še tako ljuba kava, šokolada, čaj, zavreto vino, zahteva vendar uljudnost, da smo zmerni, in ne vzamemo več kakor dve čaši.

Nespodobno je pomakati veliko peciva ali prevelike kosce, napolniti z drobivci čašo ali celo usta, da tako prav za prav bolj jemo, ko pijemo.

Vrhna čaša naj se ne postavlja na pokrito mizo. Toliko časa držimo v rokah vrhno in spodnjo čašo, dokler nismo izpili. Najbolje je, če pustimo vrhno čašo na spodnji,

spodnjo z levo roko primemo, z desno pa za roček vrhne in tako počasi in s prenehanjem nosimo k ustom. Menim, da sploh lična šega ne prepoveduje, da zlivamo pijačo v spodnjo čašo in jo ohladimo; šokolado in enake gosteje pijače se nikoli ne zlivajo v spodnjo čašo.

Ne posrkajmo vse do zadnje kapljice, ali da bi morebiti še rabili žličico in postrgali okrajke.

Previdnosti je treba, da s čašami ne delamo ropota in šuma, ali da nam ne pade žlica ali celó čaša. Ako se nam je morebiti zgodila ta neprijetnost, da smo kaj ubili, ne žalimo gostilnika s preveliko in skoro obupno žalobo. Prosimo prisrčno odpuščanja, pa ne bodimo vsi zmedeni zarad tega.

Ako je govorjenje o porcelánu ali o srebernini, pametno hvalimo posestnikov dobri okus, pa ne čudimo se na glas. Posestnik naj nikdar ne govori o dragocenosti ali lepoti svojih posod.

Zajutrkovanja čas naj ne traja dolgo. Dopoldnevna opravila so navadno glavna in najimunitnejša opravila, zato jim ne smemo odtegovati pravega, pristojnega časa.

## 6.

Nekaj o vedenji pri večih pojedinah in gostijah.

Jed diši veliko slajše in prijetneje, kadar je v družbi prava ličnost in gostovalec sam kaže dobrovoljnost in živahnost in se sploh vesti zná med ljudmi. Pri pojedini je mnogo prilike, da pokažemo omikani um in olikano vedenje, da smo potem ali priljubljeni in všečni ali pa tudi smešni in spotikljivi. Tu priobčimo nekaj pravil lepega vedenja:

Ko smo povabljeni k gostiji, pridimo na tanko o napovedanem času; ne prezgodaj, kar je vabilcu sitno in težavno; pa tudi ne prepozno, kar je kaj nespodobno, da mora nas čakati družčina.

Po svojem stanu pridimo dobro in okusno opravljene, s tem dajemo na znanje, da spoštujemo nazoče goste.

Nasproti lepemu vedenju je, ugovarjati zoper odkazani prostor in sedež; k večemu naznanimo lično pa kratko, da spoznamo in vemo ceniti posebno počastitev,

ako se nam je kaj takega pripetilo. Ne vsedajmo se prvi, ampak še le takrat, ko je sedel najminenitnejši, ali domača gospá, ali gospa, zraven ktere bomo sedeli.

Prtič pogrnimo pol odgrnjen na koleno, pa glejmo, da ne pade na tla. Vtikati prtič v gumbnico, ali morebiti celo pod brado v zavratnik ni več navada.

Pri mizi se ne dajmo predolgo prositi; dovelj je, da zraven nas sedečim gospém prepustimo čast, da se prej preskrbé. Premnogo jedí ne pokusiti, ni hvalevredna pohlevnost in je priprosto.

Domačega gospoda ali gospe ne spravljaj v zadrege s tem, da bi s prtičem brisal žlico ali celó krožnik. Bilo bi znamenje, da ne zaupamo njuni snažnosti ali jima v tem očitamo, da premalo pazita na služabnike.

Nespodobno bi bilo, ko bi prvi hoteli jesti. Počakajmo, da so vže drugi krog nas začeli.

Če se nam ukaže, da predlagamo in delimo jedi, ki pred nami stojé, zgodi naj se opazno in snažno, ne prehitimo se, ne predlagajmo preveč, in ravnajmo tako, da bode prav razdeljeno. Vsi obroki naj bodo enako veliki, in skrbimo, da vsi prejmejo. S prsti se ne dotikajmo jedí.

Gospo, ki pri nas sedí, moramo kratkočasiti. Nem sosed jej je nestrpljiv, in po sedanji šegi ima pravico, da jo prvo gospod ogovori.

Vsako jed jej prvo ponudimo, in skrbimo, če ne strežejo slugi, da dobí najboljši košček; izbrati za se najboljši košček, je silno nespodobno in očitljivo. Vsak naj vzame, kar mu je ravno pri roci, ne polagaj nazaj nabodenega koščeka, da bi si družega izbiral. Naj gleda vsak, da ne vzame prevelikega obroka; če je pa vže storjena napaka, česar nismo vselej krivi, naj nikar nazaj v skledo ne denemo, kar je nam preveč. Pustimo na krožniku.

Ne snažimo s prtičem žlic, nožev, vilic, če niso več čisti; žlico pustimo na krožniku, pa je ne potegnimo skozi usta; pri odličnih pojedinah se že tako često premenjavajo. Sploh pa pazimo, da tega orodja ne bomo preveč umazali, da ne napravimo ž njim madežev na omizni prt in prtiče, ali da ust in prstov ne onesnažimo. Sol se

jemlje z nožem, se ve da snažnim, ne pa z žlico, vže celo ne s prsti.

Če podajamo skledice z juho ali z drugimi takimi jedili, obrnimo jih vselej tako, da bo ročaj ali žlica v skledici na tisti strani, ki je najpriročnejša tistemu, komur podajamo. Če postavimo spet na mizo, naj bode priročno obrnjena najimenoitnejšemu, in sicer tako, da bo enakomerna z drugimi skledami in z drugim namizjem.

Ne mislimo, da moremo vzeti vsega, kar se nam ponudi; pokazali bi se s tem požrešni, sladkosnedni in sploh malo olikani. Jejmo in pijmo zmerno, ne napolnimo ust preveč, ne glodajmo kosti, ne razrezujmo, kar je na krožniku, vsega na enkrat v pripravne grižljeje; to kaže nespodobno lahkobnost ali volčjo lakoto, da-si ravno je ta šega še marsikje navadna. Ne jemljimo več solat ali obar skupaj. Pa tudi ne bodimo prebojazljivi, ne zametujmo preveč reči; lepa šega ne zahteva, da smo lačni in žejni.

Nikoli ne kažimo, da nam ta ali óna jed posebno diši, take malenkosti ne smejo zbuditi prevelike želje.

Nektera jedila zahtevajo posebno, njim lastno priročnost, n. p. raki, artičoke. Če nam ni znano ravnanje, pogledjmo prej na druge, in posnemajmo njihov izgled.

Pri jedi rabimo ravno tako levico, kakor desnico. Nerodno je tudi in sosedu često težavno, če predevamo vilice iz levice, ktera jih je rabila, v desnico, da jed v usta prinesemo. Nesimo tedaj jed z levico ravno tako pristojno k ustom. Zdaj je cele nekterim navadna šega, da vse jedi, ktere razrežemo z vilicami in z nožem, z levico k ustom nosimo, in pri tem si vsak košček posebej odrežemo. Nož in vilice, ko jih več ne rabimo, položimo na odmenjen podstavek pri desnici.

Varujmo se, kolikor mogoče, da z nožem ne škripeljemo po porcelanastih krožnikih. Kterih reči ne moremo razdeliti, te pustimo nerazrezane na krožniku. Stegati po kostéh ali kaj takim je neprijetno, mnogim celo nagnusno.

Jejmo previdno tudi zato, da ne pade nič na tla, da nič s krožnika ne zdrsne, škropne, da se kaj ne prelije ali prevrže.

Če se posebno podaja kaka jed, ktere je malo v skledi, ali ki je silno redka, vzemimo le prav malo, ali pa tudi nič, da prepustimo drugim, ki posebno to cenijo in čislajo.

Če se prinese kaka jed, ktere še nismo jedli, ne dajmo tega spoznati, temveč tako znana naj nam bode na videz, kakor bi to bili vže večkrat jedli.

V malih družčinah, kjer gostilnik na tanko pregleda goste, ne dajmo spoznati, da nam ta ali ona jed ne diši. S tem spravimo moža v zadrege in lahko se zgodi, da se mu otemni jasno obličje.

V družčinah, kjer je vse bolj napeto, nikoli ne zahtevaj v drugič kakove jedi; v večih in prostejših krajih smemo biti vže nekoliko predrznejši, in mignimo za to slugu. Če pa sluga drugič okoli nosi, ni se treba nič premišljevat, temveč vzemimo še enkrat.

Če hočemo čez mizo kaj imeti, n. p. kruha, vode, vina, soli, obrnimo se do služabnikov; naznanimo tiho svojo željo ali z znamenjem, najlaže pa takrat, kadar nam kaj podajajo. Nobene jedi prej ne želimo, dokler se ž njo ne služi imenitnejšim in starejšim osebam. Če pri gostiji nihče ne streže, obrnimo se do tistega, ki je najbliže sklede in ravnajmo prošnjo po častitljivosti tiste osebe, do ktere se obračamo. Prošnje, ki so nekako dvomne, štejejo se za najspodobnejše, n. pr. „Bi-li bili tako dobri, — bi-li smel prositi, da dobim sol, skledo, steklenico ali buteljo.“

Nikoli ne predlagajmo drugim z lastno žlico, z lastnim nožem ali lastnimi vilicami, ampak izprosimo si orodje od tistega, kteremu strežemo, ali mignimo slugu, da prinese čisto, osnaženo orodje.

Pri mizi bodimo sicer postrežljiv družnik, nikoli pa ne sluga; ne znašajmo, ne pobirajmo krožnikov, pa tudi sami ne vstajajmo.

Kolikorkrat se nam krožnik podaja, vzemimo ga; ne bodimo tako uljudni, da bi se ga branili, češ da je

dosedanji še čist; tudi se ne zahvaljujmo slugu, ki premenjava krožnike.

Sploh pa naj bi bila vpeljana šega, ki je v odličnih družčinah vže povsod v navadi, da se po vsaki jedi noži in vilice ravno tako spremenjavajo, kakor krožniki; kajti gotovo niso čisti, in sploh je zoper lični okus, če prepuščamo gostom še to malo, kar je treba osnažiti.

V sedanjem času smo pogostoma povabljeni, tudi na pojedine, kjer se pijača posebno priporoča, vzlasti na deželi in v nekterih meščanskih družinah. Ta reč je res nekako težavna, ker posebna, bistvena skrb mora biti vsakemu, da ne zanemarja zdravja in treznosti, na drugi strani pa lahko silno motimo veselja sladkosti, če v družini spoznajo, da ne maramo, kar oni delajo. Pomagajmo si z majhnimi zvijačami; prilijmo, da drugi ne zaznajo, vode vinu; ne pijmo vsako vrsto vin, ki so tam; zagotovljajmo jim, da bomo vže pozneje dohiteli, kar zdaj zamujamo; izgovarjajmo se, da ravno danes nismo prav zdravi in da vinski bratci ne ravnajo lepo, da o vsakem kaj tacega mislijo, naj jih tedaj nikar ne žali, če si prizadevamo ohraniti vso spodobnost, katero zahteva družinsko življenje. Časi pripustimo tudi nekoliko posmehovanja, ne izgovarjajmo se, temveč še sami pospešujmo tako šaljenje. Tu pa ne mislimo o družčinah, kjer se nedružnikom zdí prav, da kdo odide, ki ni vsaj nekoliko natrkan; govorimo le o vedenji med omikanim svetom.

Nepriстойno je polne kozarce nalivati; neokusno je in ponesreči se lahko, da oblijemo mizni prt in oblačila.

Kadar se pije na zdravje ali se glasé napitnice, odzdravimo vselej, pa pijmo malo. Sploh pa moramo paziti na šege, ki so sprejete v tej ali oni družini. Imenitnika ne silimo sami, da trčne; sploh raji pričakujmo, da drugi ponudijo; ponudbo táko pa moramo vselej sprejeti z vso uljudnostjo. Sploh pa je trkanje dostojno le v zaupnejših družčinah, in tudi tu naj bi ostalo, vzlasti, če se prepo-gosto rabi.

Nikoli ni dovoljeno nam kakor gostom, da prvi nazdravimo, tudi v družčinah ne, kjer se na zdravje pije. To je reč gostilnikova. Odzdravljanje prepuščajmo imenit-



nejšim osebam; če smo pa sami ta oseba, ne odlašajmo dolgo. Napitnici, s katero komu nazdravimo, ne smemo pritakniti imena družega človeka, da potem tudi tej velja. — Pravilno ne bi smeli piti, če nam družčina napije zdravico; pač pa se zahvalimo precej na to za počeščenje, in pijmo sami na zdravje družčine. — Marsikterikrat so pa take zdravice in napitnice pristudne temu ali unemu, ker ga to sili več piti, kakor ravno mara; sili, da bistroumno in hitro odzdravi, kar pa vsak ne more in tedaj pride časih v hude zadrege.

Pri mizi imamo dosti prilik, da se skazemo uljudni, postrežni, pazljivi, naj tedaj nikar ne zamudimo kaj takega. Take uljudnosti so, da naglo priskrbimo gospém vode, vina, kruha, ali da ponudimo kako jed, ki pred nami stoji, komu, ki bi še rad kaj vzel, pa je prepohleven, da bi za-njo nagovoril.

Bodimo sploh posebno pazljivi na vse, kar moremo spodobno storiti aliboljšati. Ponudimo gospej svoj krožnik, ko bi pozneje svojega kakor mi prejela. Vendar pa ne bodimo s tako postrežljivostjo zopet presitni. Ko bi se gospa enkrat ali dvakrat zahvalila za to uljudnost, ne poskušajmo še enkrat pokazati to pazljivost.

Nepriстойno je, če imamo med jedjo kaj opraviti z lasmi, z nališpom, z obleko, ali da kihamo in hrkamo, da se spnemo z glavo nad krožnik sosedov, ali si kaj drobimo v juho, ali da krožnik na zadnje skoro omijemo, če nam je dišala juha, ali da obliznemo žlico, ali da v žep vtikamo sladkarije, ali da se z neznanimi sosedi vedemo prezaupljivo, in dr.

Silno nepriстойno je na dalje, če nam je zobotrebec ali nož ali vilice, še pravih, temu namenjenih zobotrebcev rabiti ni lepo. Če je pa le potreba, opravimo hitro to reč in spretno pokrijmo nepreokusno opravilo. Često se zgodi, da se po jedi gostom podaja zdravilna voda za usta; opravljajmo to neestetično opravilo naj spodobneje, kar moremo, in le kakor na videz.

Omikanec zaprè usta, ko zveči; tudi ne sreblja juhe tako, da drugi slišijo. Tudi ne govori in ne pije, dokler ima jedi v ustih.

Češpljeve, češnjeve peške, male koščice se ne smejo polagati na mizni prt; položé se krožniku na obrobek. Treba je precej pazljivosti, da se te reči spretno in spodobno spravijo iz ust na krožnik.

Nikoli ne razodevajmo misli, kakóve so jedí, ali kako so pripravljene. Le takrat je kaj tacega dovoljeno, ko bi hišni gospodar ali njegova soproga imela to slabost, da bi rada slišala hvalo o jedéh in pijačah. Če smo pa vprašani, povejmo resnico s tiste strani, kjer je najlepša.

Jasen, prijazen obraz naj nas spremlja k pojedini, pa naj bode ves čas naš tovarš. Bodimo zgovorni, ne pa blebetavi in žlobudravi; pazimo, da to, kar govorimo, vsakega zanima.

Nikoli pri mizi ne govorimo kaj tacega, kar bi moglo temu ali onemu veljati, le tudi od strani. O tej reči smo komaj dosti previdni, ker besede pri mizi slišijo navadno vsi nazoči.

Če smo sami gostilnik, dolžni smo sami sprejemati goste. Posebno imenitni osebi idimo naproti do stopnic, manj imenitne sprejmimo v prednji sobi, navadnega značaja goste pa pri durih sprejemne sobe.

Če imamo gosta, ki je še neznan drugi družčini, moramo ga predstaviti. Nazočim povemo njegovo dostojanstvo in imé, in če je naš sorodnik, naznanimo tudi to.

Gostilnik naj bode ves prijazen, postrežljiv in uljuden, naj se sploh tako vede, da mu je znati, kako prijetna mu je družčina.

Kteri so prvi prostori pri mizi, o tem so različne navade na različnih krajih in deželah. V imenitnih hišah so nedvomno tam, kjer sedi hišni gospodar ali hišna gospa, ko bi bil tudi eden teh prostorov zgoraj, drugi pa zdolaj. Po drugi navadi so najimenitnejši srednji prostori, ti so eden drugemu nasproti. Včasih sedi tam hišna gospa, časih hišni gospod, časih se pa pusti najimenitnejemu gostu. Tu določi le navada tistega kraja.

Če so gosti pri okrogli mizi, kar ne more biti pri številni družčini, tedaj je manj premišljevanja, kadar se odkazujejo in posedajo prostori. Vendar so v obednici sploh

tisti prostori prvi, kjer imamo oči oprte na obrdna vrata, v družbini sobi pa tisti, ki so najbliži sofe.

Vse mizno orodje naj bode lično napravljeno po naj-novejšem okusu.

Na gostilniku je, da skrbi družčini za prijetno zabavo. To dela na dvojni način; nekaj s tem, da govori samo o sploh vsem zanimljivih rečeh, o katerih tudi kaj pové vsak nazočih, nekaj s tem, da spravi blizo vkup osebe, ki se lahko zabavajo.

Zoper vso dostojnost je, siliti goste jesti in piti ali jih celó osebno ali po imenu na to opominjati. V splošnem enkrat jih opomniti, je največ, kar se more in smé storiti in še to se ne zgodi v prav odličnih družčinah; le v bolj zaupljivem vedenji se smé kaj tacega zgoditi. Gostje, se vé, pa zopet ne smejo zapaziti, da se vidi rado, če se velik kos nese z mize nazaj.

Če pazljivost vsakemu nazočemu posebno priporočamo, toliko večja dolžnost je gostilniku samemu. Povsod mora oči imeti, za vsacega gosta posebej skrbeti, če je treba, in sploh nikoli mu ne smé zmanjkati zabavnih govoric, ko zapazi, da družčina umolkne; varovati pa se tudi mora, da vedno le sam ne govori.

Če storí služabnik kakovo napako, naj to gostilnika nikar ne vznemiri in vzdigne, ali da bi ga celó glasno grajal. To naredí družčino strašljivo in spravi v hude zadrege; moti splošno veselje in pripravi v slabo imé razkačenega gospoda ali jezno gospó. Take napake, če je mogoče, naj še ne zapazimo, ali v največi mirnosti in tihoti poskrbimo, da se popravijo. Nepopravljive reči so sploh nepopravljive.

Gostilnik naj gostom predlaža najboljše kar more, in naj se varuje tudi na videz vsake skoposti.

Gostilnik je pri mizi vedno najzadnji, to se razume; najmanjši izmed gostov ima prednost pred njim.

Kar se tičeštevila, pripravljanja in zaporedne vrstitve jedi, naj se ravna po tem, kar je v znanih odličnih hišah navada, nekaj pa tudi po navadi tistega kraja in dežele; tudi ne bi bilo zoper lično šego, če se nekoliko gleda na zdravje, ko se zbirajo in vrsté jedila.

Od mize ne vstani, dokler ne začno vstajati tisti, katerih skrb je to; navadno daje znamenje hišna gospá.

## 7.

V družčinah so vseh oči obrnjene na nas. Vsak posamesen ud družčine nas presoja. Kako potrebno je tedaj, da se v družčinah taki pokažemo in tako vedemo, da se ne zamerimo.

Kakoršna je družčina, v katero pridemo, ali je bolj ali manj imenitna, takošno mora biti tudi oblačilo in vedenje. V imenitnih družčinah bodimo primerno krasno oblečeni; manj krasno, pa vendar okusno in izborno v manj imenitnih. V onih naj se nam bere več slovesnosti in dostojnosti na obrazu, v teh smo prostejši, zgovornejši, priljudnejši, pa vendar ne smemo žaliti dostojnosti in spodobnosti.

Družčina naj nas ne čaka dolgo. Pridimo brez kakih posebnosti, in odídimo tako; pa ni treba slovo jemati, če je družčina velika. Tako ne motimo reda, ne spravimo nikogar v zadrege, da posebno pazi in pozdravlja, in hišnemu gospodu in njegovi gospej odvzamemo trud in potrebnost, zahvaljevati se za obiskanje. Vendar pa povejmo kacemu prijatelju ali prijateljici na tihem, da hočemo oditi, da ta lahko pové, če bi se vprašalo po nas.

Prednost pred nami imajo gospé, stareji ljudje, vzlasti siva starost, ko bi bile osebe tudi manj imenitne, kar se tiče dostojenstva.

Nazočim še neznane osebe predstavljajmo spodobno, in lepo je, če se more zgoditi, da pridenemo imenu še kako drugo prijetno besedo, ki povzdigne predstavljeno osebo; imenom sorodnikov pa se nič ne prideva. — Če imamo predstavljati dve osebi drugo drugi, imenuje se najprvo manj imenitna oseba, in potem še le se seznanj manjša oseba z imenitnejšo. Posebno imenitne osebe ne naznanjajmo družčini, kajti misliti se smé, da jo vsak nazočih pozna.

V družčini bodimo zgovorni; varujmo se pa, da ne bomo sami govorili. Napačno bi bilo tudi tega ali onega

v družčini posebno poviševati, ker s tem druge ne vedé ponižujemo.

Nikogar naj ne razžalimo s tem, da ne pripoznavamo njegovih resničnih ali domišljivih prednosti, da-si ravno nimajo nobene posebne cene.

Vpričo gospej ne govorimo nikoli ali silno redko o lepoti ali o odurnosti oseb družega spola.

V tacih prilikah naj se bolj pokaže naša priljudnost, kakor pa vednost in razumnost. Pripuščajmo raji drugim priliko, da govoré, nego da bi le sami govorili; vzlasti ne dajajmo na znanje, da hočemo ljudi opazovati in spoznavati.

Varujmo se, da ne bomo nepričujočih ljudi preveč in prenapeto hvalili, ker s tem lahko žalimo družčino. Taki izrazi bi bili: „Ni mu ga enacega, kar se tiče poštenosti, vednosti itd.“ „Najlepša, najbolj omikana gospa je v mestu“ itd. S takimi izreki obojamo vso družčino.

Če govorimo vsi družčini, ne obračajmo pogleda na posamesno osebo, temveč obračajmo pogled tudi na druge; najbolj se vé naj bode obraz obrnjen proti glavni osebi, ali tisti, ki je začela ta pogovor.

Nikomur ne šepetajmo na uho, vzlasti gospej ne. Nikogar ne nadlegujmo s svojo sapo, naj sedi ali stoji, in zato se drugim pretesno ne približujmo.

Ne govorimo brez velike sile v jeziku, ktereга vsak v družčini ne razume. Kajti to je dolgočasno pa tudi sumljivo.

Ne segajmo v besedo, ne ugovarjajmo kar naravnost, ali da rečemo: „to ni res,“ „vse to jaz bolje vé“ i. dr., ker s tem govornika v zadrege spravljamo in žalimo. Če hočemo naznaniti svoje dvombe o tej ali oni reči, naj se zgodi vselej spodobno. Če pa sami razodevamo svoje misli, nikar naravnost ne govorimo, temveč vselej tako, kakor da bi naše misli imela presoditi družčina sama. Sploh bodi v vsem našem govorjenji pohlevnost in nekaka nezaupnost do lastnih misli. Naj tedaj nikar drugih ne podučujemo, ali vse zatrjujemo z gotovostjo; rabimo besede in izraze, ki ne kažejo predrznosti in prevzetnosti, ošabnosti in svojeglavnosti, na pr.: „če se ne motim,“ „mislil bi,“

„kakor in kolikor sem slišal,“ „po mojih mislih, katerih si nikomur ne upam vrivati“, in dr.

Če morebiti kaj razkazujemo ali razlagamo, ogibajmo, se vseh izrazov, ki bi bili spotikljivi, na pr., svetlo, očitno je kakor beli dan;“ „da se to razume, ni treba, da bi bil ravno prav prebrisane glave;“ „kaj tacega razume vsako dete;“ „ob pamet bi bil, ko kaj tacega ne bi razumel.“ V veliko zadrego spravimo tacega, ki kake reči precej ne razume; pa pregrešimo se tudi zoper spoštovanje, katero smo dolžni drugim, in pokažemo previsoko mnenje o lastnih mislih in smešno svojglavnost pa tudi pomanjkljivost ličnih izrazov.

Pogled naj ne bode zamišljen in v tla obrnjen; to daje priliko, da o nas govoré; redki pa so taki pogovori, ki nam hasnijo.

Ko sedimo, naj ne boste nogi prenarazen postavljeni, ali podolgasto stegnjeni ali druga na drugi sloneči; ne naslanjajmo se, ne sedeči, ne stoječi; ne primikajmo stola mizi bliže z nogo in sploh ogibajmo se vsacega nespodobnega vedenja z rokami ali z životom, vsake prevelike zložnosti in lagote.

Varujmo se tudi skrbno napake, da bi v družčinah si popravljali obleko in drugo lepotičje, ali da bi še celo drugim kaj tacega storiti hoteli.

Ako smo v razgovoru in pride tretji zraven, seznamimo ga s predmetom, o katerem se govori, pa le kratko in potem nadaljujmo.

Če hočemo s kom govoriti na tihem, kar se smé zgoditi le redko in o posebno imenitnih rečeh, storí naj se v takem trenutku, kadar ravno drugi ne govoré, ali ko se druga družčina posebno živo zabava. Pa ko bi bilo tudi kaj smešnega, ne smemo se smejati, še smešnega obraza ne narediti, sicer bi mislili drugi, da se posmehujemo komu izmed družčine. Tudi naj pri takem pogovoru ne obračamo oči na koga, da se ne sumi kako posmehovanje.

Tudi proti nižim bodimo posebno uljudni. Saj ne zgubimo nič na časti, če tudi nižemu, ki nas obiše, ponudimo stol ali mu ga sami postavimo; ali če ni družega tujca, da ga postavimo na prvi sedež pri mizi in prvi

krožnik mu damo. Gostu se spodobi posebna pazljivost in uljudnost.

Le v ožih in prijateljskih krogih smé se ponujati in vzeti duhan, in še tu naj se zgodi le redko. Silno in povsod nespodobno je, če se nos prav pristrčno napolni, da je prav šumno in hrupno, kakor bi veter zabučal krog hišnega ogla, ali da se tolče prav pravilno in možato na tobačnico in kar je še enakega. Pred imenitne osebe se smemo prikazati le s čistim nosom, še redko naj rabimo robec, da si čistimo in čedimo nos, in takrat naj se zgodi kolikor mogoče tiho in s pobešenim obrazom. Osnažimo si nos, predno vstopimo, in duhan se ne jemlje v ličnih in imenitnih družčinah. Tudi se varujmo nagnusne navade gledati v nosni robec. Če se v moških družčinah ponudijo smodke, smemo res eno zažgati, pa moramo prav počasi kaditi, da se soba ne prenapolni dima. Glejmo, da ne bomo otresali pepela in isker, da ne poškodujemo obleke in hišnega orodja.

Prvi poklon v družčini se spodobi gospej ali gospodu hišnemu, potem se obrnemo do družih in jih tudi pozdravimo. Posebno imenitnim gospém poklonimo se globoko; poklanjati se pa po vrsti vsakemu bilo bi smešno, dovolj je, da druge z enim samim poklonom pozdravimo.

Varujmo se pljuvanja, vzlasi v sobah, kjer so tla opažena ali pregrnjena s preprogami. Sploh pa naj bi se ne pljuvalo v družčinah, in tega se lahko odvadimo, ker tudi zdravju ni koristno, da se izpljuvajo same sline. Če nam je pa to potrebno, naj se zgodí ne preglasno in kar mogoče naglo v robec, ali se pa vže prej bližamo pljevalniku in opravimo, da drugi ne pazijo na to.

Ako smo prišli peš v kako družčino, pazimo, da ne bodo čevlji oprášeni ali blatnasti. — Kožuhov, plaščev, vrhnih sukenj, dežnikov ne jemljimo seboj v sobo, puščajo se v prednji sobi.

Ko bi se zgodilo, da nam mnogo imenitnejša oseba ponudi pravico, da gremo prvi skozi vrata in vidimo v tem resnost, sprejmimo to čast s spodobnim poklonom, in reče se lahko: „Na vaše povelje, gospod!“ Če pa ni tako velika v dostojanstvu razlika, naj ne sprejmemo

te časti pregosto; prosimo, da imenitnejši spred stopa. Ako to odreče, nikar ne čakajmo, da se nam še enkrat ponudi; poklonimo se, in lahko pridenimo: „Vašemu povelju sem pokoren“; pa ostanimo potem pri vratih, in uljudnost zahteva, da mu pustimo predstvo. Take časti pa nikakor ne sprejeti, je malomeška navada.

Često se ponové marsikake napake, ki izvirajo iz nevednosti lepega vedenja, iz nekake ponižnosti, iz boječnosti, da časti, ki nam je na ponudbi, sprejeti ne maramo. Pravilo je, da sprejmemo, kar se nam zopet ponudi, ko smo enkrat vže odrekli, in da damo na znanje, da vemo ceniti tako počastitev.

## k.

### Kako se je vesti do dobrotnikov.

#### 1.

Hvaležnost je ena izmed najsvetejših dolžnosti in čednosti človekovih. Časti in spoštuj ga, ki ti je storil kaj dobrega. Ne zahvaljaj se mu samo z besedami, ki naznanjajo pristrčno tvojo hvaležnost, temveč poišči vsako priliko, v kateri mu moreš postreči in koristiti. Če pa nimaš take prilike, naj mu tvoje hvaležno srce pokaže posebno častitljivo in spoštljivo vedenje. Pa ne ravnaj vedenja natančno po velikosti prejete dobrote, temveč po dobri volji, katero je pokazal tvoj dobrotnik. Pa tudi potem naj ne neha tvoja hvaležnost, ko dobrotnika vže več ne potrebuješ, ali če so ga različne nesreče ponižale, z visoke stopinje, na kateri je stal, pahnile in pripravile ga ob vesnvanji blesk.

#### 2.

Nikar pa se preveč ne prilizuj, kar je tako zaničevalno, da si ali dobrote še prisladkaš ali za prejeto varstvo sužnjevaš in hlapčuješ hudobnemu človeku, kar je neplemenito. Kjer zahtevate dolžnost in poštenost, naj tvoja usta ne molčé o krivici, nobeno podkupovanje naj ne gluši resnice svetnega glasu. Dobroto vže s tem porrneš, če boš spolnoval pravega prijatelja svete dolž-



nosti; naj bi zgubil z resnično besedo tudi odkrilje, naj bi te imenovali nehvaležnika, povej dobrotniku, kar mu je potrebno in koristno, da sliši. Tudi naj si nihče ne šteje za veliko zasluženje, da te je dozdej visoko cenil, hvalil in posebno zagovarjal; — ako si bil tega vreden, spolnil je s tem le svojo dolžnost, ktere ne moremo odreči tudi neprijateljem ne; ako pa nisi bil vreden, pa ni ravnal kakor pameten in pošten mož, ki tudi svojih prijateljev ne smé poviševati nepravilno.

## 3.

Kaj neprijetno je, če smo komu dolžni seosebno hvaležnost, pa spoznamo potem, da je slab, hudoben, človek. Taki zadregi res odidemo, če kar najmanje moremo dobrot sprejemamo. Pa vselej ni to mogoče; in če pridemo res v take zadrege, da se hudobnemu človeku zavežemo, svetovati je, da ravnamo ž njim lepo, kolikor nam dopušča poštenost in modra resničnost, in da molčimo o njegovi hudobnosti; se vé, tako molčanje naj ne bo zoper splošno blagost. — Pa kakor je razloček med dobrotniki, tako je tudi med dobrotami. Nekatere male postrežljivosti so, da jih brez strahu in bojzljivosti sprejeti smemo tudi od najhudobnejših ljudi. Njihova krivica in slabost je, če kaj tacega više cenijo, nego je vredno. Če pa sicer prejetih dobrot ne moremo povrniti, pametno je in razumno, če jih raji ne sprejmemo.

## 4.

Način, kako skazujemo dobrote, često je več vreden, nego dobrota sama. Z lepim ravnanjem povišamo vrednost vsakega daru, z nasprotnim ravnanjem pa mu tudi odvzamemo vse zasluženje. Malo ljudi razume to ravnanje; le plemenita in čutiljiva srca je poznajo izvrstno, pa dado tudi priliko hvaležni duši, da pokaže notranja čustva. Dvakrat dá, kdor tekoj, o pravem času, prstovoljno in z veseljem daje. Pristrčno, zveličavno veselje je človeškemu srcu samemu, če more pripomoči k veselju svojih sobratov. Dajaj tedaj rad, pa ne razmetuj dobrot! Bodi postrežen, pa ne vsiluj nikomur postrežnosti svoje.

Ne misli na to, ali se bode spoznala in splačala tvoja dobrota. Posebno lepo ravnaj in vèdi se do taci, kterim si skazal kakóvo ljubav, da ne bodo mislili, da hočeš imeti plačilo za trud, ali bi čutili tvojo velikost, da si smeš več dovoliti proti njim, ker morajo molčati iz hvaležnosti. Često je lepše in plemenitejše, da ne sprejemamo povračnih dobrot od tistih, kterim smo jih sami skazovali; časi pa je zopet lepše, če ponudimo priliko, da se nam velike dobrote povrnejo z malimi postrežnostmi, ktere pa visoko cenimo, da velike zaveze presilno ne težé. Nikar ne odganjaj od vrat prosečih! Če te kdo nagovori za svèt, pomoč, dobroto, poslušaj ga prijazno in pazljivo; naj izgovori, naj potoži svoje nadloge, ne segaj mu v besedo, kajti nesrečniku dobro dé, če more izliti srčne stiske in težave.

## 5.

Gotovo pa nobena dobrota ni večja, kot poduk in omika. Kdor je kaj pripomogel, da smo modrejši ljudje, boljši in srečnejši ljudje; tak naj se zanaša na najprisrčnejšo našo hvaležnost, dokler nam teče po žilah goraka krvca. In če morebiti učenik ni vsega spolnil, ni vsega storil, kar bi zdaj zahtevali, ko je po mnogih letih naš um dozorel, ko je omika storila velik korak in napredek: pa vendar spoznajmo s hvaležnim srcem to, kar smo prejeli. — Pa koliko je sedaj neotesanih učencev, ki več ne poznajo starega učenika, kteri se je toliko let trudil ž njimi, kakor hitro zapusté šolske klopi, in gimnazijski in realkin prah otresejo s čevljev, da stopijo osnaženi te gnusobne sape na vseučilišča.

Splloh zaslužijo posebnega spoštovanja tisti, ki so življenje posvetili tako imenitni otroški odgoji. Resnično, naloga je težka, in sicer silno težka, narediti iz slaboumnih otrok omikane človeke; to delo je tako, da se ne dá povrniti z denarjem. Najmanjši vaški učitelj je imenitna in koristna oseba v državi, ako pošteno izpolnuje svoje dolžnosti, in ker je njegova plača navadno precej pičlo odmerjena, kaj je tedaj spodobnejše, nego da takemu primerno povrnemo trud in z nekterimi počastitvami oslaj-

šamo življenje, in olajšamo vže tako težaven jarem. Sramovali naj bi se ljudje, ki ravnajo z odgojiteljem svojih otrok kakor s poslom! Vsaj pomislili naj bi (če tudi ne čutijo, kako neplemenito je tako vedenje), kako neugodno je to mladostni omiki! Kako mora skelėti v dušo, ko odgojitelj v marsikteri plemeniti hiši sedi ponižen in nem pri mizi milostne svoje gospôde, ko si ne upa besede pri-tekniti kacemu pogovoru, ali postaviti se na enako stopinjo z drugo družino, ko se bolj čislajo mu podložni otroci, tujci in slugi — ko je vendar največi dobrotnik vsi družini, če spolnuje omenjeno nalogo zvesto in popolno.

## 1.

### Kako ravnajmo s sovražniki in trpini.

#### 1.

Nikogar ne žalimo nalašč; bodimo postrežni, pametni, previdni, naravnost brez vse zvijače; ne storimo ničesa, kar bi škodovalo bližnjemu, kar bi mu podrlo srečo; nikogar ne obrekujmo ali opravljajmo; zamolčimo raji vse hudo, kar vemo o sočloveku, če ne zahteva naša dolžnost ali blagost družih, da govorimo o kaj tacem. Ali morebiti ne bomo imeli potem sovražnikov? — Tega ravno ne; mirni pa smemo biti, da nismo prilike dali sovraštvu, če bi tudi zavid in hudobija nas preganjala.

Ni vselej na nas, ali smo ljubljani, na nas pa je vselej, ali smo češčeni. Splošna hvala, splošno ploskanje je precej dvomljivo znamenje osebne vrednosti, pa tudi ni potrebno; splošne časti ne morejo v srcu odreči poštenjaku še malopridneži ne, in prijatelj je treba le malo in srečen je človek na svetu.

Ako hočemo mirno in lahko živeti z ljudmi, naj si nikar ne prizadevajmo, da bi nas vsi ljudje častili kakor modre in dobre ljudi. Kolikor imenitnejše in očitnejše lastnosti imaš, toliko smeš biti gotovejši, da boš moral prenašati slabih in hudobnih ljudi zavidnost; tisti pa, ktere splošna množica časti, ti so navadni ljudje brez značaja, ali pa nizki prilizovalci in hinavci. Res ni težko pridobiti za-se tudi tistih, ki so nam največi nasprotniki, če

spoznamo njihovo slabo stran — pa to ni vredno poštenjaka; in naposled kaj mi je mar, če me ljudje ne poznajo pa vendar sovražijo, ker jih je preverila kaka stara babela, ktere neutrudni jezik vedno klepeče.

Ne pritožuj se, da te preganjajo sovražniki, kajti s tem si jih le pomnožiš; veliko je število boječih zaničljivih ljudi, ki se ne predrznejo očitno stopiti pred častitega moža, padli bodo na-te, ko te zagledajo nemogočnega in pobitega; in ti, da-si ravno so ništetni, bodo neprenehoma tvoje srce žalili z zabavljicami. Krepostni mož se mora sam braniti; pokaži pred svetom zaupanje v samega sebe in vsa truma malopridnežev bo odstopila. Mož, ki se kaže, kakor ne bi še spazil, da ga preganjajo od vseh strani, odgovarja večkrat na vprašanja, kako se mu godi: „Hvala Bogu! dozdaš še vedno dobro, nimam dosti prijateljev.“ Tak ima še vedno veliko časti in spoštovanja, tacega se bojé. Popolno zapuščenega, ki v sé vže več ne zaupa, pa vse suje, vse preganja; vsak misli, da ga smé teptati z nogami.

Če si razžaljen, naj te ne premaguje vroča ihta in surovost do sovražnikov, ne v govoru ne v pismu; in če se je hudobija in strast sklenila zoper tebe, ne zagovarjaj se, saj nič ne pomaga. Hudobne ljudi in opravljivosti najlaže premagaš, če se ne zmeniš za-nje; sicer bo že čas vse odkril ali pa se bo pozabilo.

Vedno enako, velikodušno vedenje in odkritosrčno ravnanje ti bo pomagalo do zmage. S takim orožjem se bojuj kolikor mogoče vsegdar zoper sovražnike; le maščevanja naj se ne bojé, ampak očitnega glasu, in nehalo bo preganjanje do osebe, kateri nikdo ne more odreči spoštovanja.

Če bi pa molčanje le večo predrznost vzbudilo, pokaži enkrat, kaj premoreš, če hočeš. Pa ne rabi nikakih zvijač; ampak obrni se proti njim pogumno, drzno, hitro, naravnost in očitno! Neverjetno je, kaj človek z dobro vestjo premore proti celi trumi tacih malovrednežev.

A spravne roke ne zavrzi nikdar! Pozabi vsa razžaljenja, akoravno se imaš bati, da tvoj nasprotnik se bo zoper tebe obrnil tekoj pri prvi priložnosti. Pa varuj se,

ne bodi nezaupljiv! Bolje je, da si v drugič nedolžno razžaljen, nego da enkrat razžališ moža, ki bi se rad s teboj spravil. Pa odpuščajmo tudi, če se nam ne ponuja pravna roka.

Tudi imamo priliko spoznati značaj človeka, ki nas je razžalil. Pazimo, ali nas bo prosil za odpuščanje? — in kako? — ali tekoj ali veliko pozneje? — očitno ali skrivno? — in zakaj ne precej pred drugimi ljudmi? — Ali iz trmoglavosti, nečimurnosti ali toposti? — Ali iz lahkomišljenosti ali iz zvijače? — Ali hoče olepšati napako ali izgovarjati se, da imá on prav? ali nas morebiti pusti, in celo gobezdá in razžaljence opravlja? — Vže v otročjih letih se spoznajo taki značaji.

Sicer je pa tudi res, da so nasprotniki naši največi dobrotniki, se vé, nehoté. Pokažejo nam v pravi svetlobi napake, ktere nam prikrivajo lastna nečimurnost ali potrpnost napačnih prijateljev ali pa malovredni prilizovalci. Nasprotnikov sramotenje nas osrči, da skrbneje iščemo hvale boljših ljudi, in ker prežé na vsako našo stopinjo, učé nas, da se varujemo in da prikrivamo vsako slabost.

## 2.

Često smo v zadregi, če se snidemo z ljudmi, ki so si sovražni, ko se skregamo z eno stranko, če smo dobri z drugo, ali pa sprema z obema, če se nepoklicani in neprevidno vtikamo v njihove zadeve.

Varujmo se pečati z dvema strankama, ki ste si nasprotni.

Če pa tega ne moremo, ker bi se morali iztrgati iz zaveze, v kateri smo dlè časa živeli, ravnajmo tako, da ne bomo vpleteni v njune prepire. Izrecimo željo, da se v pogovorih ne omeni nikoli ta reč. To se vzlasti zgodi, če se prejšnji dobri prijatelji skregajo in v sovraštvu živé. Drži se, kakor bi ti nič mar ne bilo, če ta ali oni te reči razklada in toži. Naj se tedaj zopet sprijaznita, ali naj ostane vedno sovraštvó; vendar ti ne bo zameril, kedar se mu krv ohladi, če na nobeno stran nisi nič svetoval.

Če se pa ne moremo iztrgati iz prepиров sovražnih strank, zdržimo se vse hinavske in boječe dvoumnosti, to je,

ne govorimo, če smo pri eni stranki, v zadrego oni, pa tudi ne sramotimo one; če ta stranka na to nagovarja; govorimo tako, kakor se spodobi spoštenemu, pravičnemu možu.

Še grje od te dvoumnosti je ravnanje tistih, ki v taki priliki sebi dobička iščejo, razprtije in prepir redé in na obéh stranéh z oljem gasé plameneči ogenj prepira.

Ko se pa ne bi mogli ogniti, da se ne odločimo za prvo ali drugo stranko, odločimo se za tisto stran, o kateri nam pamet pravi, da ima prav, ostanimo jej potem zvesti in stanovitni, naj vže bo, kakor hoče! Pa nikoli se ne ozirajmo na osebo ali prijateljstvo, prilizovanje in sorodnost, vse to naj odpade.

### 3.

Obrnimo nekoliko pogled na bolnike in trpine. Kdor je kdaj čutil, kaka tolažba je v bolezni, če imamo dobro, skrbno, tiho in usmiljeno postrežbo, temu bo ta reč imenitna. Skrb in postrežba se morate pa ravnati po različnih boleznih, s katerimi je bolnik obložen. Pa vendar nekaj se dá splošnega povedati.

V nekterih boleznih veliko pomaga k zdravju, če bolnika prijetno zabavamo, mu duha jasnimó, turobne misli preženemo; o družih je pa edino polajšilo mirni pokoj in tiha strežba. Tedaj moramo dobro ločiti, kakovo ravnanje je primerno.

Prepustiti pa moramo vsakega čustvu, ali je v hudih boleznih boljša postrežba plačanih strežnikov, ali skrbna, ljubeznjiva in nežna služba dražih prijateljev; kajti ti se lahko presilijo in so s tem bolniku nadležni. Plačane strežnike je izučila skušnja, vedó vsako reč prav prijeti, spolnujejo dolžnosti svoje natančno, hladnokrvno, neutrudljivo, ne zmenijo se za trme in čmernosti, ne trpé pri tujih bolečinah. Postrežni prijatelji pa so često nadležni iz prevelike pridnosti, niso dosti varni, ko nam kaj podajajo, izbudé v nas nejevoljó s premnogimi vprašanji; podvojé naše trpljenje s presilnim milovanjem, katero jim pa tudi na obrazu spoznamo; pri vsem tem nas trpinči misel, koliko z nami trpé, koliko veselih ur nam morebiti darujejo.

Če hočemo tedaj streči prijatelju, ravnajmo kakor vajeni strežniki, da bomo kolikor mogoče malo nadležni bolniku, da vse tako storimo, kakor se nam zdi, da mu je ljubo; ne bodimo nejevoljni, če je bolnik jezen, čmeren, prepirljiv. — Vendar se pa mož, ki na-se pazi, dosti lahko premaguje, in še celó v hudih boleznih se toliko zatajuje, da nepotrebno ne žali in muči oseb, ki mu skrbno strežejo.

Ne toži, ne jokaj pri bolniku, vzlasti če je mehkega srca in mu vsako tako milovanje razboli dušo.

Ne govori o rečéh, ki bi mu bile neprijetne še v zdravji, ne o hišnih zadregah, pa tudi ne o veselicah, katerih se ne more vdeležiti.

Ljudí, ki so bolni le v zmišljitvi svoji, ne zasramujmo, pa tudi ne skušajmo jih prepričevati, da jim ničesa ni; kajti to bi jih silo užalilo. (Z večine so pa ljudje tudi v resnici bolni, katerih stokanje se okolici le domišljeno zdi.) Ne zatrjujmo jih pa tudi ne v tej neumnosti, ampak, če pametno prigovarjanje ne pomaga, ne skazujmo nikacega milovanja, njihovim tolažbam ne odgovarjajmo; njihove misli obračajmo na druge reči, izberimo za-nje take veselice, kjer se duh raztrese in odtegne od vsakdanjega tožarjenja.

Nahajajo se pa tudi ljudje, ki hočejo s tem zanimlivi biti, da se bolehne delajo. To je kaj nespametna slabost! Take ljudi odvracajmo od te ábote z milim, ljubeznjivim posmehom in s krepkim nagovorom, prepričajmo jih, da je bolje, če se ljudje čudijo njihovi kreposti, kakor če jih milujejo; da nič tako dobro ne dé, nego pogled stvarí Božje, ki je krepka na duši in na telesu, ki s tem časti svojega stvarnika.

#### 4.

Še lepše, nego z bolniki, bodi tvoje ravnanje z ljudmi, ktere je zadela težka roka osode, z reveži, nesrečniki, zatiranimi, zmotenimi in padlimi ljudmi.

Ne zametuj reveža, če ti je dal Bog premoženja, da lahko olajšaš njegovo potrebo. Ne podi ubožca od vrat, dokler mu še moreš kaj podariti ter se zoper lastne ljudi ne pregrešiš. Bodi si malo ali veliko, daj z dobrim srcem

in lepó. Beseda je večkrat boljša, nego velik dar, in ljubeznjiv človek daje oboje, pravi vže Sirah; in kakovo besedo je mogel misliti, če ne krepčalne besede pristrčnega milovanja. — Ne bodi tudi prepravičen, kjer je govorjenje o pomaganji in usmiljenji. Ne pretuhtuj tako natančno, ali je človek, kteremu pomagati moreš, sam kriv nesreče ali ne. Kdo bi bil na svetu ves nedolžen, kar se tiče trpljenja, ako bi vse ostro preiskali? Ako nočeš ali ne moreš nič dati ali če daš le malo, ne poprijemaj se praznih izgovorov. Ne ukazuj slugu, da naj revežem drug dan napové, ali da jih potolaži. Najgrše je pa, če opravičuješ svojo trdosrčnost s surovostjo, z razžaljivimi grajami, z grdim očitanjem; govori sam s prosečim človekom, povej mu kratko in priljudno, zakaj mu ne moreš dati ali nočeš. Stori pa tudi tekoj na prvo besedo, na prvi nagovor, kar se ti pametno in dobro zdi, ne čakaj, da bi omečil tvoje srce z dolgim beračenjem. Pa ne dajaj kakor zapravljivec; tvojo dobrotljivost naj meji pravičnost do sebe in družih; ne meči postopačem, lenuhom, beračem iz same navade, kar si dolžan zapuščeni starosti in onemoglim nesrečnikom. In kjer moreš kaj olajšati, naj tvoj dar spremlja mila, tolažna beseda, dober svèt, prijazen, usmiljen pogled.

Ravnaj kar moreš lepo z ljudmi, ktere tarejo neprijetne domače okoliščine; kajti silno čutljivi so, lahko in radi mislijo, da jih zaničujemo zarad njihove revščine. Ta nesrečni denar ima res preveliko moči in vpliva do vsakovrstnih ljudi. Ne bodi tak, kakor neusmiljeni lakomni grabeži; loči se od te množice! Spoštuj očitno zaslužnega reveža; ali vsaj napravi mu kak vesel trenutek, če mu tudi rednega stanu ne moreš zboljšati. Sploh pa so vsi nesrečniki nezaupljivi in mislijo, da vsak je zoper nje. Če moreš, odvzemi jim to težečo misel; skušaj, da ti zaupajo; ne beži, kjer te čaka pogled velike revščine; ne ogibaj se kočé, kjer stanuje potrebnost in uboštvo! Znana mora biti človeku tega sveta silna nadloga, da prav živo čutimo nesrečnega brata trpljenja. Kjer ponižni ubožec zdihuje na skrivnem, ne upaje si vsiljavati se in pomoči prositi, — kjer žalostni prigodki tarejo pridnega moža,



ki je doživel vže boljših dni, — kjer obilna poštena družina z vsem vsakdanjim trudom, z vso pridnostjo toliko si preskrbeti ne more, da bi se ohranila lakote, nagote in bolezní, — kjer na trdem ležišču sramožljive solzé tekó na roke, ki se lomijo v prečutih, prezdihovanih nočeh; — tje, tje, človekoljubi dobrotnik, tje obrni pogled! Tu moreš denar dobro naložiti in pridobiti obresti, kterih in kakoršnih ti ne zagotovi nobena banka na svetu.

## 5.

Druge pa težé še huje bolečine, nego revščina in nadloga, dušna trpljenja, ki vkončujejo življenja najlepši cvet. O skrbi za tacega ubožčeka! Podbujaj, tolaži ga, dajaj mu upanja, vlivaj hladilnega olja v njegove rane, in in če ne moreš olajšati stisek in nadlog, pomagaj mu jih nositi, bratovska solza naj pokaže tvoje usmiljeno srce!

Vsa tolažila naj bodo pametno izbrana. Nahajajo se trenutki v tacih bolečinah, kjer ne pomagajo vsi razlogi modrijanstva, čutiljivo srce išče mazila le še v krščanstvu, naše sočutje je skoro edina olajšba. Tudi je žalost, katero ugasiti more le dolgost časa, kteremu moramo to prepustiti tiho in mirno; nekterim trpinom je polajšava, če dobé priliko, da izlijejo srčne stiske, da govoré o tem, kar njihovo dušo napolnuje. Drugim bolečinam daje zdravilo le samota, in najboljša tolažba je časih krepko, moško prigovarjanje, da se izbudi pogum, da potrti človek zopet ponosno v sé zaupa; časih moramo celo nesrečnika s silo potegniti, da ga obupnost ne končá. Razumnost pa nas more učiti v posameznih slučajih, kteri pomoček naj izvolimo.

Nesrečniki se radi zvežejo med seboj. Ko bi se pa imeli tolažiti, le javkajo med seboj in se pogrezujejo vedno bolj v otožnost in obupnost. Zato naj nesrečnik poišče pametnega, ne prečutiljivega prijatelja, da se na njegovi strani okrepcá, misli obrača na druge reči, ki ne množe njegovih bolečin, če namreč lastne pameti razlogi nič ne izdajo niti se sam more raztresti in znebiti pekočih bolečin. -

Drugi pa so v nadlogah in težavah ne toliko žalostni, temveč čmerni, prepirljivi, kovarni, da morajo trpeti nedolžni, če vse ne pleše, kakor sami godejo. Plemenito

srce storé bolečine krotkejše; in še odljudnik, ktereга je razjezila osoda, ako je sicer dober človek, bo sicer sam za-se turoben, morebiti tudi včasih jezen in potrpežljiv; a nalašč ne bo teže bolečin drugemu nalagal, in to toliko manj, kolikor huje so bolečine.

## 6.

Med vsemi nesrečniki so gotovo največega milovanja vredni zmotenci in padli ljudje. V to vrsto se štejejo take osebe, ki so morebiti z enim samim prestopkom zapletene v dolge rajde pregreškov in so uglasile čustvo za čednost in se navadile hudobnih potov, ali ki so zgubile vse zaupanje do Boga, do ljudi, do sebe, in tedaj tudi zgubile pogum poiskati bolje poti, ali ki so vsaj na tem, da se zmotijo tako silno. Take osebe so vredne vsega našega milovanja, ker so brez edine tolažbe, ki nas osrečuje v največem trpljenji; brez zavesti, da si niso samovoljno nakopali te hude osode. Ti nesrečniki pa ne zaslužijo samo milovanja, temveč tudi bratovske potrpnosti, svaritve, in če je še čas, tudi pomoči.

Gotovo ne bi takih padlih ljudi sodili z neusmiljeno ostroštjo, ko bi bili toliko modri, potrjni in nepristranski, da premislimo, kako lahko se premoti slabo človeško srce; kako nepremagljiva so marsikaka bajila v silnih strastih, v vroči krvi in zapeljivih prilikah; kako bliščeča, vabilna, čarovna je zunanost marsikterih pregreh; kako pregreha sama, vsa prekanjena, vé z zvijaškimi razlogi uglasiti notranji glas boljšega prepričanja, in kako je potem potreba le najmanjšega koraka, in zvite šleparije žrtva je zapeljana nevedoma v najstrašnejši labirint; če premislimo, kako obupnost nad nasprotno osodo iz najboljšega človeka naredí hudodelca; kako nepravilna nezaupnost pohabi vsa dobra čustva, kako se potem zgubi vse zaupanje do sebe in človek se vrže v brezno najgrših pregreh; če vse to premislimo, gotovo ne bomo tako hudo sodili zmotencev, ne tako šopirili se na lastne čednosti, katerih vzrok so večkrat mrzla kri, srečne okoliščine ali posebno izvrstna izreja; večkrat naj bi se spomnili besed Gospodovih: „Ne sodite, in ne boste sojeni;“ in spoznali bomo dolžnost, da se

moramo potegovati za zmotence, podati pomočno roko tistim, ki so se spotaknili.

Kako tedaj takim pomoči? — Nič ne boljša manj, nego mrzlo nravno pridigovanje; nahajajo se celo zločinci taki, ki vedó in znajo poln koš lepih izrek o dolžnostih, ktere prestopajo; nesreča je le, da hude strasti glas je zgovornejši, nego glas pameti. Ako hočeš tedaj kaj doseči, umeti moraš, da oblačiš lepe nauke v mikavno oblačilo, da ne prepričaš samo mrzlega, temveč gineš tudi srce tistemu, kterega opominjaš; beseda tvoja bodi ognjena, po okoliščinah tudi v podobah, pretresajoča, ginljiva. A mož, ki ga imaš pred seboj, te mora spoštovati in ljubiti, mora napolnjen biti z veseljem do lepote in dobrote in zapaziti mora v daljavi čast, veselje in radosti; tvoja tolažba, tvoj svét mora mu potreben biti. Tega pa ne boš dosegel, če stopiš pred-nj kakor ošaben, oster zakonodajec, če ga dolgočasiš z mrzlimi nauki, če ga trudiš z opombami o preteklem, kar se ne dá več prenarediti, in mu pripoveduješ, kako bi bilo vse drugače, — če ne bi bilo tako, kakor je, ko bi bil tebe poslušal. Nič pa ne množi bolj zavržencev in nesramnikov, ko očitno zasramovanje in zaničevanje, če dajemo na znanje, da ne upamo nikoli popboljšanja tega človeka.

Komur je tedaj resnica, da zmotenca reši, naj prizanesljivo ravná ž njim in vsaj v zunanjem naj mu pokaže zaupanje, ki daje toliko boljšaven pogum; naj mu daje čutiti ponosno in srečno zavest in zveličavni dušni mir, ki mu bode prélepo plačilo zatajevanja in premagovanja samega sebe; naj zmotencu nikoli ne očita prejšnje zmote, naj imá pred očmi le sedanje vedenje.

Pa tako hitro se tudi ne poboljša zastarani grešnik, zato naj nas novi padec ne moti preveč; ne obupajmo, ne ustrašimo se, ampak podvojimo prizadevanje in morebiti doživimo srečo in veselje videti prejšnjega zmotenca vsega spreobrnjenega; in kaka čast za nas!

Verjemimo pa tudi v čast človeštvu, da nikdo ni tako globoko padel, da nikdo ni ves in ves spriden, da mu ne bi bilo pomagati, če pošteno in resno rabimo prave pomočke!



## D.

## Kako se je vesti z ljudmi različnega stanú.

## a.

## Velikaši.

## 1.

**M**arsiktera opravila v navadnem življenji naklonijo nam družino in zvezo z velikaši in imenitnimi ljudmi. Lična šega zahteva tudi tu, da se znamo spodobno vesti, da nas sprejmejo dobrovoljno v tacih prilikah in da se jim ne izbudé kakove krive ali celo slabe misli o nas. Zato naj v naslednjem sledí nekaj pravil ličnega vedenja z velikaši.

Kolikor imenitnejša je hiša, v katero stopimo, toliko čednejše in lepše bodi naše oblačilo, vendar pa nikdar krasneje ne, nego se navadno oblači velikaš. Tudi pa naj ne bode krasota draža, nego se spodobi našemu stanu, ko bi tudi premoženje naše nam to pripuščalo. Navadno velikaše kaj tacega razžali, ker menijo, da hočemo s tem dokazati imenitnost in bogastvo svoje.

## 2.

Z velikaši bodi vedenje vedno postavno, to je bistven in poglobiten pogoj. Ti možje se sami vedejo častljivo in resno, in ravno tako vedenje zahtevajo od tacih, ktere k sebi pripuščajo.

Kar bi se morebiti v malih družčinah dovolilo, ali pregledalo, ali vsaj ne zamerilo, bilo bi silno napačno v družini velikašev. Ti gospodje ne trpé nobene zaupljivosti, ne dopuščajo nobenih še tako malih prostosti, ne dovoljujejo nobene lahkobnosti, tedaj mora tu nehati vsako vedenje, ki ni sovsema pristojno v taki priliki. Spoštljivost naj se nam bere na obrazu, naj odseva iz besed in vsega djanja.

## 3.

Neobhodno je potrebno, da se seznanimo z navadami in šegami, ki veljajo pri velikaših, da potem tudi ravnamo

na tanko po teh zakonih. Nikar naj sami ne govorimo; prepuščajmo besedo vselej velikašem in bodimo zadovoljni s častjo, da odgovarjamo na njihova vprašanja ali kratko razlagamo to ali uno reč, o kateri se govori in nas poprašajo, kaj mislimo mi.

Ne vgovarjajmo takim osebam, ne podirajmo njihovih razlogov, ako morebiti kaj dokazujejo; naj se nam vidi na obrazu, da smo pazljivi na vse, kar govoré ali delajo; bodimo vedno pripravljene vstreči njihovim željam; imenujmo jih dobrotnike in zavetnike; besedo „dobrota“, ki jo rabimo v pogovoru z manj imenitnimi, spremenimo v „nagnjenje“ ali „naklonjenost“; pazimo tudi, da ne prikladamo napačnih naslovov.

Ne govorimo ž njimi o predlogih in načrtih, o katerih ne vémo, ali se dado dokončati ali ne; kajti mogoče je, da jih zapeljemo (vzlasti če nas niso na tanko razumeli), pa tudi nam lahko očitajo potem, če se ni vse dovršilo tako, kakor so pričakovali.

Sploh nismo nikoli dosti previdni v pogovorih ž njimi. Varujmo se vpricho njih kaj slabega govoriti o družih ljudéh; sicer radi poslušajo, nasledki pa so često prav nesrečni. Najprvo ponižamo sami sebe in druge, sicer se morebiti smejajo, pa vendar sovražijo obrekovalca, ker je spazil družih napake in ker vedó, da imajo tudi sami dosti tacih napak; drugič pa tudi radi ovadijo naše imé v priliki, pripravijo nas z družimi v sovraštvo in zdražbo; naposled pa tudi ne vémo, ali ni morebiti v njihovih rokah časna sreča tistih ljudi, o katerih smo brez premisleka slabo govorili.

#### 4.

Ko bi bil velikaš še tako prijazen in ljubeznjiv z nami, ko ne bi ravnal z nami kakor zavetnik, ampak kakor prijatelj, ne spozablajmo se; vedimo, da je tega moža nad nas povzdignilo ali rojstvo ali dostojenstvo. S takim vedenjem bomo več pridobili in si čedalje bolj zagotovili prijateljstvo tacega moža. Kolikor manj imenitniki zahtevajo spoštovanja, toliko bolj se moramo varovati, da te prijaznosti napačno ali po nepripuščennem ne rabimo.

Ne zaupajmo preveč prijaznim obrazom velikašev, ne mislimo, da smo dosegli vrhunec pozemeljske sreče, če se nam milostni gospod nasmeja, ali nam roko stisne ali nas celo objame. Morebiti nas ravno potrebujejo v tem trenutku, potem so pa mrzli, ali nas zaničujejo, ko nas več ne potrebujejo. Utegne biti, da ne čutijo nič o ti prijaznosti, da spreminjajo lice, kakor drugi obleko, ali da so morebiti prav naključno ta čas ljubeznjivi, ali pa hočejo kacega družega s tem ponižati. Zato bodimo vedno pri tacih ljudeh v pravih mejah, ne zanemarjajmo zunanje dvorljivosti in spoštljivosti, ki smo jo dolžni njihovemu stanu, naj so še tako prijazni. Ko bi se spozabili, prišel bi morebiti čas, ko bi nas prav neprijetno ponižali, in zato je prvo — modra previdnost.

## 5.

Ko z nami govoré, ne puščajmo v nemar nobene besede, da nič ne preslišimo. Take osebe izbirajo besede skrbno, pa jezi jih, če morajo še enkrat izgovarjati tiste besede. Le ko bi zadevalo imenitne reči, smemo s pametnimi vprašanji jih prositi za potrebno razjasnjenje. Ko bi se pripetilo, da nam dajo razumeti, da potrebnost razjasnjevanja je le nam potrebna in bi menili; da so dosti jasno se izrazili, v taki priliki ne glejmo na to, le zagotovimo, če se pristoji, da smo le tako vneti za njih reč, da smo želeli natančnejšega razjasnjenja njihovih misli. Če pa reč ni imenitna, tedaj je bolje, če storimo, kakor bi jih popolnoma razumeli.

Mnogokrat so taki mogočniki navajeni od mladih let, da hitro nerazumljivo govoré, in potem zahtevajo od vsake Božje stvari, da razume njihovo neskrbno govorjenje; skoro razžaljene se čutijo, kadar vidijo, da nismo toliko zbrih-tani, da ne razumemo njihovega zmedenega jezika, ko mešajo v govor, s podobami preobloženi, besede vseh mogočih jezikov, ki so jih pobrali po raznih dnevnih spisih in nateknili na zmedeni govor, da se ločijo od navadnih pozemeljskih sinov, kajti tudi v ti reči se ne marajo enačiti z navadnim človekom.

## 6.

Če se nam dozdeva, da takemu možu kaj na srečo leži, kar mu ni prav, ali mu žalost prizadeva, ne dajajmo vedeti, da se mu to pozná na obrazu. In ako bi z nami govoril o svojih dušnih potrebah in nadlogah, ne vprašajmo ga po vzrokih, še manj pa dajmo spoznati, da nam je vže vse znano; ne vrivajmo mu o tacihih prilikah pomoči in sveta. Osebam, ki stojé visoko nad drugimi, mrzí se vselej, če jim pridemo na pomaganje, kadar ne zahtevajo pomoči; posebno nespodobno in smešno pa je, če jim hoče svetovati mlad, neizkušen mož.

Velemožje in velikaši se časi tako ponižajo do ljudi nižega stanu, da jih poprašajo za svet, ali pa hočejo vedeti naše misli o njihovih igračah, spisih, načrtih, menitvah. Tu je priporočevati posebna varnost; spomniti se je treba, kako slabo je bilo sprejeto svetovanje in svarjenje ubozega Gil Blas-a iz Santillane v hiši kardinalovi, da-si ravno ga je tako silno naganjal, naj mu pové, kaj govoré ljudjé o njegovih pridigah. Kakor skoro vsi drugi ljudje, tako vzlasti velikaši le zato prepuščajo naši sodbi, da jih hvalimo, in ne vprašajo prej za svét, dokler sami niso sklenili, kaj hočejo storiti.

## 7.

Nikoli ne ponujaj stave višemu od tebe človeku; kajti kaj tacega je zoper vse spoštovanje. Tudi ne mislimo, da je onemu resnica, ako bi nam sam ponujal stavo. Vsaka stava zahteva enakost stanú in enakost premoženja, in se morebiti v teh prilikah ne veže z ličnimi šegami.

## 8.

Kadar obiščemo velikaša in imenitnika, bodi beseda kratka, in če nam sam ne velí, ostanimo le nekoliko trenutkov pri njem. Če smo ga pa obiskali zarad gotovih opravil, počakajmo toliko časa, da nam imenitnik dá znamenje, da je opravilo dokončano in tedaj nima več z nami govoriti, ali pa vprašajmo, ali nam njihova milost še kaj ukaže.

Imenitnim osebam naj nikoli nobene reči ne pravimo na uho, če se nam ne ukaže naravnost; in če v taki pri-

liki to storimo, naj ne bo beseda zaupljiva, ampak bere naj se nam na obrazu in pozná iz glasu, pa le iz pokorščine to delamo.

## 9.

Dokler se nam ne ukaže sesti, stojimo; ne sédimo tudi ne na prvo besedo in povabilo, če ni vabilo tako povedano, da spoznamo, da je višemu popolna resnica, ko nam ponuja sedež. Ako tedaj spoznamo njegovo resnost, ali se nam vdruzič ukaže, bodimo pokorni brez odlašanja.

## 10.

Gospém visocega stanu poljubimo le takrat roko, če je poljubovanje tam navadno, kar spoznamo iz tega, če je gospá začela snemati rokovico z roke. Kajti nobena gospa na svetu ne dá poljubovati rokovice. Roke gospejne pa ne vzdignimo proti ustom, ampak priklonimo se in potem le nekoliko približajmo njeno roko do ustnic, stiskati pa je ne smemo.

Duhovnik naj tacega poljubovanja nikdar ne poskuša, kajti njegovemu stanu ni pristojno. Poljubovanje se bo marsikomu zdelo preveč, ker meni, da moški stan preveliko čast in spoštovanje skazuje krasnemu spolu, ali vedeti nam je, da vže stari Rimci so to vpeljali in po njihovem gospostvu se je razširilo po vsem zapadnem olikanem svetu. Sploh bi se marskteri šegi smelo kaj očitati, pa začeli je nismo mi, odpravili je tudi ne bomo.

## 11.

Če se velikaš tako poniža, da nas spremi do vrat, ne dajajmo vedeti, da smo to zapazili; obraz in prsi naj bodo vedno obrnjeni proti njemu. Opustiti moremo celo videz, kakor bi mislili, da je to nam skazana čast. Zato se pa priklonimo naposled tako, da se bo spoznalo veliko naše spoštovanje.

## 12.

K velikašem in imenitnikom prihajajmo le redko, vselej pa o času, ki je namenjen obiskovanju. Ne izpustimo pa nobenega rojstnega dné, nobenega godú; in kjer



je v navadi, nobenega novega leta ali sploh kacega tisti družini imenitnega praznika, da ne bi zapisali imena na list, ki je v to v sprednji sobi, ali da ne bi oddali obiskovanjskega lista. To dvorljivost spolnujemo tudi, če zboli imenitnik, na ktereга nas veže kakóva dolžnost; v poslednji priliki so navadno v prednji sobi izvestja, kako je z bolnikom, ali bolezen prijenjuje, ali je morebiti vedno hujša; pri izvestjih je pa tudi pola papirja na mizi, da va-nje vpišemo imé.

### 13.

Če velikaš z nami govori na cesti in si glave ne pokrije, ne opominjajmo ga, da se pokrije. Da smo tudi sami odkriti in vselej pričakujemo družega povelja, da se pokrijmo, razúme se samo po sebi.

Ne vgovarjajmo tudi ne, če nam imenitnik prepusti desno stran. Morebiti stori to iz kacega družega vzroka, kakor iz same dvorljivosti. Hodimo tedaj na pravi strani, obličja pa ne obračajmo od njega, ali da bi morebiti hitreje postavljali korake. Ko bi hodil imenitnik na pravi strani, pot na levi bila bi pa lepša in boljša, skusimo od zad priti mu na pravo, da hodi imenitnik po lagotnejši poti.

### 14.

Če vidimo tacega moža že od daleč, naj prihajajo naši koraki čedalje manjši in počasnejši. Bližajmo se mu nekoliko prav lično in spodobno, priklonimo se, pa ne bežimo tekoj po tem proč, pokrijmo se počasi spet in še le čez nekoliko nadaljujmo prejšnje korake.

### 15.

Ko gremo iz sobe velikaševe, naj mu nikoli ne obračamo hrbta; obrnimo se na stran in tako skusimo priti do vrat, da se medsobno priklanjamo; vrata odprimo, pa ne kažimo hrbta gospodu.

### h.

### Manjši.

### 1.

Sicer je bilo o tej stvari vže govórnjeno v razdelku III. dela: o gospodih in slugih. A tu hočemo govórniti o

osebah, ki niso sicer v naši službi, pa so niže, kar se tiče rojstva, premoženja ali družih družbenih okolištin.

Bodimo uljudni in prijazni do ljudi, katerim ni sreča dala toliko časnih dobičkov, kakor nam, spoštujmo prave zasluge, resnično vrednost človekovo, naj je tudi v nižem stanu; ne bodimo kakor navadni bogatinci in imenitniki le zato priljudni z ljudmi nižega stanu, ker jih potrebujemo, nasproti pa da bi jih zanemarjali ali vedli se ošabno, če nam jih ni treba. Ne zanemarjajmo, če je kak velikaš vpričo človeka, ktereга smo prej pridobili s prijaznim in zaupljivim vedenjem, ne sramujmo se očitno počastiti moža, ki zasluži spoštovanje, če tudi ni od stanu, ali nima denarja in naslovov. Ne povzdigujmo nižih stanov iz dobičkarije in nečimurnosti, da bi zadobili lep glas pri ljudstvu, da bi nas hvalili kakor ljubeznjivega, prijaznega gospoda. Ne iščimo nalašč družčine z ljudmi navadne izreje, da bi nas ti bolj častili, da bi se nam bolj prilizovali, ne mislimo, da bomo bolj priljubljeni s tem, da posnemamo šege velike množice. Ne bodimo zato prijaznejši do nižih, da ponižamo više, niti iz ošabnosti ponižni, da bi nas bolj častili, ampak vedno iz čistega poštenega namena, da ne cenimo pri človeku časnih prednosti, časnih prigodnih okoliščin, ampak resnično vrednost, ki jo človek ima, in ki edina človeka povzdigne. Tako vedenje nam pa pridobi le pravo čustvo pravičnosti, pravi pojmi o plemenitosti človekovi.

## 2.

Priljudnost pa bodi pametna in razumna, ne presiljena; če čuti človek, da ni pristojna čast, ki mu jo skazujemo, tedaj méni, da nam ali pameti primanjkuje, ali da se mu posmehujemo, ali da se ga hočemo poslužiti za kaj napačnega, da za to preveliko častitvijo kaj družega tiči. Neka priljudnost je nadalje tudi taka, ki prav žali, ko uni človek čuti, da je prijaznost do njega kakor miloščina, ali se pa s tako imenitnostjo skazuje, da se prav smešna zdí človeku, ki čuti svojo notranjo vrednost. Dalje je tudi neka neokusna dvorljivost, če govorimo z ljudmi nižega

stanu tak jezik, ktereга ne razumé, ali kteri vsaj ni navaden med ljudmi te vrste.

## 3.

Varujmo se brezmerne zaupljivosti do tacih ljudi, ki nimajo nobene više odgoje; kako lahko napačno obračajo našo dobrovoljnost, zahtevajo vedno le več, le več in se prevzamejo. Dovolimo vsakemu toliko, kolikor more prenašati.

## 4.

Ne prevari manjšega od tebe človeka, ki te prosi pomoči, okrilja ali priporoke; ne dajaj mu napačnega upanja, ali prazne obljube ali nečimurne tolažbe, kakor je često imenitnikom navada; da prosilca odpravijo, ali da si pridobé glas priljudnosti, ali iz slabosti, iz pomanjkanja trdnega značaja, obsujejo vsacega prosilca s sladkimi besedami in obljubami; — ko pa od njih hrbet obrne, vže ne mislijo na njegovo reč. Ta revež pa gré poln sladkega upanja domu, méni, da njegova reč je v najboljših rokah, v nemar pušča vsa druga pota, ki bi mu pomogla do namena, in potem je silno nesrečen, ko vidi, da je prevarjen.

## 5.

Pomagaj tistemu, ki potrebuje pomoči tvoje; poteguj se za tiste, ki so te nagovorili za pomoč, dobroto ali varstvo, če pripušča to pravica! Ne bodi pa tako slab, da ne bi nič mogel odreči; iz tega so dvojni slabi nasledki: najprvo se nekteri ljudje poslužijo tvoje slabosti, in ti naložé silno veliko skrbí in dela, ki so pretežke in prehude tvojemu srcu, tvojim močém, tvojemu premoženju, ali si pa nepravíčen do družih, ki niso tako nadležni; drugič pa ne moreš biti mož beseda, ker preveč obetaš. Trdnega značaja mož mora biti toliko pogumen, da tudi kaj odreče, in gotovo si ne bo s tem nakopal sovražnikov, če odreče z lepimi besedami, ne razžalivno, ali iz imenitnih razlogov, ali če ga sploh poznajo, da pravično ravná in rad pomaga. Vsem ljudem tako ne moremo vstreči, pa če vedno modro in dosledno ravnamo, vsaj boljši se ne bodo mo-

tili nad nami. Ne moremo imenovani biti trdosrčni, če odrečemo, česar ne moremo dati po pameti.

## 6.

Ne zahtevaj preveč omike in izobraženja pri ljudeh, ki so odmenjeni živeti v nizkem stanu. Ne bogati jih z vednostimi, ki jim pristudijo stan in ogrené veselje nad tacimi opravili, na ktera jih veže stan in potrebnost. Lepa beseda „izobraženje“ se često napačno rabi v današnjih časih in vže več ne pomeni požlahnjena duha in srca, temveč neko čudno nagnjenje duha do prenapetih načel, ki se vedno valjajo po ustih svobodomiselnikov. Najbolje izobraženja, naj lepša omika je ta, ki nas uči, kako moremo biti zadovoljni s svojim stanom, kako more vsak v svojih okoliščinah koristiti, pametno živeti, skrbeti sebi in drugim za časno in večno izveličanje. Namen omike in izobraženje je ravno sreča in zadovoljnost človekova. Vse drugo pa je nespamet in pelje v pogubo.

## c.

### Duhovniki.

#### 1.

Da-si ravno niso v naših časih in v sedanjih državah stanovi tako ostro ločeni, da bi bilo treba posebnih šeg vsakemu; da-si ravno so izobraženci odpahnili vse predsodke in se zdaj vedemo z duhovnikom, vradnikom, vojakom v društvenem življenji, kakor z vsakim drugim omikanim človekom: vendar imá vsak stan lastne misli, navade in mnenja, katerih še odpahniti ne smemo, da ne prelomimo dolžnosti svojega stanu. Zato moramo na vse to ozirati se, ko se snidemo v družbenem življenji z ljudmi različnega stanu, kajti bili bi sicer neprijetni in šteli bi nas za ljudi, ki niso olikani.

Pred vsem pa je treba, da ljudi, s kterimi občujemo, vsaj toliko poznamo, da vémo, kterege stanu so. To res ni nobena umetnost v družčinah, kjer se hišni gospod ali hišna gospa potrudi, da medsebnó predstavi neznane osebe; toliko teže pa je, če se naključno snidemo z osebami, katerih stan moramo sami presoditi. Vendar pa bomo iz mnoge skušnje in lastne prebrisanosti lahko spoznali no-

tranjega človeka iz njegove zunanosti, če tudi ne bi imel nobenega razločnega stanovskega znamenja, kakor je na pr. duhovska suknja ali vojaška obleka.

Dobro bo plačan trud, če si bomo prizadevali, da doženemo umetnost do neke popolnosti; vsakega bo skušnja učila, kako dobro to človeku dé.

Kadar vemo gotovo, koga imamo pred seboj, bomo lahko vedenje vravnali; imejmo vsegdar pred očmi dolžnosti, ktere vtiskajo vsacemu stanu nek poseben značaj, ako jih človek vestno in zvesto spolnuje.

## 2.

Začnimo najprvo z duhovniki! Podučivna in dobrodejna je obhoja z duhovnikom, ki se je iz vse duše posvetil imenitnemu svojemu poklicu, ki je izčistil pamet in voljo z najljubeznjivišo vero Jezusovo, ki goreče hrepeni po resnici in čednosti, in moč Božje besede potrjuje z lastnim izgledom, ki je soseski brat, prijatelj, dobrotnik in svétnik, v govorih poljuden, goreč, prisrčen; ktereга pohlevnost, zmernost, nesebičnost dela apostolov vrednega naslednika. Dolžnost duhovnika je besedo Božjo oznanovati, in skrbeti po vsi moči in z vsemi pripomočki, da se ohranijo lepi nravi v soseski. Zahtevati tedaj smé spoštovanja in spodobnega vedenja. Vpričo njega naj utihnejo vse lahkomišelné šale, pogovor bodi bolj resen, da-si ravno ne pobožen. Starejši duhovniki pa niso samo v učenostih in vednostih znajdeni in splošno omikani, z večine imajo tudi veliko skušnjo, poznajo svet in ljudi vse natančneje, nego drugi človeški otroci; in to vednost „poznanje ljudi“, ki je gotovo najteža, lahko si pridobé, ker so v dotiki z ljudmi vsake starosti, vsacega spola in stanu; duhovski stan sam na sebi mora duhovnika, da občuje veliko prisrčneje, odkritosrčneje z ljudmi; in ker ima narod sam toliko zaupanje do duhovnika, kakor do nobenega najljubeznjivjšega vradnika in družega omikanca, razodene se mu tako rad in potoži mu vse težave in stiske, vse nadloge tega časnega življenja, išče pri njem pomoči in sveta, in če tega ne zadobi, vsaj najde usmiljeno srce, ki mu v pelinov kelih življenja vlije medú sladke tolažbe. In zavolj tega splošnega zaupanja

in od tod izvirajočega spoznanja človeške družbe je obhoja z duhovniki posebno podučivna in mikavna.

## 3.

In ker so z mnogimi leti utihnile v tem stanu tudi vse divje strasti, in je bilo treba z lastnim izgledom podpirati razlagane nauke, postalo je njihovo vedenje krotko, prizanesljivo, in gotovo je vsacega dolžnost ravno tako vedenje do njih. Poznajo namreč iz dolge skušnje človeškega djanja najskrivnejše nagibe, znani so jim burnega srca divji navali, znana boljše notranjosti velika slabost in vse to znanje omeči njihovo dušo, in mnogokrat je prevelika prizanesljivost sad dolgoletne skušnje.

## 4.

Pameten mož se bode tedaj varoval v njihovi priči kaj neslanega govoriti o verskih rečéh, in s tem iskati prepira in učenostne razprave vpričo neizvedenih ljudi; ali da bi se posmehoval temu ali unemu cerkvenemu obredu. Obiskuje naj cerkev, ako mu ne bi bil všeč govor pridi-garjev, vže zavolj izgleda, in da ne daje prilike, da bi mu očitali nemarnost do vere. V družčinah naj nikoli ne izročuje duhovnika občnemu smehu, naj daje še toliko prilike, in naj govori previdno o njem. Ta stan je častitljiv in potrebuje na vse strani prizanesljivosti, ktere ne smemo zarad nekterih nevrednih pozabiti; tudi bi pa tako brezvoljno množili vnemarnost in zaničevanje do vere.

## 5.

Nas Slovence pa veže še posebna dolžnost do duhovnikov. Znano je, da ravno cerkev je veliko pripomogla, da se ni narod bolj skrčil; cerkev je vzdržala, da-si ravno ne glasno, pa na tihem zastavo národnosti, in njeni služabniki so storili več za narod, kakor vsi drugi, ki tolikrat pijejo in vpijejo za narod. Cerkvena delavnost je bila tiha, brez šuma in hrupa je ustanovila šole in podpirala ali pa celó ohranila z lastnim premoženjem. Na koliko krajih še zdaj duhovniki podučujejo mladi zarod v farni hiši, za kar ne zahtevajo ne časti, ne plačila, mislijo

le, da delajo po svoji dolžnosti. Možém, ki današnji čas vpijejo tako glasno: „Luči! luči! proč s temo!“ tem možem bi nasvetoval v gorski kraj, naj vsak dan posedé nekaj ur med zanemarjeno mladino, naj cepijo omiko v mlada srca — pa le iz ljubezni do otrok, ne iz ljubezni do svetlih zlatov. O, ko bi vsak omikan Slovenec skrbel tako za ljudsko omiko, gotovo bi bili vže na viši stopinji; prigodi se pa mnogikrat, da kak mlad olikanec, ki morda še ni vseh šolskih klopí predrgnil, z zaničevanjem in zabavljanjem še ta veliki trud podira. Gotovo narod ne bo srečen, ako mu vzamemo še edino tolažbo, ki jo ima v svoji veri; davki se mu tako silno nakladajo, da pod njihovo težo vže omahuje; ne dajo se mu národne pravice, po katerih toliko časa kliče in za ktere mu je čutje skoro vže odmrlo; še vero proč, ta edini olajšek v neznosnih težavah, in krepek hudodelnik je vstvarjen, ki bi v brezupnosti davil sovražnike svoje.

#### d.

### Učenjaki in umetniki.

#### 1.

Učenjaki pravi in resnični so redki; ž njimi občevati je kaj prijetno, in smé se šteti med najsrečnejše prigodke v življenji. O pravih učenjakih smemo misliti, da so vže premagali navadne predsodke in da pregledujejo svet z vsem djanjem in ravnanjem z višega stališča. Zato se pa neizrekljivo dosledno držé misli, ki so jih spoznali za prave, in zato se moramo posebno varovati, da se o njihovih predmetih ne prepiramo ž njimi. Še veliki učentjak, temveč pa manjši vidi rad, da poznamo njegova dela in natezanja in jih prav presoditi moramo. Če moremo to storiti, nikar ne zamudimo, pa naj se ne védemo, kakor milosten presojevalec, kar bi bilo sploh smešno proti možu, ki svoj predmet veliko bolje razume od nas. Sprejmimo besede učentjakove vselej s spoštovanjem in pazljivostjo in če bi tudi v preveliki gorečnosti se zmotil na neznano nam polje, kjer ne moremo več za njim, naj

vendar tega ne spozná na raztresenosti in nezaupljivosti naši ali morda celó na nevkretnih vprašanjih.

## 2.

Varujmo se pa tudi mí marsikterih predsodkov, kar se tiče učenjakov. Ne sodimo značaja pisateljevega po njegovih spisih! Na papirji je mož ves drugačen kot v resnici. Pri mizi pisalni, kjer je človek mirnega duha, ko nobene viharne strasti ne vznemirjajo srcá, tu se lahko lepó piše, lahko pravijo lepi nravni poduki, kar je v resničnem svetu vse drugače, ko nas znani trije duhovni sovražniki napadajo, kjer nas toliko reči meče, pretresa, zapeljuje. Zato ravno ne smemo misliti o možu, ki v spisih čednosti uči, pa jih sam vedno ne spolnuje, da je hinavec; premisliti moramo, da je tudi on slab človek in smémo se mu vsaj zahvaliti, da nas svari pred napakami.

Ne míslimo, da je mnenje pisateljevo vse, kar poklada svojim stvaritvam v usta. Mož zato še ni hudobnež, če opisuje z lepe strani hudoben značaj, ali ljudomrzec, če norčije tega sveta zasmehuje s satirično grenkostjo. Z lačnim želodcem lahko opisujemo bogate večerje; pesnik, ki opeva ljubezen in vino, more biti najzmernejši, najčistejši človek; pisatelj more največi grdobije opisati z najprilicnejšimi, najresničnejšimi besedami, pa vendar je lahko pošten in krotek v vsem življenji.

Napačno je tudi zahtevati, da bi pisatelji v navadnem življenji govorili le same modrostne besede. Tisti, ki najlepše govori o umetnosti, zato nima najtemeljitejše vednosti o njej. Še prijetno ni in je skoro neslano, ko bi vsakega zabavali s svojimi najljubšimi opravili. V družino gremo, da se kratkočasimo, da slišimo druge, ne sami sebe! Pa tudi vsak učenjak nima toliko duha, da bi v občnem šumenji govoril lepo in natančno o rečéh, ktere domá v samotni izbici natančno presodi. Učenjaki imajo tudi lastne misli in trme; ne ljubi se jim vselej govoriti, ali jim tudi družčina ni všeč.

## 3.

Do umetnikov je potreba skoro toliko pazljivosti in zanesljivosti, kakor do gospej. Kajti umetniki in gospe



vendar le nimajo nič višega, ko dober glas, na katerem jim je pa posebno veliko. Umetniki in gospé, ako hočejo kaj veljati, morajo dopasti, in ta nečimurnost je tedaj čisto naravno sklenjena z njihovim bitjem. Umetnika silno žalimo, če ne poznamo njegovih del ali če njegovega tekmeča dela brezumno hvalimo vpričo njega. Umetniki in pisatelji so sploh bolj veselega duha, ljubijo šaljivosti in bistrumnosti in časi jim še celo kaj nespametnega v glavo pade; v ti vrsti se jim ne zoperstavljajmo z neslanostjo ali s prav „požavbanim“ modrovanjem. Tudi naj se ne vedemo do njih kakor diletantje o njegovi umetnosti, kajti take zaničujejo, niti se jim kažimo kakor zavetniki in dobrotniki, kateri so jim le taki, ki imajo zreli razum in razsodek o umetnosti, pa imajo tudi denarstvene pomočke v rokah, da lahko podpirajo njegove težnje.

#### 4.

Mladega nadepolnega pisatelja in umetnika osrčujmo z zasluženno pohvalo, ne povzdigujejo ga pa čez mero. Mnogi mladi ljudje se s tem skazé. Presiljeno hvaljenje in ploskanje človeka napihne, prevzame se. Taki se potem navadno ne trudijo več, ne hrepené po večji popolnosti in tako ostanejo vsakdanji ljudje, ki se ogrevajo v lastni svetlobi in zanemarjajo glas pametnih presojevalcev.

V našem slovstvu je sedaj še vedno navada, da vse hvalijo, kar ni očitno neumnost in sleparstvo; navadili smo se vže skoro berila, ki prinaša toliko neslanih reči, vzlasti kar se tiče lepoznanstva.

In če bi si kdo vzel srčnost, v pravi luči pokazati razne izdelke, ki so po veliki hvali časnikarski pridobili neko meščanstvo v slovstvu, o gorjé mu, kmalu se vzdignejo na-nj možje, ki morebiti le malo poznajo bistvo prave pozije, ki um blagodejno razsvitljuje in srce milo pretresa; in tako se marsiktera malovredna stvar vdrži na vrhuncu, in le s časoma jej bo ostri nož pravega kritika odrezal tisti pritikljej, ki se imenuje občna slava in cena.

Mladi umetnik in pisatelj! ne daj se pokaziti s tako nezasluženno slavo; vedi, da se nikoli popolnost ne doseže! Srce tvoje naj pa tudi ne bode zavidno, tudi tujim zaslu-

gam bodi pravičen! Hodi v družčino tacih mož, pri katerih boš vedno modrejši in boljši, kjer moreš veliko dobička pričakovati svoji umetnosti, ne zgublaj se pa v nevedni trumi nizkih prilizovalcev.

## 5.

Kakor imamo malo dobička v družčini navadnih umetnikov, tako podučivna in zabavna pa je obhoja z možem, ki učenost in bistrournost sklepa z umetnostjo. Srečen se more imenovati vsak, ki živi pri takem umetniku, čegar duh so omikale vednosti, čegar vid je zbistrilo pre-mišljanje in opazovanje velike prirode in različnih ljudi, čegar srce je nagnjeno k ljubezni, prijateljstvu, dobrodušnosti, čegar nravno življenje so izčistile prijazne modrice. Njegova ljubeznjiva zgovornost nas bo razjasnila v tur-robnih urah; njegova obhoja nas sprijaznila s svetom, ko bi nas trpinčila nezadovoljnost; pri njem bomo našli počitka, kadar nas utrudijo zoperna, trudivna in pusta opravila težkega poklica; ta nas bode ogrel, vlil nam nov ogenj v žile, če so omedlele od dolzega truda; zmerna naša hrana nam bo dišala bolj kakor pri najslastnejšem bogatincu kosilo, kočó našo in izbico spremenil bo v svet hram, kjer se bo na čutnem oltarji milega, plemenitega srca zažigalo kadilo Najvišemu.

## e.

### Različni stanovi.

#### 1.

Vojaški stan je častni stan; čast je njegovo prvo načelo, in vse, kar bi jo žalilo, zahteva zadostitve. Zato naj si nikdo ne predrzne vpričo častnika pripovedovati, kar bi se dalo razlagati kakor sramotenje ali zaničevanje tega stanu; kajti skoro potrebno je, da je vojaku njegov stan najprvi in najiminenitnejši na svetu; in kaj bi ga tudi nagnilo izvoliti si tako težavno in nevarno življenje, če se ne bi oziral na čast in slavo?

V obhoji z vojaškimi častniki bodimo posebno previdni, pazimo na vsako svojo besedo, nikoli ne dvomimo o reči, ktéro bi oni morebiti še potrdili s častno besedo.

Ogibajmo se vsacega političnega razgovora in pogovora o vojaških rečéh, kajti v tem bili bi le smešni v njihovih očéh. Viši častniki pa so često sami videli dokaj dežel in spoznali z lastnimi očmi, kar bi kdo drugi vedeti mogel le iz knjig, ki pa tolikrat napačno pripovedujejo; taki častniki so sami mnogo doživeli in se vedó kaj lično in vsem okoliščinam primerjeno vesti, in v tem jih moramó posnemati po mogočosti.

In ker vojak skoro vsak dan posluša ostre ukaze viših poveljnikov in tedaj obrazne črte zbere v resne gube, veseli se rad prav pristrčno, kadar je prost te nadloge; in zato se more priljubiti tem ljudém le tisti, ki je vesel, odkritosrčen, nraven šaljivec, ki se vé njihovim mislim priravnati.

## 2.

Spoštljivega obnašanja je vreden tudi uradnik, ki mu je izročeno nekaj javne oblasti, nekteri pa oskrbuje nekaj državnega premoženja, in vže zarad tega javnega opravila zasluži posebno spoštovanje. In če tudi resnično omikani uradnik, ko stopi iz uradne sobe, uradno lice zamení z obličjem navadnega človeka, in se kakor drugi omikani ljudje vede, vendar vidi rad, če spoštujemo v njem urad, ktereга ud in predstojnik je.

In ker so državni služabniki večkrat čez mero obloženi s premnogimi opravili, ne more jim biti prijetno, če sitnosti prodajamo z vprašanji in razjasnjevanji o njihovem poklicu, ko so uradni sobi slovó dali za tisti dan in si namenili se razveseljevati in oddahnuti nekoliko. Uradnik tudi ne govori rad o uradnih skrivnostih, kajti prepoveduje mu to prisega, ki ga veže, da molčí o tacih rečéh. Ogiba se tudi rad političnega prepira, kajti uradnik je in take reči mu ne smejo hoditi na mar, ker je služabnik in mora vsakovrstnim ministerstvom služiti, viših uradov zapovedane misli sprejemati za svoje.

Najlaže tedaj se vedemo ž njim, če v njem ne vidimo uradnika, oziraje se na njegovo dostojenstvo in njegov stan, in mu kakor navadnemu človeku privošimo, da vživa radosti in veselja, ki mu jih družčina ponuja.

## 3.

Noben stan pa nima toliko prijetnosti, ko stan trgovčev, če trgovec ne začne s prazno roko, če mu je sreča le količkaj mila in če razumno in pametno počenja. Noben stan nima toliko srečne svobode kakor ta; ne zapoveduje mu nobeno ministerstvo, nobeno vojaško poveljništvo, svobodno smé gledati vsakemu v oči.

Gotovost v trgovini stoji na gotovem plačilu, na zvestobi in veri; vsak naj si prizadeva, da bo trgovcem vedno mož beseda in vselej plačal v redu, in spoštovali te bodo bolj, kakor marsikterega človeka.

Kdor hoče dober kup kupovati, naj kupuje za gotov denar, to je znana resnica. Tu si izbiramo trgovce in blagó po svoji volji; če pa trgovec ne vé, ali in kdaj bo plačan, nihče mu ne more zameriti, če preveč tirja za blago ali dá najslabejše, kar ima.

Trgovec ljubi natančnost, nekako priprostost in zato vé te lastnosti tudi ceniti; in po tem se nam je ravnati v navadnem društvenem življenji.

## 4.

Z navadnimi meščanskimi ljudmi bodimo tudi sami priprosti; ne imejmo ž njimi nikakoršnih pogovorov, ki bi preveč presegali njih vednosti in znanosti, in bi jih spravili v sramotivno zadrego. S takimi osebami bodimo vselej priljudni in ponižni, z ljubo prizanesljivostjo jih zvabimo k sebi, če je morebiti njihova omika prepičela in nepopolna.

Pošten, delaven in spreten rokodelc je izmed najkoristnejših oseb v državi in gotovo ni lepo, če zaničujemo ta stan. Ta stan nas oskrbuje z najprvimi potrebnostimi; brez tega bi morali sami skrbeti za živež in obleko in vse lagotnosti tega življenja. Tudi se med temi ljudmi večkrat nahajajo najbistrejše glavice, ki imajo manj predsodkov, nego marsikteri, ki je zgubil zdravo pamet s samim učenjem.

Spoštujmo tedaj poštenega in pridnega rokodelca; ne puščajmo ga brez dela, če smo zadovoljni s pridnostjo, z

delom in s ceno, ne izbirajmo družega! S tem redimo le neko zavidnost med rokodelci. Plačujmo pa tudi redno, natančno in gotovo, ne utrugujmo več, nego prav.

Res, da imajo rokodelci tudi grdo navado, da radi lažejo. Obljubijo, česar ne morejo in nočejo spolniti, vzamejo več dela, nego ga morejo dovršiti v tistem roku. S tem pa, če bomo tekoj plačevali, ko se nam delo pri-  
nese, ne bomo tolikrat nalegani, kakor drugi.



#### IV. Poglavje.

### Kako se je vesti do neumne živine.

#### 1.

**P**ravični se usmili svoje živine — lep izvrsten izrek svetega pisma! in res plemeniti pravični mož ne trpinči nobene živali. Marsikteri trdosrčni, odurni, ali vsaj lahko-mišljeni ljudje naj bi premislili, da so živali na zemlji nam v hrano, ne pa da jih trpinčimo. Kako se more človek veseliti nad zgonjeno živino, ki v smrtnih težavah pojema; kako neusmiljeno je, nedolžne pevčice po nepotrebnem loviti ali moriti, gnjezda jim stikati ali trgati, jajčica trupati, mladičem stare jemati; prav tolovajsko je pa ptice slepiti, da bi lepše pele, ali kakor si bodi trpinčiti. In kaka prijetnost more biti, če muham in hroščem trgamo noge ali perotnice, ali jih natikamo, da vidimo, koliko časa živi taka žival in se zvija v trpljenji. Če se z živalimi tako igramo, pregrešimo se nad očetom vseh živih stvari; in žival čuti bolečine in trpljenja ravno tako, kakor mi, in morebiti še huje, ker vse njeno bitje je v telesnih počutkih. Premisliti pa moramo, da grozovitost do nespametnih živali pelje k grozovitosti do pametnih stvari, do svojih bratov in sester pozemeljskih.

#### 2.

Vendar s tem ni rečeno, da naj živalim vse dovolimo, jih bolj ljubimo in bolj za-nje skrbimo, kot za svo-

jega bližnjega. Nahajajo se tako nežni možički in ženice, ki ne morejo videti krvi, ki sicer prav slastno obirajo jerebico, pa bi padli v omedlevico, ko bi videli zaklati goloba. Nahajajo se ljudje, katerih pero in jezik je namočen v strupu, ki ž njimi kakor z bodalom preganjajo brata in prijatelja, usmiljeni so pa tako, da odpró trudni muhi okno, da se ne pohodi pred njihovimi očmi; nekteri po-dijo brez potrebe po cele ure služabnike okrog v najgršem vremenu, prisrčno pa milujejo ubozega vrabca, če more v dežji krog letati brez dežnika in vrhnje suknje. Se vé, tacega usmiljenja ni treba do živali; dolžnost je le, da jih nepotrebno ne mučimo.

Napačno bi tudi bilo, če bi neumno žival bolj ljubili, kot človeka. Nahajajo se gospé, ki svojo mačko nežneje objemajo kot moža; nekteri mladi gospodiči skrbneje strežejo konjem, kakor stricem in tetam; in možje nekteri kažejo do psov več nežnosti, prizanesljivosti, nego do svojih prijateljev.

Sicer so pa nektere živali v boljšem glasu kakor druge. — Nikdo se ne sramuje povedati, da imá bolhe, neke druge zaželke pa ne smé imeti noben omikan človek, in vendar je oboje mrčes, in prve niso nič manj družljive, kakor druge.

Nekteri ljudje pa so vredni milovanja, ne pa posme-hovanja, če si edinega prijatelja izberó zvestega psa; kajti obupali so nad pametnimi stvarmi, ktere so jih tolikrat prevarile in zdaj morebiti vse dušne moči obračajo le svojim sobratom v nesrečo in škodo.



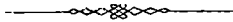
## Sklep.

Naj popotuje tedaj „Olikani Slovenec“ po slovenskem svetu, naj širi pravo vnanjo oliko, ter naj bode tudi lepo zrcalo notranje omike.

Pisatelj si je prizadeval ob kratkem razložiti različne razmere človekovega življenja, zato si je preskrbel mnogoterih spisov, ki so mu pravo pot kazali; vzlasti pa je nabajal lepe misli v knjigi: „Ueber den Umgang mit Menschen“ von Adolph Freiherrn Knigge; kar se pa tiče ličnih šeg današnjega sveta, posnel je marsikaj iz knjige: „Der Mann von Welt“ von J. G. Wenzel. Se vé, vse je sestavljeno po razmerah slovenske naše domačije in po pravilih krščanske vere.

Menim, da marsikako zdravo zrnje se nahaja v teh listih; marsikomu bo knjiga v dvomljivih slučajih prav svetovala, in marsikake napake v družbenem življenji se bode laže ogibal mladi, še neizkušeni človek.

Naj bode tedaj dobrovoljno sprejeto pričujoče delo; pisatelju bode največe veselje, če bode mladenču ali morebiti tudi starejemu možu pripomoglo hladnokrvno paziti tudi na dozdam prezirane manjše reči, da si tako z malo pazljivostjo pridobi čast, spoštovanje, ljubezen.



# KAZALO.

## Vvod.

Stran 1—5.

### I. Poglavlje.

#### Kako se vedimo proti Bogu.

1. Bogu gre vsa čast in hvala. 2. Kaže se v vsem djanji in nehanji. 3. Posamesni nasledki pravega češčenja Božjega. 4. Pomen nabožnosti. str. 5—15.

### II. Poglavlje.

#### Kako se vedimo sami seboj.

1. Da si dušne moči vsestransko izobrazujemo. 2. Ne zanemarjajmo srca. 3. Kako si dobimo tolažbo, srečo in pokoj. 4. Skrbimo za zdravje telesa in duše. 5. Častimo se sami. 6. Druzih popolnost kako nas spodbada. 7. Bodi si sam najprijetnejši tovarš. 8. Varuj se hinavstva. str. 16—21.

### III. Poglavlje.

#### Kako nam je vesti se do družih ljudi.

##### A.

##### *Splošnje opombe.*

1. Človek na svetu toliko veljá, kolikor si sam veljave da. 2. Bodi popoln, samostojen. 3. Ne pripisuj sebi, kar je družih. 4. Ne razglašaj preveč svoje nesreče ali sreče. 5. Ne ponižuj družih, da se povzdigneš sam. 6. Bodi vselej premišljen. 7. Ne išči brez potrebe dobrot od družih. 8. Ne bodi presilno postrežljiv. 9. Bodi mož beseda in vselej resničen. 10. Bodi natančen, reden, priden. 11. Naj ti ne bo preveč mar, kar delajo drugi ljudje. 12. V življenji bodi dosleden, imej dobro vest, pa ne spreminjaj se. 13. Loči človeka od človeka v vnanjem vedenji. 14. Ne posmahuj se, ne nagajaj nikomur, ne straši po nepotrebem. 15. Ljudje hočejo imeti zabavo; bodi vedno enak in jasen; o šaljlenji. 16. Pogovori naj bodo podučljivi, ne prazno besedovanje. 17. O zasmehovanji. 18. Ne prenašaj besede iz hiše v hišo. 19. Ne govori preveč, ne predolgočasno. 20. O sebičnosti. 21. Ne ponavljaj vedno tistih povestic, ne govori dvoumno. 22. Ne rabi le pregovorov in navadnih izrazov. 23. Nepotrebna vprašanja. 24. Pogovori o verskih rečéh. 25. Previdno govori o slabosti družih. 26. Ne klicaj v spomin neprijetnih reči. 27. O molčečnosti. 28. govorimo lično, živo; o vnanji



spodobnosti. 29. Nekaj nepristojnosti v družini. 30. Kako se oblači. 31. O pismih in o dopisovanji. — Ali so ta pravila res splošnja, ter naj se ravna vsak po njih? str. 22—42.

## B.

### Kako se je vesti do ljudi različnega značaja.

1. Kako različni so značaji. 2. Častilakomni. 3. Nečimurni. 4. Prevzetni ali napuhnjeni. 5. Občutljivi in razžaljivi ljudje. 6. Trmasti. 7. Prepirljivi. 8. Naglojezni in maščevanja željni ljudje. 9. Nezaupni in černi. 10. Zavidljivi. 11. Lakomniki. 12. Nehvaležniki. 13. Bahavci in širokoustniki. 14. Nesramni postopači in sitni prilizovalci. 15. Prepohlevni in prebojazljivi ljudje. 16. Veseli. 17. Pijanci, spohotniki in sprideni ljudje. 18. Prenapeti in sanjarski ljudje. 19. Pobožni in hinavci. 20. Brezbožniki in maloverci. str. 42—53.

## C.

### Kako se je vesti v različnih razmerah življenja.

#### a.

#### *Kako naj se vedó ljudje različne starosti med seboj.*

1. Vedenje z vrstniki je najprijetnejše; pa različen značaj, različna odgoja, in dr. tudi tu mnogo spremeni. 2. Stari ljudje naj ne motijo veselja mlajših, naj se spominjajo na lastna, mlada leta. 3. Obhoja starejših naj bode koristna mlajšim. 4. Starejši ljudje se ne spoštujejo, kajti mlajši so premodrí. 5. Kako naj se vedó mladenči do starčkov. 6. Nekaj malega, kako naj se vedemo do otrok. str. 53—58.

#### b.

#### *Kako naj se vedó starši in otroci med seboj.*

1. O otročji in domovinski čuti; kakovo vedenje staršev do otrok je napačno. 2. Kako naj se vedó otroci do staršev. str. 58—60.

#### c.

#### *Kako naj se vedó zakonski ljudje.*

1. Modra volitev je najgotoviša zastava prihodnje sreče. 2. Zakaj so marsikteri zakoni srečni, da-si ravno so bili sklenjeni brez premisleka v mladosti? 3. Kako naj se vedeta zakonska, da si bosta vedno ljuba in draga. 4. Dobro gospodarstvo je potrebno za srečo zakonsko. 5. Prikrivaj ženi nesrečo, če je mogoče; kako se je vesti v velikih nadlogah. str. 60—64.

#### d.

#### *Kako se je vesti s krasnim spolom.*

1. Ženske imajo naraven čut, da spoznajo vsako malo nepristojnost. 2. Smešno je gospém, če se mladenec vetrasto ali prisiljeno vede; gospé ljubijo zabavo. 3. Bodimo odkritosrečni, pa pohlevni. 4. Naj se ž njimi ne govori niti o učenostnih niti o političnih rečeh. 5. Ne sodi o lepoti ali nelepoti. 6. Varuj se neotesanih, neolikanih izrazov. 7. Kako se je vesti pri plesu in igri. 8. Ne sladkaj se preveč, da mladih dekletih ne premočiš in nesrečnih ne storiš. str. 64—69.

#### e.

#### *Kako naj se vedó prijatelji.*

1. O volitvi prijateljev v mlajših in starejih letih. 2. Zakaj je treba prijateljstvu enake starosti, enacega stanu, enacih misli in spo-

sobnosti? 3. Zakaj imajo imenitni in bogati ljudje tako malo čuta za prijateljstvo? 4. Stanovitnega prijateljstva ne išči med neplemenitimi in strastnimi ljudmi. 5. Ali je res težko najti zveste prijatelje? 6. Koliko smemo storiti za prijatelja? 7. Prijatelji v nesreči. 8. Ali naj tožimo prijateljem nesrečo? Kaj naj storimo, če prijatelj toži potrebo svojo? 9. Priliczovanja med prijatelji ne sme biti; pogumno povejmo in poslušajmo resnico. 10. Bodimo sprevidni, če sprejemamo dobrote od prijateljev. 11. Kako ravnati, da se prijatelji ne naveličajo drug drugemu. 12. Kako naj si dopisujemo z daljnimi prijatelji? 13. Nekteri ljudje nimajo prijateljev, le znanca. 14. Kako ravnati, če se med prijatelje vrinejo prepiri in razprtije? 15. Kako pa, če so nas prijatelji prevarili, ali smo se sami motili nad njimi? 16. Kako ravnati potem, ko smo spoznali v prijatelju znanca? str. 69—80.

#### f.

#### *Kako naj se vedó gospodje in slugi med seboj.*

1. Večina ljudi je primorana služiti. 2. Vendar priznavajo veliko-dušno ravnanje. 3. Varovati se je prevelike zaupnosti do poslov. 4. Zakaj poslov ne zmerjajmo? ne utrgujmo jim zasluženega plačila. 5. Kako zabranimo tatvino? 6. Kako naj se vedó služabniki do gospodov? str. 80—83.

#### g.

#### *Kako naj se vedó sosedje?*

1. Svetujmo in pomagajmo tudi sosedom in tistim, ki z nami v eni hiši bivajo. 2. Male postrežljivosti. 3. Kako naj se vedemo do hišnih gospodarjev? 4. Mali prepiri v hiši naj se hitro poravnajo. str. 83—85.

#### h.

#### *Ktere dolžnosti imata gostilnik in gost?*

1. Kako je bilo gostoljubje v starih, kako je v novejših časih? 2. Kako naj gostilnik skazuje gostoljubost? 3. Kako naj se vede gost do gostilnika? 4. Zakaj je treba védeti navadne šege pri gostijah? 5. Šege pri zajutreku. 6. Šege pri pojedinah in gostijah. 7. Šege v družčinah. str. 85—101.

#### k.

#### *Kako se je vesti do dobrotnikov?*

1. Bodimo hvaležni za prejete dobrote tudi potem, ko nam dobrotnik več pomagati ne more. 2. Ne prilizuj se preveč dobrotniku. 3. Kakošna bodi hvaležnost do hudobnih dobrotnikov. 4. O načinu, kako naj skazujemo dobrote, in kako naj se vedemo s tistimi, katerim jih skazujemo. 5. Kako se je vesti do tistih, ki so posvetili življenje otroški odgoji. str. 101—104.

#### l.

#### *Kako ravnajmo s sovražniki in trpini.*

1. Kako se je vesti do sovražnikov, razžaljivcev in razžaljencev. 2. Kako z ljudmi, ki so drug drugemu sovražni. 3. Kako z bolniki in trpini. 4. Kako z reveži in nesrečniki. 5. Kako z ljudmi, ktere tarejo dušna trpljenja. 6. Kako z zmotenci in padlimi ljudmi. str. 104—112.

## D.

### Kako se je vesti z ljudmi različnega stanu.

#### a.

##### *Velikaši.*

1. Kakošna bodi obleka, ko obiščemo velikaša. 2. Vedenje bodi postavno in resno. 3. Bodimo silno previdni v pogovorih z velikaši. 4. Ne zaupajmo preveč prijaznim obrazom. 5. Pazimo na vsako besedo, katero govore imenitniki. 6. Velemožev ne vprašujmo po vzrokih njihove žalosti, ne vrivajmo jim sveta. 7. Ne ponujajmo stave višemu, pa je tudi nesprejemajmo. 8. Beseda z velikaši bodi krotka. 9. Stojimo, dokler se nam ne ukaže sestiti. 10. Nekaj o poljubovanji. 11. Kako se vesti, če nas spremi velikaš do vrat. 12. Kako pogosto obiskujemo imenitnike. 13. Kako se je vesti ž njimi na očitni ulici. 14. Kako, če se srečamo. 15. Kako odhajajmo iz sobe. str. 113—118.

#### b.

##### *Manjši.*

1. Bodimo vljudni do nižih ljudi; spoštujmo jih, tudi vpricho viših, iz čistega namena. 2. Priljudnost bodi pametna in razumna. 2. Ne zaupajmo preveč ljudem, ki nimajo više odgoje. 4. Ne prevari manjšega od tebe človeka. 5. Ne bodi tako slab, da ne bi mogel nič odreči. 6. Za niže ljudi ni prevelika omika. str. 118—121.

#### c.

##### *Duhovniki.*

1. Dandanašnji so stanovi malo ločeni med seboj. 2. Zakaj duhovnik zasluži spoštovanje. 3. Duhovniki so krotki in prizanesljivi. 4. Zaničevanje duhovstva množi vnemarnost do vere. 5. Kaj so duhovniki koristili nam Slovencem. str. 121—124.

#### d.

##### *Učenjaki in umetniki.*

1. Učenjaki radi govore o svojih predmetih. 2. Nekaj predsodkov o učenjaki, katerih se varujemo. 3. Umetniki hočejo dopasti. 4. Kako naj ravna mladi umetnik in pisatelj. 5. Srečni so tisti, ki občijo s praviimi umetniki. str. 124—127.

#### e.

##### *Različni stanovi.*

1. Vojaški stan. 2. Uradniki. 3. Trgovci. 4. Navadni meščanski ljudje. str. 127—130.

## IV. Poglavje.

### Kako se je vesti do neumne živine.

1. Ne trpinči nikdar živali. 2. Ne ljubi jih bolj kot svojega bližnjega. str. 130—132.

#### Sklep.

Kako je sestavljena ta knjiga, in komu bode koristila.

str. 132.





# Naznanilo.

---

Matičine knjige imajo na prodaj:

v **Ljubljani**: Janez Giontini in Jurij Lercher;

v **Celovcu**: J. Leon in E. Liegel;

v **Mariboru**: Fr. Schubert;

v **Trstu**: F. H. Schimpf;

v **Zagrebu**: Svetozar Galac.

Družbinim knjigam pak je ta-le cena:

- |  |   |             |
|--|---|-------------|
| 1. Zgodovina slovenskega národa velja . . . . .                      | — | gld. 60 kr. |
| 2. Vojvodstvo Kranjsko . . . . .                                     | — | „ 40 „      |
| 3. Vojvodstvo Koroško . . . . .                                      | — | „ 34 „      |
| 4. Národní koledar in letopis za 1867. l. velja . . . . .            | — | „ 80 „      |
| 5. Národní koledar in letopis za 1868. l. velja . . . . .            | — | „ 80 „      |
| 6. Štirje letni časi veljajo . . . . .                               | 1 | „ — „       |
| 7. Rudninoslovje velja . . . . .                                     | — | „ 40 „      |
| 8. Národní koledar, sporočilo in letopis za 1869. l. velja . . . . . | — | „ 80 „      |
| 9. Olikani Slovenec velja . . . . .                                  | — | „ 40 „      |
| 10. Slovenski Štajer I. snopič velja . . . . .                       | — | „ 50 „      |

---

**Opomba.** Častiti družbeniki naj g. poverjenikom povrnejo stroške, ki jih ti imajo s prejemanjem in razpošiljanjem družbinih knjig.

